

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická

**Eutanázie, asistovaná sebevražda a související trestné
činy proti životu**
rigorózní práce

Mgr. Johana Sofia Elashg

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická

**Eutanázie, asistovaná sebevražda a související trestné
činy proti životu**
rigorózní práce

Mgr. Johana Sofia Elashg

Zadávací katedra: Katedra trestního práva

Název oboru: Trestní právo

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Plzeň 14. ledna 2022

.....

Mgr. Johana Sofia Elashg

Poděkování

Na tomto místě chci poděkovat svému příteli Mgr. Miroslavu Dvořáčkovi za cenné rady, psychickou oporu i trpělivost, a to nejen během doby, kdy jsem se věnovala sepisování této práce. Rovněž děkuji své rodině za celoživotní podporu.

Obsah

Úvod	8
1 Eutanázie a asistovaná sebevražda	10
1.1 Význam eutanázie v trestním právu.....	10
1.2 Dělení eutanázie.....	11
1.2.1 Aktivní a pasivní eutanázie	11
1.2.2 Přímá a nepřímá eutanázie.....	12
1.2.3 Vyžádaná a nevyžádaná eutanázie.....	12
1.3 Paliativní medicína.....	13
1.4 Asistovaná sebevražda	13
1.5 Hodnocení – argumenty zastánců a odpůrců eutanázie	14
2 Právní úprava eutanázie a asistované sebevraždy ve vybraných státech světa	16
2.1 Nizozemsko	16
2.2 Belgie.....	17
2.3 Švýcarsko	20
2.4 Německo.....	22
2.5 USA (Kalifornie).....	24
2.6 Lucembursko	25
2.7 Kanada.....	27
3 Judikatura Evropského soudu pro lidská práva týkající se eutanázie a asistované sebevraždy	29
3.1 Gross v. Švýcarsko	29
3.2 Koch v. Německo	31
3.3 Haas v. Švýcarsko	33
3.4 Pretty v. Spojené království Velké Británie a Severního Irska	35
4 Eutanázie a asistovaná sebevražda v České republice	39
4.1 Pohled české populace na otázku eutanázie	39
5 Návrhy zákonů o důstojné smrti v České republice	43

5.1	Návrh zákona z roku 2008.....	43
5.2	Návrh zákona z roku 2016.....	45
5.3	Návrh zákona z roku 2020.....	46
5.4	K původnímu návrhu trestního zákoníku	49
6	Eutanázie a asistovaná sebevražda na Slovensku	51
7	Autorčín návrh	52
8	Obecná charakteristika trestných činů proti životu	55
8.1	Trestné činy proti životu z pohledu kriminalistiky	55
8.2	Kategorizace typických forem a způsobů páchaní trestných činů proti životu	55
8.2.1	Dle formy zavinění	55
8.2.2	Dle existence přípravného jednání	56
8.2.3	Zda byl čin spáchán se zbraní nebo beze zbraně.....	57
8.2.4	Dle mechanismu usmrcení	58
8.3	Typické způsoby utajování trestných činů proti životu.....	58
8.4	Typické osobnosti pachatelů trestných činů proti životu	59
8.5	Typické motivy pachatelů trestných činů proti životu	60
9	Rozbor jednotlivých trestných činů proti životu	61
9.1	Trestný čin vraždy	61
9.1.1	K okamžiku počátku a konce života.....	62
9.1.2	K pojmům <i>rozmysl</i> a <i>předchozí uvážení</i>	64
9.1.3	Požadovaná forma zavinění.....	66
9.1.4	Vybraná judikatura k trestnému činu vraždy dle § 140 odst. 2 tr. z.....	68
9.1.5	K pojmům <i>zvlášť surový</i> a <i>trýznivý</i> způsob	71
9.2	Zabití	72
9.2.1	K pojmu <i>omluvitelné hnutí mysli</i>	73
9.2.2	Vybraná judikatura k trestnému činu zabití	74
9.3	Usmrcení z nedbalosti	77

9.4 Účast na sebevraždě	81
9.4.1 K pojmům <i>pohnutí jiného k sebevraždě</i> a <i>pomoc jinému k sebevraždě</i>	82
10 Přitěžující a polehčující okolnosti u jednotlivých forem usmrcení.....	83
10.1 Obecná charakteristika přitěžujících okolností	83
10.2 Obecná charakteristika polehčujících okolností	83
10.3 K okolnostem zvláště přitěžujícím	84
10.4 Přitěžující a polehčující okolnosti v případě trestných činů proti životu	84
11 Komparace vybraných trestných činů proti životu v české a slovenské právní úpravě.....	86
11.1 Vražda	86
11.2 Zabití	87
11.3 Usmrcení z nedbalosti	88
11.4 Účast na sebevraždě	90
Závěr.....	91
Seznam literatury	93
Resumé	96

Úvod

Tématem eutanázie, asistované sebevraždy a souvisejících trestných činů proti životu jsem se rozhodla zabývat z důvodu nepopíratelné aktuálnosti dané problematiky. Práce je proto obsahově členěna do dvou částí, a to za účelem srozumitelnosti, kdy mám za to, že pro čtenáře práce bude jistě přehlednější se nejprve seznámit s tématem eutanázie a asistované sebevraždy a až následně po přečtení části věnované trestnému činu vraždy, zabití, usmrcení z nedbalosti a účasti na sebevraždě, si sám utvořit názor, zda je současná právní úprava vhodná a dostačující.

Cílem práce je poukázat na potřebu legislativních změn týkajících se problematiky eutanázie a asistované sebevraždy, jež je v České republice stále kvalifikována jako trestný čin a zdůraznit, že jednání osoby směřující k ukončení utrpení druhé osoby na její vlastní žádost nelze kvalifikovat stejným způsobem, jako trestné činy spáchané násilně a na osobách, které o ukončení svého života nijak neprojevíly zájem.

V první kapitole popisuji a vysvětluji pojmy eutanázie a asistované sebevraždy, přičemž jsou zde zároveň zmíněné nejčastější argumenty jejich zastánců i odpůrců.

Dále se zabývám zahraniční legislativní úpravou nejen členských států EU, kde je eutanázie či asistovaná sebevražda povolena a následně se zabývám rozбором nejzásadnějších rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva týkající se dané problematiky.

Čtvrtá kapitola je pak věnována průzkumu, který jsem provedla formou anonymního dotazníku, a to za účelem zjištění názoru české populace na problematiku eutanázie. Je zřejmé, že se průzkumu podrobila pouze jistá výše populace, avšak i přesto mám za to, že získaná data nemají zanedbatelnou hodnotu.

V páté kapitole jsem představila návrhy zákonů o důstojné smrti, jež byly v České republice od roku 2008 předloženy. Na jejich základě a pomocí získané inspirace ze zahraniční legislativní úpravy i dat z mnou provedeného průzkumu jsem v sedmé kapitole vytvořila vlastní návrh zákona umožňující důstojné zakončení života z vlastní vůle.

Šestá kapitola je stručným srovnáním legislativního pohledu na eutanázii a asistovanou sebevraždu v České republice a na Slovensku, které je oproti České republice více ovlivněno názorem katolické církve.

Následující část práce je věnována popisu a analýze trestných činů proti životu, které souvisejí s tématem eutanázie a asistované sebevraždy. Osmá kapitola se tedy zaměřuje na obecnou charakteristiku vybraných trestných činů proti životu, kdy nechybí ani kategorizace typických forem a způsobů páchaní takových trestných činů.

V deváté kapitole pak podrobně rozebírám vybrané trestné činy proti životu i pojmy, které s nimi úzce souvisejí. Rovněž jsou zmíněny i příklady z judikatury.

Desátá kapitola je věnována přitěžujícím a polehčujícím okolnostem, které jsou zásadní v rovině soudního trestání.

Poslední kapitola srovnává české právní úpravu výše uvedených trestných činů proti životu se slovenskou právní úpravou, kdy je vycházeno jak z právních předpisů, tak z komentářové literatury či judikatury soudů. Ač bychom se mohli domnívat, že česká a slovenská právní úprava je prakticky stejná, v kapitole jedenáct se dozvíme, že je zde mnoho zajímavých rozdílů, jež stojí za zmínku.

Při zpracování své rigorózní práce jsem užila metodu deskriptivní, analytickou a rovněž i metodu komparativní.

Práce vychází z právní úpravy platné a účinné ke 14. lednu 2022.

1 Eutanázie a asistovaná sebevražda

Slovo eutanázie pochází z řeckého spojení slov „*eu*“ znamenající *dobrá* a „*thanatos*“ znamenající *smrt*. V dnešním významu slova se pojem eutanázie objevuje až na počátku novověku a můžeme jej chápat jako smrt z milosti. Velmi důležitý je přínos dvou myslitelů, Francise Bacona a Thomase Moora. Francis Bacon řešil otázku, jakým způsobem a do jaké míry může lékařská věda pomoci při umírání. Thomas Moore se zabýval myšlenkou eutanázie v rámci své utopické vize společnosti.¹

1.1 Význam eutanázie a asistované sebevraždy v trestním právu

Na rozdíl od trestněprávní úpravy v některých zemích, kde eutanázie naplňuje znaky privilegované skutkové podstaty², český trestní zákoník nezná eutanázii ani asistovanou sebevraždu v konkrétním případě. Přesto se však nabízí jisté možnosti, jak tato jednání posoudit. Jednání spočívající v aktivním usmrcení ze soucitu by bylo pravděpodobně posuzováno jako trestný čin zabití dle § 141 zákona č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „*trestní zákoník*“ nebo „*tr. z.*“), kdy jedním z možných omluvitelných hnutí myslí je, dle judikatury, soucit.³ Zde je třeba připomenout, že totožné jednání by bylo za účinnosti zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „*trestního zákona*“) s největší pravděpodobností kvalifikováno jako trestný čin vraždy, neboť až nová úprava, tedy trestní zákoník, přinesl skutkovou podstatu spočívající v usmrcení z omluvitelného hnutí myslí, tedy i ze soucitu. Není však vyloučeno, pokud lékař nebo příbuzní nejednali se zistným úmyslem, aby soud rozhodl o mimořádném snížení trestu odnětí svobody ve smyslu § 40 odst. 1 tr. z. Čin lékaře může být v některých případech při provádění asistované sebevraždy považován za účast na sebevraždě, avšak provedení eutanázie za předpokladu, že lékař nejedná z důvodu soucitu, by pravděpodobně bylo kvalifikováno jako trestný čin vraždy dle § 140 tr. z.⁴ Rovněž je třeba zmínit, že pokud by byla provedena nepřímá eutanázie, tedy jednalo by se například o situaci, kdy by podávání léků tlumících bolest způsobilo smrt pacienta, mohl by být lékař,

¹ ŠPINKOVÁ, M., ŠPINKA, Š. *Euthanasie: víme, o čem mluvíme?* Praha : Cesta domů, 2006. ISBN 80-239-8592-2. s. 4-7

² KUČA, R., JAHNSOVÁ, A. *Právní aspekty euthanasie*. Právní rozhledy 7/1997. s. 356, dostupné na: www.beck-online.cz

³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. září 2010, sp. zn. 8 Tdo 1115/2010

⁴ KUČA, R., JAHNSOVÁ, A. *Právní aspekty euthanasie*. Právní rozhledy 7/1997. s. 356, dostupné na: www.beck-online.cz

který dané léky předepsal, odpověden za usmrcení z nedbalosti. Z těchto důvodů je má práce zaměřena nejen na eutanázii a asistovanou sebevraždu, ale i na vybrané trestné činy proti životu, neboť daná témata jsou spolu nepochybně úzce spjata. Mám-li na tomto místě projevit svůj vlastní názor na otázku eutanázie, tak uvádím, že jsem přesvědčena, že by měl mít každý člověk právo rozhodovat o svém vlastním životě i smrti a že v případech, kdy je člověk prokazatelně nevléčitelně nemocný a trpí nesnesitelnými bolestmi, měl by mít možnost ukončit svůj život důstojně a bezbolestně. Odmítání poskytování eutanázie osobám upoutaným na lůžko, které trpí bolestmi a jsou odkázáni pouze na své okolí, považuji dokonce za nehumánní a kruté, jež s důstojným životem již nemá nic společného.

1.2 Dělení eutanázie

1.2.1 Aktivní a pasivní eutanázie

Pojem aktivní eutanázie se dá definovat jako jednání, které má za úkol uspíšit nebo navodit smrt druhého člověka. Jedná se o aktivní konání, které bychom mohli označit slovem usmrcení. Aktivní eutanázie je tedy eutanázií v pravém slova smyslu. Může se jednat například o vpravení jedu do žil pacienta. Úkon, který bezprostředně vede ke smrti osoby podstupující eutanázii, je vykonán osobou odlišnou, například lékařem.

Naopak pasivní eutanázii lze definovat jako odmítnutí jednat nebo chceme-li nekonání, které by mělo nebo by mohlo mít za následek uspíšení smrti jiného člověka. Je to vlastně ukončení život prodlužujících opatření, jako je umělá výživa, hydratace, řízená ventilace, transfúze, nezahájení oživovacích pokusů atp. Pasivní eutanázii můžeme popsat jako „ponechání zemřít“.⁵ Pasivní eutanázii bychom mohli přirovnat k tzv. DNR (princip „do not resuscitate“).⁶ Tato pacientem vyjádřená vůle značí, že pacient učiní prohlášení, že si za určitých podmínek nepřeje, aby byla zahájena resuscitace. Pro takové prohlášení pacientů se užívá názvu „living will“, který můžeme volně přeložit jako „dříve vyslovené přání“. Jedná se o institut, který umožňuje člověku předem vyjádřit svou vůli pro případ, že by se v budoucnu dostal do stavu, ve kterém by svou vůli nemohl vyjádřit. Tento institut však vyvolává řadu otázek, a to například na jak dlouho dopředu může tuto vůli člověk vyjádřit, jakou závaznost má takové prohlášení pro lékaře či jaké

---

⁵ KUČA, R., JAHNSOVÁ, A. *Právní aspekty euthanasie*. Právní rozhledy 7/1997. s. 356, dostupné na: www.beck-online.cz

⁶ HAŠKOVCOVÁ, H. *Eutanázie v České republice*. Medica revue, 1996, č. 9, s. 30

následky bude pro lékaře mít, bude-li se prohlášením řídit či naopak nikoli. V České republice bychom institut „*living will*“ mohli vzdáleně přirovnat k tzv. informovanému souhlasu pacienta, který je jednou ze základních podmínek legality lékařského zákroku.⁷ Ustanovení § 28 odst. 1 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „*zákon o zdravotních službách*“) stanovuje, že „*[Z]dravotní služby lze pacientovi poskytnout pouze s jeho svobodným a informovaným souhlasem, nestanoví-li tento zákon jinak.*“. Tento předpis pochopitelně myslí i na situace, kdy pacient není kvůli svému zdravotnímu stavu schopen svůj souhlas či nesouhlas se zákrokem vyjádřit. V takových situacích je dle § 34 odst. 7 zákona o zdravotních službách vyžadován informovaný souhlas od osoby, kterou pacient předem určí, není-li takové osoby nebo není-li dosažitelná, manžela nebo registrovaného partnera, není-li takové osoby nebo není-li dosažitelná, vyžaduje se souhlas rodiče, není-li takové osoby nebo není-li dosažitelná, vyžaduje se souhlas jiné svéprávné osoby blízké, pokud je známa. Ustanovení § 98 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, (dále také jen „*občanský zákoník*“) pak tento okruh osob, které mnohou dát souhlas k provedení zákroku u pacienta, rozšiřuje, kdy je zde uvedeno, že „*[N]ení-li možné získat souhlas žádným z výše uvedených způsobů, může souhlas udělit jiná přítomná osoba, která o dotčenou osobu osvědčí mimořádný zájem*“. Nutno dodat, že dané pravidlo neplatí absolutně, neboť § 99 občanského zákoníku stanovuje, že „*[J]e-li život člověka v náhlém a patrném nebezpečí a nelze-li souhlas ve stavu nouze získat ani v jiné než stanovené formě, lze okamžitě zakročit, pokud to je ve prospěch zdraví dotčené osoby nezbytné.*“

1.2.2 Přímá a nepřímá eutanázie

Přímá eutanázie se od té nepřímé liší tím, že navození smrti druhého člověka je jejím primárním úkolem. V případě nepřímé eutanázie je základním úkolem utišit bolest a zmírnit utrpení. Pokud se tišením bolesti uspíší smrt, je to *pouze* vedlejší důsledek.⁸

1.2.3 Vyžádaná a nevyžádaná eutanázie

Vyžádaná eutanázie je usmrcení pacienta na jeho vlastní žádost, kdy on osobně požaduje svou vlastní smrt. Nevyžádaná eutanázie se děje

---

⁷ DRBOHLAVOVÁ, I. *Eutanázie z pohledu českého práva*. Trestněprávní revue 4/2003, s. 110, dostupné na: www.beck-online.cz

⁸ KUČA, R., JAHNSOVÁ, A. *Právní aspekty euthanasie*. Právní rozhledy 7/1997. s. 356, dostupné na: www.beck-online.cz

u nekompetentních pacientů z rozhodnutí lékaře nebo na žádost rodiny. Může se jednat například o pacienty, jenž jsou dlouhodobě připojeni na přístrojích, bez nichž by nebyli schopni života a není zde žádná šance, že by se jejich zdravotní stav zlepšil, přičemž oni sami nejsou žádným způsobem schopni vyjádřit své přání ohledně ukončení či neukončení svého života.⁹

1.3 Paliativní medicína

Mezi nejčastější důvody, proč pacienti touží po eutanázii, patří deprese, bolest, touha zemřít co nejdůstojněji, nebo pocit, že jsou přítěží pro své blízké. S těmito všemi faktory souvisí i takzvaná paliativní medicína.¹⁰

Paliativní medicína je druh medicíny zaměřený na komplexní zmírňování všeho, co působí utrpení, přičemž primárním cílem není prodloužení života.¹¹ Hlavním úkolem paliativní medicíny není, aby pacient žil za každou cenu co nejdéle, nýbrž aby konec jeho života byl co nejsnesitelnější. Při paliativní medicíně jde zejména o výraznou a dostatečnou kontrolu bolesti a příznaků nemoci. Zvláštní pozornost věnuje paliativní medicína pacientovu psychickému stavu, jelikož deprese, úzkost a stavy zmatenosti jsou nejčastějšími problémy nejen pro umírajícího, ale i pro ty, kdo ho doprovází. Deprese a strach bývají až v polovině případů vyvolávajícími příčinami sebevražd. Mnohým pacientům pomůže empatický rozhovor a vědomí, že s nimi někdo soucítí. Paliativní péče je spojením medicíny, sociální péče, ošetrovatelství, duchovní péče, ergoterapie a fyzioterapie. Nutno dodat, že paliativní péče není v mnoha zemích, včetně České republiky, na dostatečné úrovni.¹²

1.4 Asistovaná sebevražda

Aktivní eutanázie bývá velmi často zaměňována s asistovanou sebevraždou. Pojem asistované sebevraždy lze popsat jako situaci, kdy osobě, která chce dobrovolně ukončit svůj život, napomáhá jiná osoba. Může se jednat například o předepsání smrtelné dávky jedu lékařem, kdy však daný jed si do žil vpraví sama

---

⁹ ŠPINKOVÁ, M., ŠPINKA, Š. *Euthanasie: víme, o čem mluvíme?* Praha : Cesta domů, 2006. ISBN 80-239-8592-2. s. 12-13

¹⁰ VIRT, G. *Žít až do konce: etika umírání, smrti a eutanazie.* Praha : Vyšehrad, 2000. Cesty (Vyšehrad). ISBN 80-7021-330-2. s. 35

¹¹ VIRT, G. *Žít až do konce: etika umírání, smrti a eutanazie.* Praha : Vyšehrad, 2000. Cesty (Vyšehrad). ISBN 80-7021-330-2. s. 36

¹² VIRT, G. *Žít až do konce: etika umírání, smrti a eutanazie.* Praha : Vyšehrad, 2000. Cesty (Vyšehrad). ISBN 80-7021-330-2. s. 37

osoba, která chce sebevraždu spáchat, tedy úkon, který bezprostředně vede ke smrti pacienta, musí pacient učinit sám.

1.5 Hodnocení – argumenty zastánců a odpůrců eutanázie

Eutanázie je sice v dnešní české společnosti stále poněkud problémovým tématem, ale téměř každý má na ni vyhraněný názor a velice často jakákoliv diskuze končí opakováním stále stejných názorů, kdy obě skupiny nejsou schopny ani částečně akceptovat názory protistrany.

Australský etik Peter Singer obhajuje eutanázii¹³, jelikož se domnívá, že osoba, která nad sebou ztratila schopnost odpovědně se rozhodovat, již není osobou. Člověk totiž podle Singerova názoru není osobou pouze díky příslušnosti k lidskému druhu, ale hlavně díky vlastnostem jako je sebeuvědomování, smysl pro minulost a budoucnost, sebekontrola, schopnost navazovat kontakty, komunikovat, dávat najevo zvědavost a starat se o druhé.¹⁴

Mnozí zastánci eutanázie jsou toho názoru, že usmrcení na vlastní žádost lze za určitých předpokladů odůvodnit s ohledem na důstojnost člověka. Platí to pro případ, kdy se utrpení stane nesnesitelným a kdy je již nelze sladit s pacientovým hodnotovým systémem. Tehdy by se, dle názorů zastánců eutanázie, mělo vyhovět pacientovu přání a respektovat jeho autonomie.¹⁵

Doktor Jack Kevorkian, jeden z největších průkopníků eutanázie, přezdívaný mimo jiné i „doktor Smrt“, považoval zákon zakazující eutanázii za nemorální. Prohlašoval, že „[N]orimberský soud řekl, že jako první věc musíte posoudit morálnost zákona, a pokud je zákon nemorální, neposlechnete jej. Ať přijmete jakýkoli zákon proti pomoci při sebevraždě a eutanázii, neuposlechnu jej [...] protože je z lékařského hlediska nemorální. Pokud je zákon sám o sobě svou podstatou nemorální, pak je naší vyšší povinností tento zákon porušovat.“¹⁶

Mezi odpůrce eutanázie se řadí především členové katolické církve. Papež Jan Pavel II. považoval eutanázii za symptom kultury smrti. Říkal, že se tak člověk činí pánem nad životem a smrtí, když předčasně sobě nebo jiným způsobuje smrt.

---

¹³ VIRT, G. *Žít až do konce: etika umírání, smrti a eutanázie*. Praha : Vyšehrad, 2000. Cesty (Vyšehrad). ISBN 80-7021-330-2. s. 23

¹⁴ VIRT, G. *Žít až do konce: etika umírání, smrti a eutanázie*. Praha : Vyšehrad, 2000. Cesty (Vyšehrad). ISBN 80-7021-330-2. s. 23

¹⁵ VIRT, G. *Žít až do konce: etika umírání, smrti a eutanázie*. Praha : Vyšehrad, 2000. Cesty (Vyšehrad). ISBN 80-7021-330-2. s. 27

¹⁶ BROVINS, J. M., OEHMKE, T. H. *Vražda, nebo milosrdenství?: Dr. Smrt*. Praha : Brána, 1996. ISBN 80-85946-45-9. s. 105

V katolické církvi je sebevražda hodnocena jako velmi těžký hřích. Naprosto totiž popírá nadvládu Boha nad životem i smrtí. Proto také, podle katolické církve, nemůže být sebevražda, či napomáhání k sebevraždě ospravedlněno.¹⁷

Někteří odpůrci eutanázie tvrdí, že mnohdy až během procesu umírání, si člověk uvědomí podstatu života jako celku a bylo by tudíž neetické je o toto uvědomění připravit zkrácením času umírání. Každá etapa života má podle nich svůj význam, a jelikož i umírání a samotná smrt k životu patří, tak i tento proces má svůj důležitý význam a člověk by ho měl respektovat.¹⁸ Mezi země, kde je možnost eutanázie právem upravena a povolena patří Nizozemsko, Belgie, několik států USA, jako například Ohio či Iowa a další. V České republice bylo již předloženo několik návrhů na zákonnou úpravu dané problematiky, kterými se zabývala i Poslanecká sněmovna, avšak zatím vždy vyjádřila nesouhlas s povolením eutanázie. Poslední takový návrh byl předložen v roce 2020 s názvem Zákon o paliativní péči, rozhodování na konci života a eutanazii. Z mého pohledu se jednalo o vydařený, ač stručný předpis, jehož přijetí by jistě uvítalo mnoho pacientů, jež touží po důstojném ukončení svého života.¹⁹

---

¹⁷ VIRT, G. *Žít až do konce: etika umírání, smrti a eutanazie*. Praha : Vyšehrad, 2000. Cesty (Vyšehrad). ISBN 80-7021-330-2. s. 25

¹⁸ VIRT, G. *Žít až do konce: etika umírání, smrti a eutanazie*. Praha : Vyšehrad, 2000. Cesty (Vyšehrad). ISBN 80-7021-330-2. s. 55

¹⁹ *Návrh zákona o paliativní péči, rozhodování na konci života a eutanazii*. [online]. [cit. 2021-10-27]. Dostupné na: <https://www.pirati.cz/tiskove-zpravy/eutanazie-paliativni-pece.html>

2 Právní úprava eutanázie a asistované sebevraždy ve vybraných státech světa

2.1 Nizozemsko

Nizozemsko je zemí, která jako první zlegalizovala eutanázii, tedy způsob dobrovolného ukončení života, u kterého úkon, který bezprostředně vede ke smrti pacienta, provede osoba odlišná od pacienta. Tato legalizace proběhla v roce 2002, nicméně rozhodnutí nizozemských soudů dovodily beztrestnost takové služby již mnohem dříve. Od 40. let minulého století pravidelně docházelo k provádění eutanázie ze strany lékařů, kdy judikatura postupně určila podmínky, za nichž lze takové jednání lékaře považovat za jednání v krajní nouzi.²⁰

V roce 1982 byl ustanoven zvláštní orgán pro přezkum provádění eutanázie, tzv. Státní komise pro eutanázii. Od roku 1990 je pro beztrestnost provedení eutanázie zapotřebí každou provedenou aktivní eutanázii ohlásit a zároveň dodržet podmínky provedení. Tyto podmínky jsou upravené zákonem o ukončení života na žádost a o asistované sebevraždě²¹ a patří mezi ně například přesvědčení lékaře, že žádost pacienta je svobodná a dobře uvážená, skutečnost, že lékař pacienta informoval o jeho situaci a pravděpodobném budoucím vývoji, dále musí stav pacienta tomuto působit nesnesitelné útrapy, kdy zde není šance na zlepšení stavu, dále je třeba, aby byl stav pacienta konzultován minimálně s jedním dalším lékařem, který se s pacientem setkal a sepsal zprávu popisující jeho názor na dodržení řádné péče o pacienta. Rovněž je nutné, aby ukončení života nebo asistence při takovém jednání byla provedena lékařem a s řádnou péčí. V neposlední řadě je třeba, aby lékař ohlásil eutanázii či asistovanou sebevraždu příslušnému patologovi.²² Pokud by tyto podmínky osoba provádějící eutanázii či asistovanou sebevraždu porušila, hrozí jí v případě eutanázie trest odnětí svobody

---

²⁰ NOVÁKOVÁ, M., KRAUSOVÁ, M., ZUKALOVÁ, G. *Srovnávací studie č. 5.389*, Listopad 2019, aktualizace březen 2020 (Německo). [online]. [cit. 2021-09-02]. Dostupné na: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=81971>

²¹ *Wet toetsing levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding (Zákon o ukončení života na žádost a o asistované sebevraždě)*, Overheid.nl. [online]. [cit. 2021-08-30]. Dostupné na: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0012410/2018-08-01>

²² NOVÁKOVÁ, M., KRAUSOVÁ, M., ZUKALOVÁ, G. *Srovnávací studie č. 5.389*, Listopad 2019, aktualizace březen 2020 (Německo) [online]. [cit. 2021-09-02]. Dostupné na: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=81971>

za spáchání trestného činu vraždy až 12 let, a pokud by šlo o asistovanou sebevraždu, jednalo by se o trest odnětí svobody až na 3 roky.²³

Následný postup, po dodržení všech zákonných podmínek, je takový, že příslušný patolog vypracuje odbornou zprávu, kterou postoupí příslušnému státnímu zastupitelství a zároveň uděluje souhlas s pohřbením. Odborná zpráva lékaře, který eutanázii či asistovanou sebevraždu provedl, zpráva lékaře, který sdělil svůj názor ohledně dodržení řádné péče, písemná žádost pacienta a zpráva patologa se poté postupují místně příslušné Regionální komisi, které v Nizozemsku fungují od roku 1998. Komise má pak za úkol určit, zda byly dodrženy všechny podmínky řádné péče. Následně o svém závěru informuje Generální prokuraturu, zdravotní inspekci a lékaře, který službu provedl.²⁴

Co se týče věkové hranice, v Nizozemsku je možné požádat o provedení eutanázie od dvanáctého roku života, přičemž pokud je dítě mladší 16 let, je k provedení eutanázie zapotřebí souhlasu rodiče či opatrovníka. Eutanázie takto mladých pacientů je však vzácná. Mezi lety 2002 až 2015 bylo nahlášeno takových případů nahlášeno 7, kdy 5 pacientů bylo ve věku 17 let, jeden pacient byl ve věku 12 let a jeden pacient ve věku 16 let.²⁵ Celkový počet usmrcených pacientů formou eutanázie či asistované sebevraždy však každým rokem stoupá, kdy z výroční zprávy nizozemských komisí pro kontrolu eutanázie vyplývá, že v roce 1990 podstoupilo asistovanou sebevraždu či eutanázii 2300 osob, zatímco v roce 2019 bylo těchto pacientů 6361.²⁶

2.2 Belgie

Právní úprava se v Belgii vyvinula především vlivem nizozemské právní úpravy týkající se eutanázie a asistované sebevraždy a nepochybně zde výraznou roli hrála i organizovaná hnutí, která podporovala důstojnou smrt.

---

²³ *Wet toetsing levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding (Zákon o ukončení života na žádost a o asistované sebevraždě)*. Government.nl [online]. [cit. 2021-09-05]. Dostupné na: <https://www.government.nl/topics/euthanasia/euthanasia-assisted-suicide-and-non-resuscitation-on-request>

²⁴ NEZBEDA, O. *Průvodce smrtelníka: Prakticky o posledních věcech člověka*. Praha : Paseka, 2016. ISBN 978-80-7432-747-6. s. 226-227

²⁵ *Euthanasia, assisted suicide and non-resuscitation on request*. Government.nl [online]. [cit. 2021-09-05]. Dostupné na: <https://www.government.nl/topics/euthanasia/euthanasia-assisted-suicide-and-non-resuscitation-on-request>

²⁶ Výroční zprávy jsou dostupné na stránkách *Regional Euthanasia Review Committees, Annual Reports*; dostupné na <https://english.euthanasiecommissie.nl/the-committees/documents/publications/annual-reports/2002/annual-reports/annual-reports>.

Od 80. let minulého století byla problematika eutanázie široce diskutovaná a medializovaná, za což nese odpovědnost *Asociace na podporu práva na důstojnou smrt ve Vlámku a Valonsku*. V roce 1995 vznikla v Belgii specializovaná Poradní komise pro bioetiku, která byla složená nejen ze zdravotníků, jako lékařů a zdravotních sester, ale také z právníků, psychologů, teologů či například sociologů. Tato komise se sice neshodla na právním řešení dané problematiky, nicméně byla alespoň ujasněna terminologie, a to tak, že bylo stanoveno, že eutanázie musí být vyžádána a není možné ji provést u nekompetentních pacientů. Zároveň bylo určeno, že nepokračování v marné péči o pacienta či podávání léků tišících bolest, které však mají za následek zkrácení života, není eutanázií.²⁷

Do přijetí zákona o eutanázii²⁸ byl tento akt trestným činem, kdy ale belgický trestní zákoník nikterak neupravoval privilegovanou skutkovou podstatu usmrcení na žádost, jako je tomu například v Nizozemsku. Zákon o eutanázii je v Belgii účinný od září roku 2002, avšak nezabývá se otázkou asistované sebevraždy, což je velmi často předmětem kritiky.²⁹ Tento zákon je členěn do šesti kapitol, přičemž oproti právní úpravě v Nizozemsku je velmi podrobný. První kapitola definuje eutanázii jako úmyslné ukončení života jiné osoby na její žádost, kdy je stanoveno, že se musí jednat o konání. Za eutanázií se tedy v Belgii nepovažuje, jak bylo již uvedeno výše, nekonání, například ve formě nepokračování v život udržující léčbě. Úmyslem tohoto konání musí být způsobení smrti jinému člověku.

Druhá kapitola se zabývá podmínkami, které lékař musí dodržet, aby nebyl trestně odpovědný za provedení eutanázie. Mezi tyto podmínky patří písemná, dobrovolná a dobře zvážená žádost pacienta, která byla podaná opakovaně, kdy tato žádost nesmí být výsledkem jakéhokoli nátlaku na pacienta. Dále musí pacient strádat po fyzické či psychické stránce z důvodu nevyléčitelné nemoci či úrazu a zároveň toto utrpení nelze nijak zmírnit. Písemná žádost musí být datovaná, podepsaná pacientem a v případě, že pacient není schopen tuto žádost sepsat sám, může být sepsána jinou osobou, avšak pacient musí tuto žádost podepsat. V situaci,

---

²⁷ DOLEŽAL, A. *Eutanazie a rozhodnutí na konci života: právní aspekty*. Praha : Academia, 2017. Právo - etika - společnost. ISBN 978-80-200-2687-3. s. 150

²⁸ *Loi relative à l'euthanasie*. [online]. [cit. 2021-09-10]. Dostupné na: https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=fr&la=F&cn=2002052837&table_name=loi

²⁹ DOLEŽAL, A. *Eutanazie a rozhodnutí na konci života: právní aspekty*. Praha : Academia, 2017. Právo - etika - společnost. ISBN 978-80-200-2687-3. s. 151

kdy pacient není schopen ani podpisu, může být žádost podepsána pacientem zmocněnou osobou.³⁰ Mezi další povinnosti lékaře patří povinnost informovat pacienta o jeho zdravotním stavu, předpokládané délce života, upozornit pacienta na možnost paliativní či psychologické péče. Lékař si musí být jist, že v konkrétním případě neexistuje žádné jiné řešení, než eutanázie a zároveň, že je žádost pacienta zcela dobrovolná. Lékař také musí být přesvědčen o trvajícím utrpení pacienta, přičemž k tomuto závěru může dojít až po několika povinných rozhovorech s pacientem, které jsou od sebe v adekvátním časovém rozestupu. Případ pacienta musí být zároveň konzultován s dalším lékařem, který nastuduje zdravotní dokumentaci pacienta, provede prohlídku a dojde k závěru, že pacient trvale trpí a nelze jeho situaci nikterak zlepšit.

Třetí kapitola zákona upravuje institut tzv. *dříve vysloveného přání*, což je situace, kdy pacient vysloví přání podstoupit eutanázii ještě před tím, než ztratí schopnost k právnímu jednání či schopnost vyjádřit svou vůli. Lze si například představit situaci, kdy se pacient od lékaře dozví, že trpí chorobou, která postupem času povede k ochabování svalstva do takové míry, že pacient již nebude schopen sepsat žádost, či vůbec projevit svou vůli, a tak raději žádost o eutanázii sepiše dříve, aby bylo zřejmé, jak má být postupováno, až se dostane do terminálního stadia choroby. Taková žádost musí být sepsána před dvěma svědky a musí být sepsána nejdéle pět let před tím, než pacient ztratil schopnost projevit svou vůli.³¹

Čtvrtá kapitola upravuje oznamovací povinnost lékařů. Každý případ provedené eutanázie musí být lékařem oznámen do čtyř pracovních dnů Federální kontrolní a hodnotící komisi pro eutanázii (tzv. *Federale controle en evaluatiecomissie authanasie*), která se skládá z lékařů, právníků a dalších osob zabývajících se otázkou eutanázie. Tato komise, upravena pátou kapitolou zákona, poté zhodnotí, zda byla dodržena všechna kritéria stanovená zákonem. Pokud komise shledá v postupu jakékoli pochybení, hlasují její členové o případném předání věci prokuratuře, která následně může zahájit úkony trestního řízení. Aby

---

³⁰ DOLEŽAL, A. *Eutanazie a rozhodnutí na konci života: právní aspekty*. Praha : Academia, 2017. Právo - etika - společnost. ISBN 978-80-200-2687-3. s. 153-155

³¹ DOLEŽAL, A. *Eutanazie a rozhodnutí na konci života: právní aspekty*. Praha : Academia, 2017. Právo - etika - společnost. ISBN 978-80-200-2687-3. s. 154-155

byla věc předána prokuratuře, je zapotřebí hlasů alespoň dvou třetin členů komise.³² V poslední kapitole pak nalezneme přechodná a závěrečná ustanovení.

V roce 2014 proběhla novelizace zákona o eutanázii, díky které je možné, aby o eutanázii žádaly i nezletilé osoby. Podmínkou je zde však to, aby tyto osoby dosáhly dostatečné rozumové vyspělosti, z čehož je zřejmé, že je zde zapotřebí posuzovat každou takovou žádost dle konkrétních okolností případu, když pevná věková hranice není stanovena. Eutanázie u nezletilých se liší od eutanázie zletilých především tím, že nepostačí trvalé psychické takového nezletilého, ale musí se jednat o trvalé fyzické utrpení, přičemž se pacient nachází v terminálním stádiu choroby, kdy jeho smrt je predikována v blízké době. I u nezletilých musí být žádost podána vícekrát, přičemž je navíc zapotřebí konzultace s lékařem z oboru psychiatrie či psychologie. Dále je zde zapotřebí, aby ošetřující lékař seznámil rodiče nezletilého se stavem pacienta do takové míry, aby tito mohli učinit rozhodnutí, zda pro eutanázii udělit či neudělit souhlas. Tento souhlas musí být písemný a bez jeho udělení není možné eutanázii u nezletilého provést.³³

Dle statistiky Federální kontrolní a hodnotící komise pro eutanázii podstoupilo eutanázii v roce, v němž vstoupil v účinnost zákon o eutanázii, tedy v roce 2002, 24 osob, z nichž 21 bylo v terminálním stádiu nemoci, zatímco v roce 2018 podstoupilo eutanázii 2357 osob, z nichž 2012 bylo v terminálním stádiu nemoci. Je tedy zřejmé, že zájem o bezbolestné a důstojné ukončení života v Belgii, stejně jako například v Nizozemsku, roste.³⁴

2.3 Švýcarsko

Švýcarsko je státem, který je pro svůj benevolentní přístup k asistované sebevraždě velmi dobře znám. Není zde sice legální provést aktivní eutanázii, tedy například vpravit pacientovi jed do žil a přivodit mu tak smrt, a to ani kdyby pacient splňoval vnitrostátní pravidla pro spáchání asistované sebevraždy. Jediná forma ukončení života za pomoci jiné osoby, která je ve Švýcarsku v souladu s právem, je asistovaná sebevražda, která je zakotvena ve švýcarském trestním zákoníku z roku 1938.

---

³² *Federale controle en evaluatiecommissie euthanasie*. [online]. [cit. 2021-09-12]. Dostupné na: <https://overlegorganen.gezondheid.belgie.be/nl/advies-en-verlegorgaan/commissies/federale-controle-en-evaluatiecommissie-euthanasie>.

³³ DOLEŽAL, A. *Eutanazie a rozhodnutí na konci života: právní aspekty*. Praha : Academia, 2017. Právo - etika - společnost. ISBN 978-80-200-2687-3. s. 163

³⁴ Reporty jsou dostupné na následujících internetových stránkách: <https://overlegorganen.gezondheid.belgie.be/nl/documenten>

Provést asistovanou sebevraždu je ve Švýcarsku možné již od účinnosti trestního zákoníku v roce 1942. Zde je v článku 115, který upravuje „*svedení a pomoc k sebevraždě*“³⁵ stanoveno, že pomoc k sebevraždě nesmí být poskytnuta ze „*sobeckých pohnutek*“³⁶. Pokud je tedy osoba pomůže jiné spáchat sebevraždu, aniž by se k této pomoci uchýlila ze sobeckých pohnutek, nebude na takové jednání pohlíženo jako na protiprávní.

Pomoci k sebevraždě legálním způsobem může ve Švýcarsku jakákoli osoba, nicméně pomoci získat smrtící látku může podle zákona o farmaceutických produktech pouze lékař, a to lékařským předpisem, přičemž musí být dodrženy všechny medicínské standardy. V opačném případě by lékaři hrozil postih. Postupy, které musí lékař při předepsání smrtící látky dodržet, jsou upraveny etickými doporučeními Švýcarské lékařské akademie lékařských věd (tzv. *Sweizerische Akademie der Medizinischen Wissenschaften*), přičemž otázka asistované sebevraždy je upravena především stanovisky.³⁷ Věková hranice je stanovena na 18 let pro osoby, které trpí především po fyzické stránce a 25 let pro ostatní, tedy například pro osoby trpící depresemi. Tento věkový limit vychází z úpravy způsobilosti k právnímu jednání, kterou nalezneme v článku 16 švýcarského občanského zákoníku³⁸: „*Osoba má způsobilost k rozumnému jednání, pokud se nepovažuje za nezpůsobilou, protože se jedná o osobu nezletilou, osobu trpící duševní nemocí, duševní poruchou, opilostí nebo z jiného obdobného důvodu.*“ Pokud by například lékař napomohl osobě, která není způsobilá k právnímu jednání, například z důvodu věku, nebyl by tento lékař trestně odpovědný dle článku 115 švýcarského trestního zákoníku, ale na jeho případ by byly, dle konkrétních okolností, aplikovány články 111 až 113 švýcarského trestního zákoníku, které upravují úmyslné usmrcení, vraždu a zabití.³⁹ Jak bylo již výše uvedeno, jediná legální forma pomoci k sebevraždě je asistovaná sebevražda, nicméně v článku 114 švýcarského trestního zákoníku je upravena privilegovaná skutková podstata aktivní eutanazie, tedy situace kdy akt vedoucí k navození smrti

---

³⁵ KRUK, J. *Švýcarský trestní zákoník. Čl. 115*. Dostupné na: www.beck-online.cz

³⁶ NOVÁKOVÁ, M., KRAUSOVÁ, M., ZUKALOVÁ, G. *Srovnávací studie č. 5.389*, Listopad 2019, aktualizace březen 2020 (Německo) [online]. [cit. 2021-09-02]. Dostupné na: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=81971>

³⁷ DOLEŽAL, A. *Eutanazie a rozhodnutí na konci života: právní aspekty*. Praha : Academia, 2017. Právo - etika - společnost. ISBN 978-80-200-2687-3. s. 181

³⁸ Schweizerisches Zivilgesetzbuch vom 10. Dezember 1907. Dostupné na: https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/24/233_245_233/en#art_16

³⁹ DOLEŽAL, A. *Eutanazie a rozhodnutí na konci života: právní aspekty*. Praha : Academia, 2017. Právo - etika - společnost. ISBN 978-80-200-2687-3. s. 180

provede osoba odlišná od osoby, která chce sebevraždu spáchat. Článek 114 švýcarského trestního zákoníku zní: „*Kdo z pohnutek zasluhujících zřetele, jmenovitě ze soucitu usmrtí jiného na jeho vážnou a naléhavou žádost, trestá se trestem odnětí svobody až na tři léta nebo peněžitým trestem.*“⁴⁰

2.4 Německo

Prvně je třeba zmínit, že německé právo až do roku 2015 neupravovalo trestnost pomoci či účasti na sebevraždě a lékaři tak byli limitováni „pouze“ profesní etikou.⁴¹ V roce 2015 však bylo přijato ustanovení § 217 trestního zákoníku, které stanoví, že „[K]dokoli, s úmyslem pomoci jiné osobě spáchat sebevraždu, poskytne, obstará nebo zařídí této osobě příležitost a jehož činy jsou zamýšleny jako opakované, hrozí mu trest odnětí svobody až na tři roky nebo peněžitý trest.“⁴² Toto ustanovení se tedy vztahuje na osoby, které by poskytovaly asistovanou sebevraždu opakovaně a dlouhodobě, popřípadě by alespoň plánovaly asistovanou sebevraždu poskytovat opakovaně, přičemž není podstatné, zda by jim z takové činnosti plynul zisk.

Trestně odpovědná pak dle § 217 odst. 2 německého trestního zákoníku není osoba, která jednala sama, bez úmyslu činit tak opakovaně, a zároveň byla v příbuzenském vztahu s pacientem, či měla s tímto pacientem blízký vztah.⁴³

V roce 2017 následoval v Německu další vývoj otázky asistované sebevraždy, a to tak, že Spolkový správní soud judikoval, že pacient stížen nevléčitelnou nemocí, která mu způsobuje utrpení, by měl mít právo svůj život ukončit, přičemž by mu neměl být vládou upírán přístup k medikamentům, které mu to umožní. Toto rozhodnutí však nemělo za následek přijetí dalšího ustanovení zákona upravující asistovanou sebevraždu a Ministerstvo zdravotnictví toto rozhodnutí také prakticky ignorovalo, neboť pacientům odmítalo žádosti o vydání léků za účelem ukončení života.⁴⁴

---

⁴⁰ KRUK, J. *Švýcarský trestní zákoník. Čl. 114*. Dostupné na: www.beck-online.cz

⁴¹ DOLEŽAL, A. *Eutanazie a rozhodnutí na konci života: právní aspekty*. Praha : Academia, 2017. Právo - etika - společnost. ISBN 978-80-200-2687-3. s. 191-193

⁴² *Strafgesetzbuch, Gesetze im internet. Section 217 Facilitating suicide as recurring pursuit*. Dostupné na (včetně anglické verze): <https://www.gesetze-im-internet.de/stgb/>

⁴³ *Strafgesetzbuch, Gesetze im internet. Section 217 Facilitating suicide as recurring pursuit*. Dostupné na (včetně anglické verze): <https://www.gesetze-im-internet.de/stgb/>

⁴⁴ *German court to decide legality of assisted suicide*. Dw.com. [online]. [cit. 2021-09-11]. Dostupné na: <https://www.dw.com/en/german-federal-court-rules-patients-should-have-access-to-life-ending-drugs/a-37790952>; *Rozhodnutí o vlastní smrti je základní lidské právo. Německo rozšíří možnosti eutanazie*, Česká televize, 26. 2. 2020. [online]. [cit. 2021-09-12]. Dostupné na:

Dne 26. února 2020⁴⁵ rozhodl Spolkový ústavní soud o tom, že § 217 je protiústavní. Spolkový ústavní soud má za to, že rozhodnutí zemřít je takové rozhodnutí jedince, které by mělo být státem i společnostmi respektováno. Odůvodnění je postaveno především na právu samostatně rozhodovat o své smrti, kdy toto právo dovodil z článku 2 odst. 1 základního zákona⁴⁶, který upravuje právo na svobodný rozvoj osobnosti a z článku 1 odst. 1 základního zákona, který upravuje zásadu lidské důstojnosti. Právo samostatně rozhodovat o své smrti v sobě, dle Spolkového ústavního soudu, obsahuje nejen právo sám ukončit svůj život, ale i právo nechat si od jiné osoby při sebevraždě pomoci.⁴⁷ Článek 2 odst. 1 základního zákona měl být, dle Spolkového ústavního soudu, porušen tím, že § 217 odst. 1 německého trestního zákoníku stanovovalo hrozbu trestu odnětí svobody či pokuty osobám, které asistovanou sebevraždu poskytovaly. Mělo se tedy jednat o porušení práva na svobodný výkon povolání především v případě lékařů, kteří před novelizací § 217 německého trestního zákoníku poskytovali služby v podobně asistované sebevraždy.⁴⁸ Právo na svobodný rozvoj a zásada důstojnosti člověka zaručují, dle Spolkového ústavního soudu, právo jedince samostatně, základě vlastních hodnot a dle svého vlastního uvážení nakládat se svým životem a nebýt nucen k takové formě života, která by byla v rozporu s tím, jak si konkrétní jedinec přeje, aby jeho život vypadal. Rozhodnutí jedince zemřít, je osobní záležitostí a jako takové nemůže být omezeno pouze na určitou skupinu osob, v tomto případě pouze na osoby trpící nevléčitelnou nemocí. Nelze ani omezovat výkon tohoto práva s pomocí třetích osob, za předpokladu, že jednájí svobodně. Spolkový ústavní soud uvedl, že tento jeho rozsudek neříká, že by zákonodárce nemohl asistovanou

---

<https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3054080-rozhodnout-o-vlastni-smrti-je-zakladni-lidske-pravo-nemecko-rozsiri-moznosti-eutanazie>

⁴⁵ Rozsudek Spolkového ústavního soudu 2 BvR 2347/15, 2 BvR 2527/16, 2 BvR 2354/16, 2 BvR 1593/16, 2 BvR 1261/16, 2 BvR 651/16 ze dne 26. února 2020.

⁴⁶ *Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland*

⁴⁷ Rozsudek Spolkového ústavního soudu 2 BvR 2347/15, 2 BvR 2527/16, 2 BvR 2354/16, 2 BvR 1593/16, 2 BvR 1261/16, 2 BvR 651/16 ze dne 26. února 2020, právní věta 1 a). [online]. [cit. 2021-09-20]. Dostupné na:

https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/DE/2020/02/rs20200226_2_bvr234715.html

⁴⁸ Rozsudek Spolkového ústavního soudu 2 BvR 2347/15, 2 BvR 2527/16, 2 BvR 2354/16, 2 BvR 1593/16, 2 BvR 1261/16, 2 BvR 651/16 ze dne 26. února 2020, část IV. Rozsudku, bod 331. [online]. [cit. 2021-09-20]. Dostupné na:

https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/DE/2020/02/rs2020226_2bvr234715.html

sebevraždu jakkoli právně regulovat, nicméně metodu, kterou zvolil v případě § 217 německého trestního zákoníku, považuje za zcela nepřiměřenou.⁴⁹

2.5 USA (Kalifornie)

V roce 2015 byl v Kalifornii přijat zákon o volbě konce života (tzv. „*End of Life Option Act*“), jež nabyl účinnosti v roce 2016, přičemž bylo stanoveno, že pokud zákonodárce do roku 2025 daný zákon znovu nepřijme, bude zrušen.

Tento zákon upravuje pouze asistovanou sebevraždu, z čehož logicky vyplývá, že eutanázie v Kalifornii možná není. Žádost o asistovanou sebevraždu zde může podat pouze dospělá osoba, tj. starší 18 let, která je způsobilá k právnímu jednání, je rezidentem státu Kalifornie a zároveň, která trpí nemocí v terminálním stadiu, přičemž předpokládaná délka života není více jak šest měsíců.⁵⁰ Pojem *rezidenti státu Kalifornie* je výše uvedeným zákonem upraven tak, že se jím rozumí osoby, které jsou v tomto státě registrovány k volbám, vlastní zde nemovitost či si ji pronajímají, vlastní některý z identifikačních průkazů, jako například řidičský průkaz, který byl v Kalifornii vystaven, anebo podaly nejnovější daňové přiznání v tomto státě.⁵¹

Opět je zde stanoveno mnoho podmínek, aby mohla být smrtící látka lékařem předepsána. Žádost musí pacient nejprve opakovaně vyslovit ústně a následně ji podat písemně, kdy tato žádost musí být datovaná a podepsaná pacientem za přítomnosti dvou svědků, z nichž alespoň jeden musí být osobou, která nepřipadá v úvahu jako dědic pacientova majetku, a zároveň se nesmí jednat o osobu pracující ve zdravotnickém zařízení, kde pacient o asistovanou sebevraždu žádá. Lékař má poté povinnost s pacientem důkladně konzultovat jeho stav, seznámit ho s riziky a následky požití smrtící látky a zároveň musí pacienta informovat o možnostech paliativní péče. Následně je pacient vyšetřen dalším lékařem, kdy toto dodatečné vyšetření má zajistit splnění zákonných podmínek pro předepsání smrtící látky. Ošetřující lékař také musí pacienta navštívit v soukromí,

---

⁴⁹ Rozsudek Spolkového ústavního soudu 2 BvR 2347/15, 2 BvR 2527/16, 2 BvR 2354/16, 2 BvR 1593/16, 2 BvR 1261/16, 2 BvR 651/16 ze dne 26. února 2020, právní věta 5, bod 212-213. [online]. [cit. 2021-09-20]. Dostupné na: https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/DE/2020/02/rs20200226_2_bvr234715.html

⁵⁰ JULIA, N. TIEDEMANN, M. *Euthanasia and Assisted Suicide: The Law in Selected Countries*. online. Parliament of Canada: Research Publications cit. 2021-09-25. Dostupné na: https://lop.parl.ca/sites/PublicWebsite/default/en_CA/ResearchPublications/2015116E#a2-5

⁵¹ *End of Life Option Act, Bill of Assembly of California AB 15* cit.2021-09-25. Dostupné na: https://leginfo.legislature.ca.gov/faces/billNavClient.xhtml?bill_id=201520162AB15

kdy u tohoto rozhovoru nesmí být přítomná žádná další osoba, aby se předešlo možnému nátlaku na pacienta ze strany třetích osob.

Jsou-li splněny všechny zákonné podmínky, ošetřující lékař smrtící látku pacientovi předepíše a zároveň jej poučí o tom, že není doporučeno látku požit na veřejně přístupném místě, kdy se však považuje za vhodné, aby pacient při požití látky byl v přítomnosti alespoň jedné další osoby.

Pacient také musí 48 hodin před požitím látky informovat lékaře o svých záměrech na předepsaném formuláři. Lékař poté uvědomí Státní ministerstvo veřejného zdraví (tzv. „*State Department of Public Health*“) o tom, že byla předepsána látka sloužící k ukončení života, a zároveň o tom, že se pacient rozhodl ji požit.⁵²

Dle statistik vypracovaných ministerstvem veřejného zdraví v Kalifornii (tzv. „*California Department of Public Health*“) vyplývá, že v roce 2018 byla smrtící látka předepsána 452 pacientům, z nichž 314 tuto látku požili, 59 zemřelo z jiného důvodu a o 79 pacientech nejsou známy žádné informace, tedy nelze určit, zda látku požili, či nikoliv.⁵³

2.6 Lucembursko

V Lucembursku je od roku 2009 v účinnosti zákon ze dne 16. března 2009 o eutanázii a asistované sebevraždě (tzv. „*Loi du 16 mars 2009 sur l'euthanasie et l'assistance du suicide*“⁵⁴; dále jen „*lucemburský zákon*“), který upravuje předmětnou problematiku.

Tento zákon je rozdělen do osmi kapitol, z nichž první stanovuje definici eutanázie a asistované sebevraždy. Eutanázie je zde chápána jako „*úkon provedený lékařem, který úmyslně ukončí život osoby na její výslovnou a dobrovolnou žádost*“ a asistovaná sebevražda je takovou situací, kdy „*lékař úmyslně pomáhá jiné osobě*

---

⁵² JULIA, N., TIEDEMANN, M. *Euthanasia and Assisted Suicide: The Law in Selected Countries*. online. Parliament of Canada: Research Publications cit. 2021-09-25. Dostupné na: https://lop.parl.ca/sites/PublicWebsite/default/en_CA/ResearchPublications/2015116E#a28

⁵³ *California End of Life Option Act 2018 Data Report, California Department of Public Health*. [online]. [cit. 2021-09-25]. Dostupné na: <https://www.cdph.ca.gov/Programs/CHSI/CDPH%20Document%20Library/CDPH%20End%20of%20Life%20Option%20Act%20Report%202018-FINAL.pdf>, s. 3

⁵⁴ *Loi du 16 mars 2009 sur l'euthanasie et l'assistance au suicide*. Dostupné na: <http://legilux.public.lu/eli/etat/leg/loi/2009/03/16/n2/jo>.

spáchat sebevraždu nebo poskytuje jiné osobě prostředky k tomuto účelu, a to na výslovnou a dobrovolnou žádost druhé osoby“⁵⁵.

Ve druhé kapitole lucemburského zákona nalezneme úpravu žádosti o eutanazii či asistovanou sebevraždu, podmínky takového úkonu a stanovený postup. Třetí kapitola obsahuje ustanovení o konci života. V dalších kapitolách lucemburského zákona je upravena povinnost lékaře oznámit provedení úkonu Národní komisi pro kontrolu a posuzování uplatňování tohoto zákona (tzv. „*Commission Nationale de Contrôle et d'Evaluation de l'application de la présente loi*“; dále jen „*Národní komise*“) či ustanovení o tom, že konání lékaře za plnění podmínek tohoto zákona nebude spadat do působnosti trestního zákona.⁵⁶

Aby se lékař nevystavil nebezpečí trestního stíhání po provedení eutanázie či asistované sebevraždy, musí být splněny následující podmínky. Pacient musí být v době, kdy podává svou žádost, zcela při vědomí, a zároveň musí být plně svéprávný. V Lucembursku není možné, aby o eutanázii či asistovanou sebevraždu žádala osoba nezletilá či osoba nezpůsobilá k právnímu jednání.

Žádost pacienta musí být písemná, datovaná a podepsaná pacientem, avšak zákon upravuje i situaci, kdy pacient není schopen psát. V takovém případě smí žádost sepsat zletilá osoba, kterou sepsáním pacient pověří. Co se týče podpisu žádosti, je možné, aby byla podepsána pacientem vybranou zletilou osobou, kdy se tak musí stát před lékařem, jehož jméno je v žádosti stanoveno. Toto je ale možné pouze v případě, že pacient není schopen žádost sám podepsat. Dále je zapotřebí, aby byla žádost dobrovolná, dobře uvážená a nesmí být výsledkem nátlaku na pacienta. Stav pacienta musí být natolik vážný, že zde není předpoklad jeho zlepšení, přičemž pacient musí v důsledku své nemoci nebo prodělaného úrazu trpět buď po psychické, nebo fyzické stránce. Mezi další povinnosti, které musí být lékařem splněny, můžeme zařadit například povinnost informovat pacienta o jeho zdravotním stavu a předpokládané délce života, přičemž je zároveň zapotřebí pacienta dostatečně poučit o terapeutických možnostech a paliativní péči.

Lékař se také musí přesvědčit o tom, že pacientovo utrpení je dlouhodobého charakteru a není způsob, jak jej zmírnit. Stav pacienta musí být ošetřujícím

---

⁵⁵ *Loi du 16 mars 2009 sur l'euthanasie et l'assistance au suicide. Chapter I.* Dostupné na: <http://legilux.public.lu/eli/etat/leg/loi/2009/03/16/n2/jo>.

⁵⁶ *Loi du 16 mars 2009 sur l'euthanasie et l'assistance au suicide. Chapter I.* Dostupné na: <http://legilux.public.lu/eli/etat/leg/loi/2009/03/16/n2/jo>.

lékařem konzultován s dalším lékařem, který po takové konzultaci sám pacienta vyšetří a sdělí svůj názor. Pacient musí mít možnost svůj stav a svou žádost konzultovat s osobami, které si sám zvolí, přičemž úkolem lékaře je mu toto umožnit. Lékař se také musí dotázat Národní komise, zda pacient, který žádá o eutanázii či asistovanou sebevraždu, již neupravil otázku konce svého života ustanovením registrovaným u Národní komise.⁵⁷

Využívání služeb eutanázie a asistované sebevraždy je v Lucembursku, oproti jiným zemím, kde je takovýto zákrok povolen, spíše výjimečné. Ze statistik Národní komise vyplývá, že v roce 2009 byla podaná pouze jedna žádost o eutanázii. Během let však zájem o eutanázii a asistovanou sebevraždu roste, ne však závratně. V roce 2018 bylo podáno sedm žádostí o eutanázii a jedna žádost o asistovanou sebevraždu.⁵⁸

2.7 Kanada

V roce 2015 rozhodl Nejvyšší soud Kanady ve věci *Carter v. Kanada*⁵⁹ o tom, že zákaz poskytování asistence při sebevraždě je porušením práva na život, svobodu a bezpečnost osob zaručeným Kanadskou chartou práv a svobod. Vládě byla tedy stanovena lhůta pro přijetí právní úpravy, která by toto porušení napravila.

V roce 2016 byl tedy přijat zákon upravující pomoc při umírání (tzv. „*Voluntary Assisted Dying Bill*“)⁶⁰. Výjimku z trestní odpovědnosti za pomoc při sebevraždě požívají lékaři, zdravotní sestry, osoby, které lékařům a zdravotním sestram pomáhají při poskytování služby pomoci při umírání, dále farmaceuti, kteří vydají smrtící látku na základě lékařského předpisu a konečně osoby, které pomáhají pacientovi užít smrtící látku, která mu byla předepsána v souladu se zákonem.

---

⁵⁷ *Loi du 16 mars 2009 sur l'euthanasie et l'assistance au suicide. Chapter II, art 2.* Dostupné na: <http://legilux.public.lu/eli/etat/leg/loi/2009/03/16/n2/jo>

⁵⁸ *Commission Nationale de Contrôle et d'Évaluation de l'application de la loi du 16 mars 2009 sur l'euthanasie et l'assistance au suicide: Cinquième rapport à l'attention de la Chambre.* Sante.public.lu s. 4 [online]. [cit. 2021-09-27.] Dostupné na: <http://sante.public.lu/fr/publications/r/rapport-loi-euthanasie-2017-2018/rapport-loi-euthanasie-2017-2018.pdf>.

⁵⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu Kanady, č. 35591 ze dne 6. února 2015 [online]. [cit. 2021-09-27]. Dostupné na: <https://scc-csc.lexum.com/scc-csc/scc-csc/en/item/14637/index.do>

⁶⁰ *Voluntary Assisted Dying Bill 2017, Research Papers, Parliament of Victoria.* [online]. [cit. 2021-09-27]. Dostupné na: <https://www.parliament.vic.gov.au/publications/research-papers/download/36-research-papers/13834-voluntary-assisted-dying-bill-2017>

Za lékařskou pomoc při umírání je považovaná jak asistovaná sebevražda, tak aktivní eutanázie, tedy není stanoveno, že by si pacient musel vpravit smrtící látku do těla sám.⁶¹

Žádost o lékařskou pomoc při umírání může podat pouze osoba, která splňuje následující požadavky. Je zapotřebí, aby se jednalo o pacienta staršího osmnácti let, který je způsobilý k právnímu jednání, trpícího v důsledku závažného a nevyléčitelného zdravotního stavu. Zároveň musí být žádost podaná dobrovolně, kdy tato musí být podepsána a datována pacientem před dvěma svědky, kteří žádost rovněž podepsali.⁶² Závažným a nevyléčitelným zdravotním stavem se rozumí takový stav, kdy osoba trpí nemocí nebo postižením, jež není možné vyléčit a osoba v jejím důsledku trpí po fyzické či psychické stránce. Zároveň smrt osoby je očekávána v blízké době. Na rozdíl od mnoha států není zapotřebí, aby zde byla konkrétní predikce o pravděpodobné délce života.

Před samotným poskytnutím pomoci při umírání musí lékař či zdravotní sestra splnit další řadu požadavků, aby za tuto službu nebyli trestně odpovědní. Například si musí být jisti, že pacient byl informován o svém zdravotním stavu před tím, než písemně požádal o pomoc při umírání a zároveň, že je tato žádost skutečně podepsaná a datovaná. Dále je zapotřebí ověřit, že žádost byla podepsána před dvěma nezávislými svědky, že další nezávislý lékař poskytl své písemné potvrzení o tom, že daný pacient splňuje podmínky pro poskytnutí pomoci při umírání a rovněž je zde povinnost lékaře či sestry dát pacientovi prostor, aby svou žádost kdykoli stáhl.

Od 17. června 2016, tedy od data účinnosti zákona umožňujícího pomoc při umírání, do konce roku 2016, bylo v Kanadě (mimo provincie Québec, teritoria Nunavut, Yukon a Severozápadního teritoria) provedeno celkem 506 eutanázií a 4 asistované sebevraždy. V následujícím roce bylo eutanázií provedeno 1960 a pouze jedna asistovaná sebevražda.⁶³

---

⁶¹ *Voluntary Assisted Dying Bill 2017, Research Papers, Parliament of Victoria*. [online]. [cit. 2021-09-27]. Dostupné na: <https://www.parliament.vic.gov.au/publications/research-papers/download/36-research-papers/13834-voluntary-assisted-dying-bill-2017>

⁶² *Voluntary Assisted Dying Bill 2017, Research Papers, Parliament of Victoria*. [online]. [cit. 2021-09-21]. Dostupné na: <https://www.parliament.vic.gov.au/publications/research-papers/download/36-research-papers/13834-voluntary-assisted-dying-bill-2017>

⁶³ *Report of operations 2018 – 2019, Voluntary Assisted Dying Review Board*. [online]. [cit. 2021-09-30]. Dostupné na: <https://www.canada.ca/en/health-canada/services/publications/health-system-services/medical-assistance-dying-interim-report-april-2019.html>

3 Judikatura Evropského soudu pro lidská práva týkající se eutanázie a asistované sebevraždy

3.1 Gross v. Švýcarsko⁶⁴

V případě *Gross v. Švýcarsko* byla stěžovatelkou paní, která se narodila v roce 1931 a již po několik let si přála ukončit svůj život, neboť jak sama uvedla, je jí více než osmdesát let a je jí velmi nepříjemné, jak ochabují její fyzické i psychické síly. Rozhodla se tedy vyhledat lékaře, který by jí vydal předpis na získání látky pentobarbital sodíku, díky kterému by mohla spáchat rychlou a bezbolestnou sebevraždu. Žádného lékaře ochotného takový předpis vydat se jí však nepodařilo nalézt, a tak se obrátila na tzv. *Health Board of the Canton of Curych* (dále jen „Zdravotní výbor Curychu“), který však rovněž žádost o získání výše uvedené látky zamítl s odůvodněním, že článek 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (publikována v českém právním řádu sdělením č. 209/1992 Sb. federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících; dále jen „Úmluva“)⁶⁵ nezakládá státu povinnost poskytnout občanům prostředky ke spáchání sebevraždy. Paní Gross se proti tomuto rozhodnutí odvolala, nicméně odvolací orgán se s rozhodnutím Zdravotního výboru v Curychu ztotožnil. Následně se stěžovatelka obrátila na Nejvyšší soud, který předešlá rozhodnutí potvrdil a zároveň konstatoval, že látka pentobarbital sodný je možné, dle vnitrostátní úpravy, předepsat pouze osobám, které dle lékařů po jisté době zkoumání splní určité předpoklady, a to z toho důvodu, aby bylo zamezeno unáhleným rozhodnutím či zneužitím smrtící látky.

Po neúspěchu na vnitrostátní úrovni se stěžovatelka obrátila v roce 2010 na Evropský soud pro lidská práva (dále také jen „ESLP“), kdy ve své stížnosti tvrdila, že stát Švýcarsko porušil její práva zaručená článkem 8 Úmluvy, když jí bylo zabráněno zvolit si jakým způsobem a v jakém okamžiku má její život skončit. Dne 14. května 2013 ESLP rozhodl o tom, že právo stěžovatelky na soukromý a rodinný život stanovené článkem 8 Úmluvy bylo skutečně porušeno, a to tím, že švýcarská

---

⁶⁴ *Gross v. Švýcarsku*, rozhodnutí senátu (2. sekce) ESLP ze dne 14. května 2013, stížnost č. 67810/10. Dostupné na <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-119703>

⁶⁵ (odst. 1) Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence. (odst. 2) Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.

právní úprava umožňující získat s lékařským předpisem látku za účelem spáchání sebevraždy je příliš nejasná a je zapotřebí komplexnější úpravy, aby bylo zabráněno v nejistotě žadatelů o tuto látku. Evropský soud pro lidská práva měl rovněž za to, že stěžovatelka pravděpodobně v důsledku této nejistoty trpěla značnou úzkostí. Vyjádřil se tak k procesní otázce daného případu, nicméně nestanovil, zda mělo či nemělo být stěžovatelce umožněno získat výše uvedenou látku k ukončení svého života. Evropský soud pro lidská práva připomněl, že účelem Úmluvy je, aby práva a svobody jejím prostřednictvím zaručené, byly zaručeny smluvními státy v rámci jejich právního systému. Ve chvíli, kdy vnitrostátní právo upravuje možnost asistované sebevraždy, musí zároveň upravovat i jasný rozsah této možnosti. Pokud takový rozsah stanoven není, může to negativně působit na lékaře, kteří by jinak byli ochotni vydat lékařský předpis na získání látky pentobarbitalu sodného.

Případ byl poté ve smyslu článku 43 Úmluvy⁶⁶ postoupen Velkému senátu ke konečnému rozhodnutí. K tomuto konečnému rozhodnutí však nedošlo, neboť stěžovatelka v roce 2011 spáchala za asistence organizace *Exit*⁶⁷ sebevraždu. Právní zástupce o smrti stěžovatelky ESLP neinformoval, což odůvodnil tím, že od podání stížnosti se stěžovatelkou komunikoval pouze prostřednictvím kněze pracujícího pro organizaci *Exit*, který smrt stěžovatelky na její výslovné přání zamlčel. Stěžovatelka totiž měla zájem na tom, aby se ESLP její stížností zabýval, jelikož měla za to, že by rozhodnutí ESLP mohlo mít obrovský význam pro osoby, které se ocitnou ve stejné situaci jako ona. Evropský soud pro lidská práva uvedl, že považuje pohnutky stěžovatelky za pochopitelné, ne však dostatečné pro to, aby bylo v řízení pokračováno, neboť záměrem stěžovatelky bylo uvést ESLP v omyl, čímž se dopustila zneužití práva na stížnost dle článku 35 odst. 3 písm. a) Úmluvy⁶⁸ a stížnost byla tedy odmítnuta pro nepřijatelnost.

---

⁶⁶ (odst. 1) *V tříměsíční lhůtě ode dne rozsudku senátu mohou strany případu požádat ve výjimečných případech o postoupení případu Velkému senátu. (odst.2) Kolegium pěti soudců Velkého senátu žádosti vyhoví, jestliže případ vyvolává závažnou otázku týkající se výkladu nebo použití Úmluvy nebo Protokolů k ní nebo závažný problém obecného významu. (odst. 3) Pokud porota žádost přijme, Velký senát o případu rozhodne formou rozsudku*

⁶⁷ Mezinárodní nezisková organizace prosazující legalizaci dobrovolné eutanazie a asistované sebevraždy.

⁶⁸ *Soud prohlásí za nepřijatelnou každou individuální stížnost předloženou podle článku 34, pokud se domnívá, že je stížnost neslučitelná s ustanoveními Úmluvy nebo jejich Protokolů, zjevně neopodstatněná nebo zneužívající právo podat stížnost.*

3.2 Koch v. Německo⁶⁹

Zde byl stěžovatelem pan Koch (dále také jen „stěžovatel“), který se narodil v roce 1943 a již dlouhá léta žil se svou manželkou v Braunschweigu. V roce 2002 jeho manželka utrpěla úraz, následkem kterého ochrnula, potřebovala nepřetržitou péči, umělé dýchání a trpěla křečemi. Lékařské prognózy ohledně délky života paní Koch činily nejméně patnáct let. Vzhledem ke svému zdravotnímu stavu, upoutání na lůžko a celkovou paralýzu, si paní Koch přála ukončit svůj nedůstojný život spácháním sebevraždy s pomocí svého manžela. Za tímto účelem manželé kontaktovali švýcarskou organizaci, která se asistovanou sebevraždou zabývala. V roce 2004 paní Koch požádala tzv. *Spolkový ústav pro léčiva a přístroje* (dále jen „*Spolkový ústav*“), aby jí bylo uděleno povolení k získání potřebných patnácti gramů smrtící dávky pentobarbitalu sodíku (dále také jen „*látka*“ nebo „*léčivo*“), což by jí umožnilo spáchat sebevraždu v místě svého bydliště. Tuto žádost však Spolkový ústav odmítl s odůvodněním, že by vyhovění žádosti bylo zcela v rozporu s účelem zákona o omamných prostředcích, dle kterého je oprávnění pro získání takové látky možno udělit pouze pro účely záchrany či prodloužení života, nikoli za účelem jeho ukončení. V lednu roku 2005 podali manželé odvolání proti rozhodnutí o odmítnutí udělit výše uvedené povolení. V únoru téhož roku odcestovali manželé do Švýcarska, kde paní Koch za pomoci organizace *Dignitas*⁷⁰ spáchala sebevraždu. Spolkový ústav poté v březnu roku 2005 své dřívější rozhodnutí ve věci potvrdil. Pan poté podal žalobu ke správnímu soudu v Kolíně nad Rýnem, kterou se domáhal určení toho, že rozhodnutí Spolkového soudu bylo nezákonné a že Spolkový ústav měl žádosti jeho manželky vyhovět. Správní soud v Kolíně nad Rýnem shledal stěžovatelovu žalobu za nepřijatelnou, a to z důvodu nedostatku aktivní legitimace s odůvodněním, že on sám se nemůže dovolávat práva jeho manželky na získání oprávnění k získání léčiva, jelikož toto právo je osobní a nepřenositelné povahy. Správní soud zároveň uvedl, že rozhodnutí Spolkového ústavu bylo v souladu s článkem 8 Úmluvy. Stěžovatel se tedy obrátil na Vrchní správní soud Severního Porýní-Vestfálska, který ale zamítl jeho žádost o povolení přípustnosti odvolání. Stěžovatel poté podal ústavní stížnost ke Spolkovému ústavnímu soudu, který jeho stížnost shledal dne 4. listopadu 2008

---

⁶⁹ *Koch v. Německo*, rozsudek senátu (5. sekce) ze dne 19. července 2012, stížnost č. 497/09.

Dostupné na:

http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/b93e334cf7328a24c12578190075954a/13226d88b04b4edbc1258177004bffc1?OpenDocument&Highlight=0

⁷⁰ Švýcarská nezisková organizace zajišťující asistovanou sebevraždu.

nepřijatelnou s odůvodněním, že se stěžovatel nemůže dovolávat posmrtného práva své manželky na lidskou důstojnost.

Nakonec se stěžovatel obrátil na ESLP, kdy ve své stížnosti namítal, že bylo porušeno jeho právo na respektování soukromého a rodinného života dle článku 8 Úmluvy, když vnitrostátní soudy odmítly meritorně přezkoumat jeho stížnost proti odmítnutí Spolkového ústavu udělit jeho manželce oprávnění získat léčivo potřebné ke spáchání sebevraždy. Evropský soud pro lidská práva se nejprve zabýval námitkou německé vlády, která zpochybňovala postavení stěžovatele jakožto oběti zásahu do jeho vlastních práv zaručených mu článkem 8 Úmluvy. S ohledem na mimořádně blízký a vřelý vztah, který měl stěžovatel se svou zesnulou manželkou, na skutečnost, že v řízení se před vnitrostátními orgány se podíleli až do smrti paní Koch oba manželé a po smrti stěžovatelky pokračoval v řízení stěžovatel sám a mimo jiné i s ohledem na skutečnost, že stěžovatel podnikl se svou ochrnutou manželkou připoutanou k lůžku cestu dlouhou 700 km, aby ji pomohl splnit její přání zemřít důstojně, ESLP dospěl k závěru, že stěžovatel mohl být přímo ovlivněn odmítnutím Spolkového ústavu udělit manželce stěžovatele oprávnění k získání předmětné látky. Evropský soud pro lidská práva také konstatoval, že když Vrchní správní soud i Spolkový ústavní soud neposoudily podstatu stěžovatelova návrhu, porušily tím stěžovatelovo právo na respektování jeho soukromého života dle článku 8 Úmluvy, neboť je zřejmé, že stěžovatel měl, vzhledem k výše popsaným okolnostem případu, silný zájem na meritorním rozhodnutí o jeho původním návrhu.

Stěžovatel u Evropského soudu pro lidská práva rovněž namítal porušení práv jeho zesulé manželky dle článku 8 Úmluvy. Evropský soud pro lidská práva zde však konstatoval, že práva obsažená v článku 8 Úmluvy jsou nepřenositelné povahy, a proto není možné, aby se stěžovatel dovolával práv své manželky plynoucí jí z tohoto článku.

Rovněž bylo stěžovatelem namítáno porušení článku 13⁷¹ ve spojení s článkem 8 Úmluvy, ke kterému mělo dojít tím, že vnitrostátní soudy porušily jeho právo na účinný právní prostředek nápravy ve smyslu článků 13 Úmluvy, a to ve chvíli, kdy mu upřely právo napadnout rozhodnutí Spolkového ústavu, kterým bylo

---

⁷¹ Každý, jehož práva a svobody přiznané touto Úmluvou byly porušeny, musí mít účinné právní prostředky nápravy před národním orgánem, i když se porušení dopustily osoby při plnění úředních povinností.

odmítnuto udělení oprávnění jeho manželce na získání potřebného léčiva. Evropský soud pro lidská práva zde došel k závěru, že vzhledem k výše uvedeným závěrům týkajícím se porušení článku 8 Úmluvy, není nutné posuzovat, zda došlo k porušení stěžovatelských práv zaručených mu článkem 6⁷² a článkem 13 Úmluvy.

3.3 Haas v. Švýcarsko⁷³

Pan Haas byl švýcarským občanem, který trpěl více než dvacet let bipolární poruchou, což je závažné psychické onemocnění. Po dvou neúspěšných pokusech o sebevraždu se pan Haas rozhodl opatřit si látku zvanou pentobarbital sodíku (dále také jen „látka“), která by mu pomohla důstojně a bezbolestně ukončit svůj život. Získat tuto látku ve Švýcarsku je však možné pouze s předpisem, pročež o něj požádal několik lékařů z oboru psychiatrie, ale ti odmítli panu Haasovi předpis vydat. V červnu roku 2005 požádal pan Haas spolkové a kantonální orgány o povolení získat předmětnou látku bez předpisu, přičemž tvrdil, že článek 8 Úmluvy stanovuje státu povinnost vytvořit podmínky pro důstojnou a bezbolestnou sebevraždu. Jeho žádost byla zamítnuta, a tak se obrátil Správní soud v Curychu, avšak ani tam neuspěl. Poté se pan Haas odvolal ke Spolkovému soudu, který odvolání odmítl a pana Haase poučil o tom, že je třeba rozlišovat mezi právem osoby rozhodnout o své smrti a právem spáchat sebevraždu za asistence státu či třetí osoby, přičemž na právo spáchat sebevraždu s asistencí se článek 8 Úmluvy, dle Spolkového soudu, nevztahuje. Pan Haas se poté rozhodl kontaktovat 170 lékařů z oboru psychiatrie s žádostí o vypracování lékařské zprávy o jeho stavu za účelem získání předpisu na výše uvedené látky.

---

⁷² (odst. 1) Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu. Rozsudek musí být vyhlášen veřejně, avšak tisk a veřejnost mohou být vyloučeny buď po dobu celého nebo části procesu v zájmu mravnosti, veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti v demokratické společnosti, nebo když to vyžadují zájmy nezletilých nebo ochrana soukromého života účastníků anebo, v rozsahu považovaném soudem za zcela nezbytný, pokud by, vzhledem ke zvláštním okolnostem, veřejnost řízení mohla být na újmu zájmům spravedlnosti. (odst. 2) Každý, kdo je obviněn z trestného činu, se považuje za nevinného, dokud jeho vina nebyla prokázána zákonným způsobem. (odst. 3) Každý, kdo je obviněn z trestného činu, má tato minimální práva: [písm. a)] být neprodleně a v jazyce, jemuž rozumí, podrobně seznámen s povahou a důvodem obvinění proti němu; [písm. b)] mít přiměřený čas a možnosti k přípravě své obhajoby; [písm. c)] obhajovat se osobně nebo za pomoci obhájce podle vlastního výběru nebo, pokud nemá prostředky na zaplacení obhájce, aby mu byl poskytnut bezplatně, jestliže to zájmy spravedlnosti vyžadují; [písm. d)] vyslyšet nebo dát vyslyšet svědky proti sobě a dosáhnout předvolání a výslech svědků ve svůj prospěch za stejných podmínek, jako svědků proti sobě; [písm. e)] mít bezplatnou pomoc tlumočnicka, jestliže nerozumí jazyku používanému před soudem nebo tímto jazykem nemluví.

⁷³ Haas v. Švýcarsko, rozsudek senátu (1. sekce) ze dne 20. ledna 2011, stížnost č. 31322/07.

Dostupné na:

<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22:%5B%22haas%22%2C%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22%2C%22CHAMBER%22%5D%2C%22itemid%22:%5B%22001-102940%22%5D%7D>

Žádný z lékařů však jeho žádosti nevyhověl, a tak se pan Haas obrátil na ESLP. Ve své stížnosti tvrdil, že když mu Švýcarsko odmítlo poskytnout látku za účelem ukončení života, porušilo tak jeho práva zaručená mu článkem 8 Úmluvy. Stěžovatel nesouhlasil s názorem prezentovaným vnitrostátními orgány Švýcarska, které tvrdily, že stěžovatel mohl ukončit svůj život i jiným způsobem než za použití výše uvedené látky. Stěžovatel měl totiž za to, že jediným způsobem, jak ukončit svůj život důstojně a bezbolestně, je právě za užití pentobarbitalu sodného. Dále bylo ve stížnosti uvedeno, že nebyla zohledněna skutečnost, že společnost *Dignitas* zajišťující ve Švýcarsku asistovanou sebevraždu, v letech 2001 až 2004 uskutečňovala asistované sebevraždy i osobám trpícím duševními poruchami, ale nyní již služby těmto osobám neposkytuje.

Švýcarská vláda popřela, že by jakýmkoli způsobem zasáhla do soukromého či rodinného života, neboť choroba, jíž pan Haas trpěl, mu nikterak nebránila jednat nezávisle. Vláda zároveň uvedla, že přístup k výše uvedené látce je omezen z důvodu ochrany zdraví a předcházení zločinnosti, přičemž co se týče asistované sebevraždy u osob trpících duševním onemocněním, je jim tato možnost ukončení života přístupná. Tento argument vláda podložila studií vypracovanou Institutem soudního lékařství Univerzity v Curychu za léta 2001 až 2004. Tato studie říká, že v daném období bylo na území Švýcarsko provedeno organizacemi *Exit* a *Digintas* dvanáct asistovaných sebevražd osob trpících duševním onemocněním. Dále pak z výroční zprávy organizace *Exit* vyplývá, že tato organizace provedla v letech 2007 a 2008 dvě asistované sebevraždy osob trpících duševním onemocněním. Švýcarská vláda poukázala na to, že v souvislosti s těmito případy nebyl žádný ze zainteresovaných lékařů trestně stíhán, ani nebyla přijata jakákoli omezující opatření. Z tohoto tedy vláda dovodila, že tito lékaři provedli potřebná hodnocení a následně daným osobám předepsali potřebnou látku k ukončení života, tedy pentobarbital sodný. Z výše uvedených důvodů měla tedy vláda za to, že bylo v silách stěžovatele vyhledat lékaře, který by byl ochoten provést nezbytná hodnocení a následně, v případě shledání stěžovatele jako osoby splňující podmínky pro asistovanou sebevraždu, potřebnou látku předepsat.

V daném případě měl ESLP rozhodnout, zda je stát povinen zajistit stěžovateli přístup k látce bez lékařského předpisu, díky které by mohl spáchat sebevraždu.

Evropský soud pro lidská práva opět konstatoval, že pojem „*soukromý život*“, který je vedle rodinného života chráněn článkem 8 Úmluvy, nelze pokrýt definicí, neboť tento pojem je velmi široký a pokrývá například jméno, sexuální orientaci, pohlaví, právo na osobní rozvoj atp. Zároveň do rozsahu tohoto článku spadá dle ESLP i volba jednotlivce vyvarovat se toho, co považuje za nedůstojné a stresující ukončení života. Co se týče švýcarské právní úpravy, dle které je zapotřebí lékařského předpisu pro získání potřebné látky k ukončení života, ESLP má za to, že tato úprava sleduje legitimní cíle, kterými jsou ochrana člověka před zneužitím či nedostatečně promyšleným rozhodnutím, jelikož je díky požadavku lékařského předpisu zajištěno, aby látku nezískala osoba, která ztratila soudnost, či osoba, jejíž přání zemřít je pouze symptomem duševní poruchy. Taková právní úprava je nezbytná, neboť zabraňuje organizacím poskytující služby asistované sebevraždy ve zneužití jejich pravomocí a chrání tak zdraví a život veřejnosti. Evropský soud pro lidská práva má zároveň za to, že v silách stěžovatele bylo v daném případě nalézt lékaře, který by byl ochoten ho po určitou dobu sledovat a poté rozhodnout o tom, zda je stěžovatel splňuje podmínky pro asistovanou sebevraždu. Z výše uvedených důvodů ESLP rozhodl, že článek 8 Úmluvy nebyl jednáním Švýcarska porušen.

3.4 Pretty v. Spojené království Velké Británie a Severního Irska⁷⁴

V tomto případě byla stěžovatelkou paní Diane Pretty ve věku 43 let, která již 25 let trpěla velmi vážným neuro-degenerativním onemocněním. Toto onemocnění má prokazatelně za následek postupné ochabování těch svalů, které jsou ovladatelné lidskou vůlí. V praxi to znamená, že pacient nakonec není schopen pohnout končetinami, přičemž smrt nastává ve chvíli, kdy ochabují svaly uplatňující se při dýchání, pročež pacient vlastně zemře na nedostatečnost dýchání a pneumonii. Paní Pretty bylo toto onemocnění diagnostikováno v roce 1999 a její stav se velmi rychle zhoršoval. V době, kdy se její případ dostal až k ESLP, byla paní Pretty již ochrnutá od krku dolů, byla prakticky neschopná souvislé a srozumitelné řeči, přičemž však veškeré dění okolo sebe vnímala, jelikož netrpěla žádnou duševní poruchou a její intelekt byl beze změn zachován. Jistě lze pochopit, že paní Pretty byla v takové situaci velmi vyděšená a trpěla úzkostmi, neboť si byla

---

⁷⁴ *Pretty v. Spojené království Velké Británie a Severního Irska*, rozsudek senátu (4. sekce) ze dne 24. dubna 2002, stížnost č. 2346/02. Dostupné na: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22:%5B%22pretty%22%2C%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22%2C%22CHAMBER%22%2C%22itemid%22:%5B%22001-60448%22%5D%7D>

plně vědoma, že její stav nelze žádnou léčbou napravit, a proto chtěla své utrpení ukončit, aby si zachovala alespoň špetku důstojnosti. Je třeba také uvést, že predikce lékařů ohledně délky jejího života se pohybovala v rádech týdnů, nanejvýš měsíců.

Jelikož paní Pretty nebyla kvůli ochrnutí fyzicky schopna ukončit svůj život sama, požádala dne 27. července 2001 prostřednictvím svého právního zástupce Ředitele pro veřejné stíhání (tzv. „*Director of Public Prosecution*“) o záruku, že její manžel nebude trestně stíhán, pokud vyplní její přání a pomůže jí při spáchání sebevraždy. Taková pomoc je však ve Spojeném království, stejně jako v České republice, trestná, protože Ředitel pro veřejné stíhání dne 8. srpna 2001 odmítl tuto záruku dát. Následně paní Pretty dne 20. srpna 2001 požádala o soudní přezkum rozhodnutí Ředitele pro veřejné stíhání, kdy však i soud dne 17. října 2001 tuto žádost zamítl. Proti tomuto rozhodnutí paní Pretty podala odvolání Sněmovně lordů, jež dne 29. listopadu 2001 žádost rovněž zamítla.

Dne 21. prosince 2001 se paní Pretty obrátila na ESLP, neboť měla za to, že zákaz pomoci při sebevraždě a neposkytnutí záruky, že její manžel nebude trestně stíhán, pokud jí při spáchání sebevraždy pomůže, zasahuje do jejich práv zaručenými články 2⁷⁵, 3⁷⁶, 8, 9⁷⁷ a 14⁷⁸ Úmluvy. Vláda Spojeného království navrhovala zamítnutí stížnosti, a to buď z důvodu, že tvrzení stěžovatelky se nedotýkají žádného z práv zaručenými výše uvedenými články, nebo z důvodu, že zásah do těchto práv je ospravedlněn výjimkami ustanovenými Úmluvou. Evropský soud pro lidská práva shledal stížnost za přijatelnou.

---

⁷⁵ (odst. 1) *Právo každého na život je chráněno zákonem. Nikdo nesmí být úmyslně zbaven života kromě výkonu soudem uloženého trestu následujícího po uznání viny za spáchání trestného činu, pro který zákon ukládá tento trest. (odst. 2) Zbavení života se nebude považovat za způsobené v rozporu s tímto článkem, jestliže bude vyplývat z použití síly, které není víc než zcela nezbytné, při: [písm. a)] obraně každé osoby proti nezákonnému násilí; [písm. b)] provádění zákonného zatčení nebo zabránění útěku osoby zákonně zadržené; [písm. c)] zákonně uskutečněné akci za účelem potlačení nepokojů nebo vzpoury.*

⁷⁶ *Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu.*

⁷⁷ (odst. 1) *Každý má právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání; toto právo zahrnuje svobodu změnit své náboženské vyznání nebo přesvědčení, jakož i svobodu projevat své náboženské vyznání nebo přesvědčení sám nebo společně s jinými, ať veřejně nebo soukromě, bohoslužbou, vyučováním, prováděním náboženských úkonů a zachováváním obřadů. (odst. 2) Svoboda projevat náboženské vyznání a přesvědčení může podléhat jen omezením, která jsou stanovena zákony a která jsou nezbytná v demokratické společnosti v zájmu veřejné bezpečnosti, ochrany veřejného pořádku, zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.*

⁷⁸ *Užívání práv a svobod přiznaných touto Úmluvou musí být zajištěno bez diskriminace založené na jakémkoli důvodu, jako je pohlaví, rasa, barva pleti, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, národnostní nebo sociální původ, příslušnost k národnostní menšině, majetek, rod nebo jiné postavení.*

Co se týče případného zásahu do práva na život zaručeným článkem 2 Úmluvy, ESLP oprávněně pravidelně přiznává danému právu zcela výsadní postavení. Mnohokrát již byla ESLP zdůrazněna povinnost státu chránit lidský život. Není však toho názoru, že by bylo možné toto právo interpretovat takovým způsobem, že zaručuje právo zemřít nebo si zvolit namísto života smrt. Proto se k této části stížnosti vyjádřil ESLP tak, že z článku 2 Úmluvy nelze dovodit, že by zaručoval právo na smrt, a proto dospěl k závěru, že tento článek porušen nebyl.

Stěžovatelka měla za to, že pokud stát zakazuje přípustnost asistované sebevraždy či pokud odmítne dát záruku nestíhání jejího manžela v případě, že by jí byl nápomocen při sebevraždě, porušuje tím svou povinnost chránit ji před utrpením. Zároveň také považovala tento zákaz a odmítnutí záruky za nelidské a ponižující zacházení, což považovala za porušení povinnosti stanovené článkem 3 Úmluvy. Evropský soud pro lidská práva interpretoval článek 3 Úmluvy jako povinnost státu zamezit jakémukoli chování vůči osobě, které spočívá v ublížení fyzickém či psychickém, jež potupuje jedince, vykazuje neúctu a způsobuje pocity strachu, úzkosti a méněcennosti. Judikatura ESLP dovozuje, že článek 3 Úmluvy především ukládá státům negativní povinnost zdržet se jednání, jež by mohlo být považováno za mučení, nelidské či ponižující zacházení. Zároveň tento článek však státům ukládá povinnost přijmout taková opatření, aby k výše popsanému závadnému zacházení nedocházelo ani ze strany fyzických osob. Evropský soud pro lidská práva dovedl, že aby stát splnil požadavek stěžovatelky na odstranění utrpení, které zažívá, musel by podniknout kroky, které by směřovaly k ukončení života, což by byla povinnost, která nemůže být z článku 3 Úmluvy vyvozena. Proto rozhodl, že do práv zaručených článkem 3 Úmluvy, nebylo v tomto případě žalovaným státem zasaženo.

Stěžovatelka rovněž tvrdila, že bylo zasaženo do jejího práva na respektování soukromého a rodinného života zaručeným článkem 8 Úmluvy. Dle jejího názoru je součástí tohoto práva i právo přijímat rozhodnutí o svém vlastním těle, o tom, co se s ním stane a právo zvolit si způsob smrti. Dle ESLP je zásah státu v podobě všeobecného zákazu asistované sebevraždy možno ospravedlnit jako nezbytný v demokratické společnosti, pročež dospěl k závěru, že článek 8 Úmluvy nebyl v tomto případě porušen.

Dále bylo ESLP posuzováno případné porušení článku 9 Úmluvy. Stěžovatelka měla za to, že její přesvědčení ohledně asistované sebevraždy bylo

omezeno, což považovala za porušení práva zaručeným jí článkem 9 Úmluvy. Evropský soud pro lidská práva však konstatoval, že ačkoli její názor na asistovanou sebevraždu nijak nerozporuje, nelze považovat všechny názory za přesvědčení ve smyslu článku 9 Úmluvy. Z toho důvodu i zde ESLP dospěl k závěru, že článek 9 Úmluvy nebyl porušen.

Konečně ani článek 14 Úmluvy zakazující diskriminaci, nebyl dle ESLP porušen. Stěžovatelka namítala, že byla diskriminována tím, že vnitrostátní právo povoluje spáchání sebevraždy těm osobám, které jsou toho fyzicky schopné, zatímco osobám tělesně postiženým nedovoluje, aby při spáchání sebevraždy užili pomoci jiného člověka. Evropský soud pro lidská práva uvedl, že odlišné zacházení s osobami, které jsou ve stejné či srovnatelné situaci je možné a nediskriminační, pokud pro toto odlišné zacházení existuje objektivní a rozumné ospravedlnění. Zároveň může k diskriminaci dojít tam, kde státy bez rozumného ospravedlnění nezacházejí s osobami, které jsou v odlišných situacích, odlišně. Dle ESLP je zde však v případě stěžovatelky rozumné a objektivní ospravedlnění pro to, aby vnitrostátní úprava nerozlišovala mezi osobami tělesně schopnými spáchat sebevraždu a mezi osobami fyzicky postiženými, jež takového aktu schopny nejsou. Evropský soud pro lidská práva považuje hranici mezi tělesně schopnými a tělesně postiženými osobami za velmi tenkou, kdy by vtělování výjimek do zákona pro ty osoby, které by byly pokládány za fyzicky neschopné spáchat sebevraždu, nebezpečně zvýšilo riziko zneužití.

4 Eutanázie a asistovaná sebevražda v České republice

4.1 Pohled české populace na otázku eutanázie

Autorka práce za účelem zjištění názoru české populace na otázku eutanázie vypracovala krátký dotazník s těmi nejstěžejnějšími otázkami na dané téma, přičemž zde byl vždy výběr odpovědí z několika možností. Daného průzkumu se zúčastnilo 500 anonymních respondentů. Aby u respondentů nedocházelo při zodpovídání otázek k pochybnostem v terminologii, byl dotazník vypracován pouze k otázce eutanázie.

Níže jsou uvedeny v průzkumu položené dotazy a procentuální zastoupení jednotlivých odpovědí.

1) Uvítal/a byste, kdyby byla v České republice povolena eutanázie?

- a. 81,6 % „ano“
- b. 5,8 % „ne“
- c. 10,7 % „nevím“
- d. 1,9 % „jiné“

2) Pokud by v České republice byla eutanázie povolena, měla by být dostupná pouze pro osoby trpící nevléčitelnými chorobami nebo pro všechny bez ohledu na jejich zdravotní stav?

- a. 72,2 % „pouze pro osoby trpící nevléčitelnými chorobami“
- b. 22,2 % „pro všechny“
- c. 4,6 % „jiné“
- d. 0,9 % „pro nikoho“

3) Pokud by v České republice byla eutanázie povolena, měla by být dostupná pouze pro dospělé osoby (nad 18 let) nebo i pro děti (do 18 let)?

- a. 51 % „i pro děti“
- b. 41,5 % „pouze pro dospělé osoby“
- c. 7,5 % „jiná“

4) *Pokud by v České republice byla eutanázie povolena pouze pro osoby s nevléčitelnými chorobami, kdo by měl rozhodovat o tom, zda ji konkrétní osoba může podstoupit?*

- a. 48,7 % „mělo by to být pouze na té osobě, která chce eutanázii podstoupit“
- b. 36,8 % „měla by o tom rozhodovat odborná komise složená z několika lékařů“
z různých oborů včetně psychiatrie
- c. 7,7 % „měl by o tom rozhodovat ošetřující lékař“
- d. 6,8 % „jiná“

5) *Pokud by v České republice byla eutanázie povolena i pro děti, kdo by měl rozhodovat o tom, zda ji konkrétní dítě může podstoupit?*

- a. 34,1 % „měli by o tom rozhodovat rodiče daného dítěte“
- b. 24,6 % „měl by o tom rozhodovat ošetřující lékař“
- c. 23,9 % „jiná“
- d. 17,4 % „mělo by to být pouze na dítěti, které chce podstoupit eutanázii“

6) *Považujete život člověka spojený s krutými bolestmi a nemožností starat se sám o sebe, tedy být odkázán pouze na péči druhých, za důstojný?*

- a. 81,7 % „ne“
- b. 7,8 % „nevím“
- c. 6,7 % „ano“
- d. 3,8 % „nevím“

7) *Je Vám znám význam pojmu paliativní péče?*

- a. 57,3 % „ano“
- b. 40,8 % „ne“
- c. 1,9 % „nevím“

8) *Kdybyste trpěl/a chorobou, která Vám způsobuje bolest, neumožňuje Vám starat se o sebe a zároveň by zde nebyla šance na vyléčení, chtěl/a byste podstoupit eutanázii?*

- a. 59,2 % „ano“
- b. 30,1 % „nevím“
- c. 5,8 % „ne“
- d. 4,9 % „jiná“

Na základě výsledků tohoto průzkumu je možné uvést, že drtivá většina dotazované české populace by uvítala právní úpravu beztrestnosti eutanázie, jež by měla být dostupná především pro osoby, které trpí nevléčitelnými chorobami. Rozhodnutí, zda podstoupit či nepodstoupit eutanázii, by mělo být pouze na daném pacientovi, popřípadě na odborné lékařské komisi. Zároveň většina respondentů nepovažuje život spojený s krutými bolestmi a nemožností starat se sám o sebe za důstojný, s čímž se autorka práce zcela ztotožňuje. Problematická se v průzkumu ukázala otázka eutanázie u dětí, což je jistě pochopitelné. Autorka zastává názor, že by eutanázie měla být přístupná i dětem trpícím nevléčitelnými chorobami spojenými s nadměrnými bolestmi, přičemž postup by měl být takový, že když dítě projeví zájem o tento zákrok, mělo by nejprve následovat vyšetření lékařem z oboru psychiatrie a posléze by měla odborná komise složená z minimálně pěti lékařů z různých oborů (například onkologie, pediatrie, psychologie, psychiatrie atp.) rozhodnout o tom, zda daný dětský pacient může eutanázii podstoupit. Průzkum také odhalil skutečnost, že téměř polovina respondentů není obeznámena s pojmem paliativní medicína, což svědčí o nedostatečné informovanosti české populace o možnostech, jak ulehčit umírajícím osobám jejich závěrečnou etapu života.

Současná právní úprava tedy zcela nedostatečně koresponduje s názorem společnosti, kdy není umožněno, aby osoby trpící nevléčitelnými chorobami podstoupily eutanázii. Namísto toho jediným způsobem, jak ukončit svůj život a nebýt za toto trestně odpovědný zůstává sebevražda, což však nepochybně nelze považovat za srovnatelně důstojný způsob završení života, jako podstoupení

eutanázie či asistované sebevraždy, a zároveň mnoho pacientů v terminálním stádiu nemoci není fyzicky schopno sebevraždu provést.

5 Návrhy zákonů o důstojné smrti v České republice

5.1 Návrh zákona z roku 2008

Návrh tohoto zákona podala v roce 2008 senátorka Václava Domšová. Předlohou pro tento návrh byla senátorce Domšové právní úprava této problematiky v Belgii.

Návrh se skládal z celkem devatenácti paragrafů, kdy v prvním z nich byl definován pojem důstojná smrt, jako ukončení života pacienta na jeho žádost s vědomou, odbornou pomocí jiné osoby a zároveň úmyslné ukončení života pacienta na jeho žádost jinou osobou, pokud není možné použít postup dle věty první. Z toho je zřejmé, že tento návrh počítal jak s pomocí při umírání ve formě asistované sebevraždy, tak ve formě eutanázie, a to za předpokladu, že by nebylo možné vykonat asistovanou sebevraždu.⁷⁹ Jedinou osobou, která by mohla být při důstojné smrti nápomocna, by byl lékař, který by za splnění podmínek stanovených zákonem, nebyl trestně odpověden. Mezi těmito podmínkami bylo navrženo například podrobné seznámení pacienta s jeho stavem, pravděpodobné délce života, alternativními možnostmi léčby včetně paliativní péče a bolest utišujících léků, dále podrobná diskuze s pacientem o jeho žádosti o důstojnou smrt, kdy by lékař musel být přesvědčen, že vzhledem ke stavu pacienta a všem okolnostem neexistuje jiné vhodné řešení situace, přičemž tato diskuze by musela proběhnout alespoň třikrát v dostatečném časovém odstupu. Lékař by rovněž musel být přesvědčen, že žádost pacienta byla učiněna zcela dobrovolně. Dále by bylo zapotřebí daný případ konzultovat s dalším lékařem, který by byl ve vztahu k pacientovi i ošetřujícímu lékaři zcela nestranný. Tento lékař by po vyšetření pacienta vypracoval zprávu o zjištěných skutečnostech.⁸⁰ Po vykonání důstojné smrti pacienta by lékař, který tento postup provedl, musel vyplnit speciální formulář a ten do pěti dnů zaslat příslušnému ministerstvu, které by tento formulář muselo do tří dnů postoupit komisi složené z lékařů, právníků a expertů v oblasti důstojné smrti. Tato komise by na základě údajů ve formuláři přezkoumala, zda byly splněny podmínky tohoto zákona. Pokud by komise došla k závěru, že dané podmínky splněny nebyly, postoupila by věc příslušnému státnímu zastupitelství.⁸¹ V tomto návrhu také nalezneme úpravu předem vysloveného přání, tedy situace, kdy osoba předem

---

⁷⁹ Viz § 1 návrhu zákona o důstojné smrti z roku 2008, dostupné na: https://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/webNahled?id_doc=47525&id_var=40369

⁸⁰ Viz § 8 a § 9 návrhu zákona o důstojné smrti z roku 2008

⁸¹ Viz § 13 až 16 návrhu zákona o důstojné smrti z roku 2008

prohlásí, jakým způsobem si přeje zemřít, pokud se její zdravotní stav natolik zhorší, že později nebude schopna o svém osudu rozhodovat.⁸²

Návrh byl však zamítnut, přičemž důvodem pro jeho zamítnutí bylo například dle Ministryně vlády ČR pro lidská práva a národnostní menšiny Džamily Stehlíkové, že „*tento návrh v podstatě v rozporu se základními lidskými právy, a tím právem je právo na život. A pokud by v této podobě byl přijat, tak v podstatě odporuje celé řadě mezinárodních úmluv a především naší ústavě.*“⁸³ Tento argument je však již vyvrácen, když ESLP sice není toho názoru, že by bylo možné právo na život dle článku 2 Úmluvy interpretovat takovým způsobem, že zaručuje právo zemřít nebo si zvolit namísto života smrt, avšak z toho nelze vyvodit, že by státy, které povolují pomoc jiné osoby při spáchání sebevraždy či dokonce umožňují aktivní eutanázii, porušovaly právo na život chráněné Úmluvou. To je zřejmé i z toho, že mnoho států vázaných Úmluvou legalizovalo na svém území službu v podobě asistované sebevraždy či eutanázie a za splnění určitých podmínek toto není ESLP považováno za porušení Úmluvy.

Místopředseda Senátu Jan Rakušan pak argumentoval slovy: „*Během svých studií jsem byl vyučen k vyléčení, léčení, odstranění či zmírnění bolesti a nepříjemných pocitů, které často nemoci a stáří provázejí. Těmito doprovodnými jevy jsou smutek, deprese, nespavost, špatně tišitelná bolest, dušnost apod. Nebyl jsem však školen a vychováván, a také s tím bytostně nesouhlasím, k usmrcování, k zabíjení lidí.*“⁸⁴ Autorka práce se pozastavuje nad tehdejšími myšlenkovými pochody pana Rakušana, kdy evidentně jediným řešením, jak pomoci pacientovi, který trpí nevléčitelnou nemocí, trpí depresemi a nesnesitelnými bolestmi, je podávání tisíců léků a v podstatě pokrčení ramen, jelikož takovéto jevy nemoci a stáří často provázejí. Kdybychom všichni takto smýšleli, nebyl by nikdy objeven ani používán například penicilin, jelikož bychom uvažovali tak, že stejně jako nemoci a stáří provází tyto „*doprovodné jevy*“, tak život provází nemoci, pročez není důvod hledat nějaké řešení.

---

⁸² Viz § 10 a § 11 návrhu zákona o důstojné smrti z roku 2008

⁸³ Viz vyjádření ministryně vlády ČR pro lidská práva a národnostní menšiny Džamily Stehlíkové, dostupné na:

<https://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/hlasovani?action=steno&O=6&IS=3951&T=303#st303>

⁸⁴ Viz vyjádření místopředsedy Senátu Jana Rakušana, dostupné na:

<https://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/hlasovani?action=steno&O=6&IS=3951&T=303#st303>

5.2 Návrh zákona z roku 2016

Tento návrh podala roku 2016 skupina poslanců skládající se z Jiřího Zlatušky, Radka Vondráčka, Kristýny Zeliénkové, Petra Adama, Pavla Čiháka a Vojtěcha Adama. Nebyl v něm však žádný rozdíl oproti návrhu zákona o důstojné smrti z roku 2008, ale jednalo se o doslovný přepis návrhu, který o osm let dříve předložila senátorka Domšová.

Vláda ve svém stanovisku návrhu vytýkala řadu věcných a legislativně technických nedostatků, mezi které můžeme zařadit skutečnost, že § 5 daného návrhu stanovuje, že žádost o důstojnou smrt lze vzít kdykoli zpět, avšak již není v návrhu upraveno, jakým způsobem. Rovněž nebylo v návrhu zákona upraveno, za jaký trestný čin by byl lékař odpověden, pokud by u pacienta provedl důstojnou smrt za situace, že by nebyly splněny všechny podmínky stanovené tímto návrhem. Nevíme tedy, zda by se jednalo o trestný čin zabití, účasti na sebevraždě či dokonce o vraždu.⁸⁵ Autorka práce má za to, že by nejpriléhavější kvalifikací v případě, že lékař dopomůže ke smrti pacienta a zároveň nesplní všechny podmínky stanovené zákonem, bylo spáchání trestného činu účasti na sebevraždě, když skutková podstata tohoto trestného činu říká „*[K]do jiného pohne k sebevraždě nebo jinému k sebevraždě pomáhá (...)*“. Pokud by ale lékař smrt pacienta vyvolal a nesplnil všechny jemu stanovené povinnosti, dopustil by se tak s největší pravděpodobností trestného činu vraždy, neboť by pacienta úmyslně usmrtil, a zároveň by se u něj jen velmi těžko prokazovalo možné omluvitelné hnutí mysli, jež je znakem skutkové podstaty trestného činu zabití, postihovaného mírněji. Dále bylo návrhu vytýkáno například to, že v § 13 stanovuje povinnost lékaře vyplnit speciální formulář sestavený „*ministerstvem*“ a jeho následné doručení „*ministerstvu*“ do pěti dnů od vyvolání či pomoci k důstojné smrti. Není však uvedeno, o které ministerstvo se jedná, což je nepochybně obrovský nedostatek návrhu.

Autorka má za to, že k tak složitému a eticky, morálně i právně problematickému tématu nelze přistupovat jinak než s nejvyšší možnou mírou preciznosti, co se týká legislativní úpravy. Není divu, že výše popsané návrhy zákonů neměly úspěch, neboť nebyly zpracovány dostatečně detailně.

---

⁸⁵ *Sněmovní tisk 820/1, stanovisko vlády k tisku 820/0*. [online]. [cit. 2021-10-01]. Dostupné na: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=820&CT1=1>

5.3 Návrh zákona z roku 2020

V první polovině roku 2020 předložila poslankyně Věra Procházková, poslanec Lukáš Bartoň a další návrh zákona o paliativní péči, rozhodování na konci života a eutanázii, kdy inspirací pro tento návrh zákona byla právní úprava v Lucembursku. Navrhovaný zákon se měl skládat z osmi částí a celkem 25 paragrafů.

V části první byla definována paliativní péče jako aktivní, soustavná a koordinovaná péče „poskytovaná pacientovi v zdravotnickém zařízení nebo ve vlastním sociální prostředí“, kdy tato péče „je zaměřena na pokrytí fyzických, psychických a duchovních potřeb pacienta, včetně léčby bolesti a dalších symptomů a má za cíl zajistit co nejlepší kvalitu života pro pacienta, zachovat jeho důstojnost a pomoci osobám jemu blízkým.“ Dále se ustanovení navrhovaného zákona věnovala neadekvátní léčbě, jejím řešením a v neposlední řadě i terminálnímu tišení bolesti. Neadekvátní léčba je popsána jako *život udržující léčba, která ale nevede k záchraně života pacienta, uchování jeho zdraví či kvality života, kdy pacientovi tato léčba nepřináší žádný užitek, popřípadě je zátěž pro pacienta vyšší než případný užitek.*⁸⁶

Část čtvrtá navrhovaného zákona pak upravuje asistovanou smrt, předběžnou žádost o ní, postup lékaře před a po provedení asistované smrti. Asistovanou smrtí se pro účely daného návrhu rozumí asistovaná sebevražda nebo eutanázie. Ustanovení § 10 odst. 1 daného návrhu pak stanovuje, že lékař není povinen provést eutanázii nebo pomoc k sebevraždě. Lékař může, podle tohoto návrhu, provést eutanázii či asistovanou sebevraždu pouze tehdy, je-li pacient v době předložení své žádosti zletilý a svéprávný. Zároveň musí být žádost dobrovolná, učiněná bez nátlaku, kdy pacient trpí nevyléčitelnou nemocí v důsledku úrazu či nemoci a „*tato situace je podle současných poznatků vědy neodvratitelná, přičemž lékař shledává, že pacient trvale a nesnesitelně tělesně nebo duševně trpí bez naděje na zlepšení*“.⁸⁷

---

⁸⁶ § 2 návrhu zákona o paliativní péči, rozhodování na konci života a eutanázii. Dostupné na <https://www.pirati.cz/tiskove-zpravy/eutanazie-paliativni-pece.html>

⁸⁷ § 10, § 11 návrhu zákona o paliativní péči, rozhodování na konci života a eutanázii. Dostupné na <https://www.pirati.cz/tiskove-zpravy/eutanazie-paliativni-pece.html>

Mezi povinnosti, které by musel lékař splnit po podání předběžné žádosti o asistovanou smrt, patří mimo jiné povinnost informovat pacienta o jeho zdravotním stavu, jeho pravděpodobném vývoji, o paliativní péči, dále ověřit míru pacientova utrpení i zda je pacient přesvědčen o tom, že pro něj neexistuje žádné jiné přijatelné řešení situace. Rovněž by lékař musel stav pacienta konzultovat s dalším lékařem a prodiskutovat pacientovu žádost s ošetřujícím týmem, pokud by toto pacient nezakázal.⁸⁸ Pokud by měl lékař důvodné pochybnosti o tom, že nebyly splněny podmínky pro provedení asistované smrti, musí její provedení odmítnout.

Pokud pacient podmínky splňuje, vyhotoví lékař písemnou zprávu, kde se vyjádří k podmínkám stanoveným zákonem a poté s touto zprávou seznámí i pacienta. Následně může pacient podat tzv. kvalifikovanou žádost o asistovanou smrt, která vyžaduje písemnou formu a podpis pacienta musí být úředně ověřen. Dále je stanoveno, že pacient může vzít svou žádost kdykoli zpět, a to jakoukoli formou.

Je-li lékařem ověřeno, že přání pacienta trvá a že jeho zdravotní stav je nevléčitelný, může být provedena asistovaná smrt. Do sedmi dnů od provedení asistované smrti musí vykonávající lékař předložit *Komisi pro kontrolu a hodnocení provádění asistované smrti* své vyjádření k podmínkám stanoveným zákonem pro provedení asistované smrti a řádně vyplněný registrační formulář, kdy jeho náležitosti má stanovit prováděcí právní předpis.⁸⁹

V části páté návrhu je upravena výše uvedená Komise pro kontrolu a hodnocení provádění asistované smrti, která by měla mít 9 členů jmenovaných na dobu tří let, přičemž tři členové by měli být absolventy magisterského studijního oboru všeobecného lékařství, tři by měli být absolventi magisterského studijního oboru právo a právní věda, dva by měli být zástupci organizací hájících práva pacientů a posledním členem by měla být osoba pocházející ze zdravotnických profesí navržena Českou lékařskou komorou.⁹⁰

Velmi závažující je pak navrhovaná část šestá, jež stanovuje, že provedení asistované smrti za nesplnění určitých podmínek daného zákona, jako například

---

⁸⁸ § 13 návrhu zákona o paliativní péči, rozhodování na konci života a eutanázii. Dostupné na <https://www.pirati.cz/tiskove-zpravy/eutanazie-paliativni-pece.html>

⁸⁹ § 14, § 15, § 16, § 17 návrhu zákona o paliativní péči, rozhodování na konci života a eutanázii. Dostupné na <https://www.pirati.cz/tiskove-zpravy/eutanazie-paliativni-pece.html>

⁹⁰ § 20 návrhu zákona o paliativní péči, rozhodování na konci života a eutanázii. Dostupné na <https://www.pirati.cz/tiskove-zpravy/eutanazie-paliativni-pece.html>

povinnost informovat pacienta o jeho zdravotním stavu a jeho pravděpodobného vývoje, či povinnost ověření trvalosti a nesnesitelnosti pacientova utrpení, má být kvalifikováno jako přešůpek, k jehož projednání by mělo být příslušné Ministerstvo zdravotnictví.⁹¹

Vláda k danému návrhu zaujala dne 27. července 2020 nesouhlasné stanovisko⁹², kdy návrhu vytýkala především následující vady. V první řadě vláda nepovažovala za vhodné spojování právní úpravy paliativní péče s právní úpravou asistované sebevraždy a eutanázie, jelikož jejich účel je odlišný, s čímž se autorka práce ztotožňuje. Dále je návrhu vytýkáno zavedení velkého množství nových pojmů, které však návrh nejednoznačně vymezuje. Například v § 2 písm. f) daného návrhu zákona stojí, že pro účely tohoto zákona se asistovanou smrtí rozumí asistovaná sebevraždy nebo eutanázie, avšak definici asistované sebevraždy či eutanázie nikde v předloženém návrhu nenalezneme. Rovněž je v několika ustanoveních hovořeno o neadekvátní péči, která ale také není přesně definována. Dále bylo vládou vytýkáno zavedení nové definice paliativní péče, která je však již definována v § 5 odst. 2 písm. h) zákona o zdravotních službách jako „*péče, jejímž účelem je zmírnění utrpení a zachování kvality života pacienta, který trpí nevléčitelnou nemocí*“. Zavedení nové definice by tak dle vlády vytvářilo nežádoucí dualismus. S tímto názorem se však autorka práce neztotožňuje, neboť má za to, že pokud by byla zavedená definice upotřebitelná použitelné pouze pro účely daného zákona, dualismus by se tím nevytvořil. Dalším nedostatkem návrhu je dle vlády, a rovněž i dle autorky, jeho neprovázanost s jinými právními předpisy upravující poskytování zdravotních služeb, kdy například § 18 předloženého návrhu zákona upravuje institut dříve vysloveného přání, který je však již upraven v § 36 zákona o zdravotních službách, a navíc jsou tato dvě ustanovení ve vzájemném rozporu, kdy § 36 odst. 5 písm. b) zákona o zdravotních službách stanovuje, že „*dříve vyslovené přání nelze respektovat, pokud nabádá k takovým postupům, jejichž výsledkem je aktivní způsobení smrti*“, zatímco § 18 předloženého návrhu zákona stanovuje, že je možné, aby osoba určila okolnosti a podmínky, za kterých by chtěla podstoupit eutanázii pro případ, že by se dostala do takového zdravotního stavu, ve kterém nebude schopna projevit svou vůli.

---

⁹¹ § 23 návrhu zákona o paliativní péči, rozhodování na konci života a eutanázii. [online]. [cit. 2021-10-04]. Dostupné na: <https://www.pirati.cz/tiskove-zpravy/eutanazie-paliativni-pece.html>

⁹² Sněmovní tisk 924/1, stanovisko vlády k tisku 924/0. [online]. [cit. 2021-10-05]. Dostupné na: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=8&ct=924&ct1=1>

Návrh rovněž není provázán s trestněprávními předpisy, kdy tedy není vyjasněn vztah mezi navrhovanou úpravou asistované sebevraždy a eutanazie s trestní odpovědností za trestné činy dle hlavy první zvláštní části trestního zákoníku. Stejně jako autorka považuje vláda za nedostatečnou úpravu odpovědnosti za porušení některé povinnosti stanovené daným návrhem zákona, kdy by mělo být jednání lékaře, který provede u pacienta asistovanou smrt, aniž by jej informoval o jeho zdravotním stavu či možné léčbě, kvalifikováno jako přestupek.

Je zcela zřejmé, že pokud bychom chtěli právně upravit tak morálně, společensky, eticky, právně i lékařsky závažné a citlivé téma, jistě by bylo zapotřebí věnovat návrhu zákona úsilí, neboť v opačném případě nebude mít návrh šanci na úspěch. Projednávání výše uvedeného návrhu bylo ukončeno z důvodu konce volebního období.

5.4 K původnímu návrhu trestního zákoníku

Na území dnešní České republiky se úvahy o vtělení skutkové podstaty usmrcení na žádost do trestněprávní úpravy objevily několikrát. Během období první republiky byly navrženy dvě znění trestního zákona, podle kterých by bylo možné trestat usmrcení na žádost či ze soucitu mírněji, než jak tomu bylo do té doby. První návrh obsahoval skutkovou podstatu trestného činu usmrcení na žádost, která by umožňovala snížení trestu tomu, kdo spáchal čin podléhaje mimořádnému nátlaku nebo v přechodném omluvitelném mimořádném stavu. Tento návrh rovněž obsahoval trestný čin usmrcení ze soucitu, u kterého by soud mohl trest mimořádně zmírnit nebo od potrestání upustit v případě, usmrtil-li viník úmyslně jiného ze soucitu, aby uspíšil jeho neodvratnou smrt. Dále pak bylo navrhováno, aby tzv. usmrcení na žádost z útrpnosti bylo stíháno pouze jako přečin. Žádný z výše uvedených návrhů však nebyl nikdy přijat.⁹³

Přesuneme-li se z období první republiky do ne příliš vzdálené minulosti po rozpadu Československé federativní republiky, je jistě zapotřebí zmínit původní návrh trestního zákoníku, který obsahoval skutkovou podstatu trestného činu usmrcení na žádost. Profesor Šámal k dané skutkové podstatě tehdy dodal, že je zapotřebí do zákona zavést nový trestný čin, neboť je nutné rozlišovat právě mezi

---

⁹³ SUM, T. *Eutanazie v právním řádu ČR*. [online]. [cit. 2021-10-10]. Dostupné na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/eutanazie-v-pravnim-radu-cr-28721.html>

usmrcením na žádost a vraždou, která je mnohem závažnějším činem.⁹⁴ Dne 21. července 2004 předložila Vláda ČR Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky návrh nového trestního zákoníku České republiky a návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Následně se konala schůze poslanecké sněmovny, kdy součástí jejího programu bylo i projednání návrhu trestního zákoníku. V diskusi se objevovaly námitky mimo jiné i proti ustanovení obsahující usmrcení na žádost (§ 115 návrhu). První odstavce daného ustanovení v návrhu zněl: *„Kdo ze soucitu usmrtí nevyлéčitelně nemocnou osobu, která trpí somatickou nemocí, na její vážně míněnou a naléhavou žádost, bude potrestán odnětím svobody až na šest let.“* Odstavec druhý pak definoval vážně míněnou a naléhavou žádost jako *„svobodný a určitý projev vůle osoby starší osmnácti let, která není zbavena ani omezena ve způsobilosti k právním úkonům a není stížena duševní poruchou, jednoznačně a důrazně směřující k jejímu vlastnímu usmrcení.“* Ústavněprávní výbor pak přijal usnesení doporučující Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky schválit návrh znění změn a doplňků přijatých ústavněprávním výborem jako například odstranění zvláštní skutkové podstaty trestného činu usmrcení na žádost.⁹⁵ Návrh trestního zákoníku byl dne 30. listopadu 2005 schválen Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR ve znění některých pozměňovacích návrhů, avšak jednou ze změn, která nebyla přijata, bylo vypuštění trestného činu usmrcení na žádost. Poslanecká sněmovna pak postoupila návrh trestního zákoníku Senátu.⁹⁶ Senátoři však nejen toto ustanovení silně kritizovali a návrh trestního zákoníku nakonec zamítli. Návrh trestního zákoníku obsahující skutkovou podstatu usmrcení na žádost, byl pak definitivně zamítnut dne 21. března 2006.⁹⁷

---

⁹⁴ SUM, T. *Eutanázie v právním řádu ČR*. [online]. [cit. 2021-10-10]. Dostupné na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/eutanazie-v-pravnim-radu-cr-28721.html>

⁹⁵ *Sněmovní tisk 744/3, pozměňovací a jiné návrhy k tisku 744/0*. [online]. [cit. 2021-10-05]. Dostupné na: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=744&ct1=3>

⁹⁶ *Detail historie Senátního tisku č. 219*. [online]. [cit. 2021-10-05]. Dostupné na: <https://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/historie?action=detail&value=1825>

⁹⁷ *Záznam hlasování 54. schůze Senátu*. [online]. [cit. 2021-10-05]. Dostupné na: <https://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=43378>

6 Eutanázie a asistovaná sebevražda na Slovensku

V současné době je situace na Slovensku v oblasti eutanázie a asistované sebevraždě prakticky stejná, jako v České republice, tedy je na takováto jednání pohlíženo jako na protiprávní. Slovensko je navíc oproti České republice více ovlivněno katolickou církví, která pochopitelně eutanázii a asistovanou sebevraždu striktně odmítá. Oficiální stanovisko Katolické církve na Slovensku představuje například názor, že „[Č]lovek nie je darcom, ani zvrchovaným pánom svojho života. Je jeho správcom, nie majiteľom.“⁹⁸ Tento názor zjevně zcela popírá právo člověka na svobodném rozhodování o sobě samém, kdy, pokud by měl být aplikován do praxe, musel by být zaveden i trestný čin sebevraždy.

Autorka, ač katolička, se s daným názorem neztotožňuje, neboť věří, že každý má právo rozhodovat o svém vlastním životě. Slovenský trestný zákon z roku 2005 obsahuje, na rozdíl od české právní úpravy, kvalifikovanou skutkovou podstatu úkladné vraždy, která zní „[K]to iného úmyselne usmrtí s vopred uváženou pohnútkou, potrestá sa odňatím slobody na dvadsať rokov až dvadsaťpäť rokov.“ Pokud by tedy na Slovensku byla provedena eutanázie, která je úmyslným usmrcení člověka, kdy toto jednání je předem promyšleno, byla by osoba, která eutanázii provedla, trestně odpovědná stejně jako morálně zkažený, chladnokrevný vrah. Je zcela zřejmé, že tato úprava není spravedlivá, když staví naroveň osoby, které se svým konáním snaží pouze pomoci trpícímu člověku ukončit jeho muka a osoby, jež zbaví života zdravého jedince.

---

⁹⁸ *Spoločné vyhlásenie k problému eutanázie ze dne 13. května 2000*, Dostupné na <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/ekumenicke-dokumenty/c/spolocne-vyhlasenie-k-problemu-eutanazie>

7 Autorčin návrh

Na základě získaných informací ze zákoníků různých zemí evropských i mimoevropských a rovněž i s ohledem na výsledky provedeného průzkumu týkajícího se názoru české populace na eutanázii, se autorka práce rozhodla sestavit návrh zákona, který by umožňoval podstoupit eutanázii a asistovanou sebevraždu v České republice. Autorka má za to, že první ustanovení navrhovaného zákona by nepochybně mělo obsahovat definici asistované sebevraždy, kterou chápeme jako úmyslnou pomoc lékaře poskytnutou na základě výslovné žádosti pacienta spáchat sebevraždu, kdy úkon či jednání vedoucí bezprostředně ke smrti pacienta provede pacient sám. Eutanázií bychom chápali jako eutanázii aktivní, tedy úkon proveden lékařem, který úmyslně ukončí život pacienta na jeho vlastní výslovnou žádost. K eutanázii by bylo možné přistoupit pouze za předpokladu, že vzhledem ke stavu pacienta není možné provést asistovanou sebevraždu.

Dále by byla samozřejmě zapotřebí právní úprava žádosti o eutanázii či asistovanou sebevraždu. Taková žádost by musela být sepsaná žadatelem, datovaná a podepsaná. Rovněž by musela být dobrovolná a pečlivě uvážená. Lékař by poté měl za povinnost žadatele vyšetřit, informovat ho o možnostech paliativní péče, o předpokládané délce života a následně sepsat zprávu. Poté by ten samý postup absolvoval i další lékař, který není ošetřujícím lékařem žadatele. Pokud by ze zpráv vyplývalo, že pacient je v permanentním zdravotně bezvýchodném stavu, kdy nepřetržitě trpí buď fyzicky, nebo psychicky, což je zapříčiněno úrazem či nevléčitelnou chorobou, přistoupilo by se dále k vyšetření lékařem z oboru psychiatrie, který by následně také vypracoval zprávu. Tyto lékařské zprávy by poté byly předloženy komisi, která by byla složená z alespoň čtyř lékařů, z nich alespoň jeden by byl lékařem z oboru psychiatrie a alespoň jeden odborníkem, co se týče onemocnění žadatele, tedy například pokud by žadatel trpěl rakovinou tlustého střeva, byl by tento lékař onkolog. Dále by v komisi byli alespoň tři právníci, z nichž alespoň jeden by byl odborníkem v oblasti trestního práva a alespoň jeden v oblasti zdravotnictví. Tato komise by měla zákonem stanovenou lhůtu v délce jednoho měsíce k rozhodnutí, zda může být eutanázie provedena, či nikoli. Komise by poté bezodkladně informovala ošetřujícího lékaře a žadatele o svém rozhodnutí. Nepochybně by bylo také nutné v zákoně definovat, co se rozumí permanentně bezvýchodným stavem. Autorka má za to, že by tato definice mohla znít následovně: *„Permanentně bezvýchodným stavem rozumíme situaci, kdy vzhledem*

k medicínským možnostem, zdravotnímu stavu pacienta a všem okolnostem, není možné pacientův stav jakkoli zlepšit.“ Po provedení asistované sebevraždy či eutanázie by však proběhla ještě jedna kontrola, která by byla zaměřená na to, zda byly splněny všechny podmínky stanovené zákonem a v případě zjištění, že lékař nebo kdokoli jiný pochybil, bylo by třeba uvědomit příslušné státní zastupitelství.

S tím je spojena i otázka, jak by mělo být právně kvalifikováno jednání lékaře, který provede asistovanou sebevraždu či eutanázii. Ačkoli skutková podstata trestného činu vraždy dle § 140 odst. 2 tr. z. přímo doléhá na situaci, kdy lékař provede eutanázii, při které není splněna některá ze zákonných podmínek, autorka má za to, že je potřeba s nejvyšší možnou mírou pečlivosti zvážit okolnosti konkrétního případu, vzít v úvahu, že pacient o takovou službu sám žádal a pokud by nesplnění některé ze zákonných podmínek nezavdávalo podezření, že pacient podstoupil eutanázii nedobrovolně, mělo by být takové jednání lékaře kvalifikováno jako trestný čin zabití dle § 141 odst. 1 tr. z., a to především s ohledem na to, že není vyloučeno, že by lékař jednal ze soucitu. Avšak je otázkou, zda by takovéto řešení bylo možné, když jednání lékaře provádějící eutanázii není emotivním, ale předem promyšleným jednáním. U asistované sebevraždy by se nabízelo řešit nesplnění některých ze zákonných podmínek kvalifikováním takového jednání jako trestného činu účasti na sebevraždě dle § 144 odst. 1 tr. z., kdy lékař pouze poskytne pacientovi pomoc na základě výslovné žádosti spáchat sebevraždu, přičemž úkon či jednání vedoucí bezprostředně ke smrti pacienta provede pacient sám. Takovéto jednání plně koresponduje se skutkovou podstatou trestného činu účasti na sebevraždě, která zní *„[K]do jiného pohne k sebevraždě nebo jinému k sebevraždě pomáhá, bude potrestán, došlo-li alespoň k pokusu sebevraždy, odnětím svobody až na tři léta.“* Ideálním řešením by však, dle názoru autorky, bylo zavedení zcela nových skutkových podstat trestných činů, které by zohledňovaly, že nebyla splněna například jen jedna zákonná podmínka, přičemž všechny ostatní podmínky byly splněny řádně, jelikož by jistě bylo nespravedlivé trestat lékaře, který provede eutanázii, aniž by například důkladně informoval pacienta o možnostech paliativní péče, stejně jako kupříkladu ženu, která z důvodu dlouhodobé manželské krize, jež se jeví jako bezvýchodná, usmrtí manžela. Takovéto skutkové podstaty bychom mohli nazvat *„trestný čin neoprávněně provedené eutanázie“* a *„trestný čin neoprávněně provedené asistované sebevraždy“*. Trest by byl samozřejmě u první z výše uvedených skutkových

podstat stanoven vyšší, ne však tak vysoký, aby byl srovnatelný s trestní sazbou u trestného činu zabití.

Jistě by také bylo zapotřebí, abychom v zákoně našli úpravu předem vysloveného přání, tedy takové situaci, kdy například pacient ví, že trpí chorobou, která mu bude do budoucna působit nesnesitelné utrpení a kvůli které ztratí způsobilost k právnímu jednání a již nebude schopen o svém osudu rozhodovat. Taková žádost by podléhala stejným pravidlům, jako žádost osoby již trpící fyzicky či psychicky, avšak byla by platná nejdéle pět let před okamžikem, kdy pacient ztratí způsobilost k právnímu jednání. V situaci, kdy by žadatel již nebyl schopen žádost sepsat či ji podepsat, mohla by toto provést osoba, kterou pacient předem určí. Co se týče věkové hranice, autorka je přesvědčena, že asistovaná sebevražda i eutanázie by měla být přístupna i mladistvým od dvanáctého roku života. Jejich žádost by však podléhala souhlasu zákonných zástupců, mladistvý žadatel by musel být vyšetřen mimo ošetřujícího lékaře a dalšího nestranného lékaře i odborníkem na dětskou psychologii či psychiatrii a zároveň by v komisi rozhodující o žádosti, musel být přítomen mimo výše uvedených obligatorních členů komise rovněž alespoň jeden lékař z oboru pediatrie.

Velmi důležité místo by mělo zaujímat ustanovení o možnosti zpětvzetí žádosti o eutanázii či asistovanou sebevraždu. Ačkoli by samotná žádost vyžadovala písemnou formu, autorka má za to, že její zpětvzetí by mělo být možné i pouze ústně, a to před ošetřujícím lékařem. Ten by toto zpětvzetí zaznamenal do lékařské zprávy, a pokud by byla žádost již před komisí pověřenou rozhodováním o žádosti, neprodleně by ji lékař informoval o rozhodnutí pacienta vzít svou žádost zpět.

8 Obecná charakteristika trestných činů proti životu

8.1 Trestné činy proti životu z pohledu kriminalistiky

Spáchání trestného činu proti životu je tak závažným jednáním, u kterého je třeba při objasnění kriminalisticky relevantních skutečností třeba postupovat s nejvyšší možnou mírou preciznosti. Metodika vyšetřování trestných činů proti životu se vyvinula z metodiky vyšetřování vražd, zároveň jsou do této problematiky zahrnuta například i podezřelá úmrtí a sebevraždy, a to ze zcela pragmatických důvodů. Taková úmrtí je třeba vyšetřovat se stejnou mírou preciznosti, jako by se jednalo o některý z trestných činů proti životu, jelikož jednou z možných vyšetřovacích verzí je důvodný předpoklad, že byl spáchán trestný čin proti životu.⁹⁹

Trestné činy proti životu, tedy vražda dle § 140 tr. z., zabití dle § 141 tr. z., vražda novorozeného dítěte matkou dle § 142 tr. z., usmrcení z nedbalosti dle § 143 tr. z. a účast na sebevraždě dle § 144 tr. z., jež nalezneme v trestním zákoníku ve zvláštní části, hlavě první, dílu 1., představují skupinu trestných činů jejichž kriminalistická prevence je více než obtížná, jelikož tyto trestné činy jsou ve většině případů důsledkem mezilidských vztahů, často konfliktních. Proto má větší naději na úspěch opatření policejních orgánů, kdy se jedná například o zesílení hlídek v problematických oblastech, kde již k podobným trestným činům došlo, nebo lze předpokládat, že by k nim dojít mohlo (např. v oblastech, kde žijí v minulosti již trestané osoby) a to především po setmění, kdy míra nebezpečí narůstá).¹⁰⁰

8.2 Kategorizace typických forem a způsobů páchaní trestných činů proti životu

8.2.1 Dle formy zavinění

Úmyslná usmrcení člověka jsou taková násilná jednání, kdy pachatel chtěl člověka usmrtit, nebo alespoň věděl, že svým jednáním může způsobit smrt jiného, s následkem byl srozuměn, a ve své podstatě tento následek byl jeho cílem. Do této kategorie spadá vražda prostá dle § 140 odst. 1 tr. z., vražda s rozmyslem nebo po

⁹⁹ PORADA, V. In: PORADA V. a kol. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-741-2. s. 1011

¹⁰⁰ PORADA, V. In: KONRÁD, Z., PORADA, V., STRAUS, J., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0. s. 218, 236

předchozím uvážení dle § 140 odst. 2 tr. z., zabití dle § 141 tr. z., vražda novorozeného dítěte matkou dle § 142 a účast na sebevraždě dle § 144 tr. z.

Mezi neúmyslná nebo-li nedbalostní usmrcení člověka lze zařadit usmrcení z nedbalosti dle § 143 tr. z. Zde dochází k usmrcení člověka především v důsledku různých nehodových událostí či nehodových jednání, a tak nehovoříme o způsobu spáchání, nýbrž o příčinách a průběhu nehodové události, popř. nehodového jednání.

8.2.2 Dle existence přípravného jednání

Usmrcení předem připravovaná jsou charakteristická důmyslností, promyšleností, pečlivostí a plánovitostí jednání pachatele při jejich provedení a následně i při utajování. Mezi pachatelovým úmyslem usmrtit jiného a samotnou realizací tohoto úmyslu uplyne delší doba, během které se pachatel připravuje na provedení usmrcení a vytváří si pro sebe co nejvhodnější podmínky, zejména aby ztížil či úplně znemožnil své dopadení. Mezi takovéto vytváření podmínek patří například výběr vhodného místa a času, opatřování zbraní, zajištění si nepravdivého alibi, ztížení identifikace oběti (např. spálení mrtvoly, zohyzdění atp.), promýšlení způsobů zničení stop, které by mohly vést k pachateli a další.

Usmrcení předem nepřipravovaná jsou ta usmrcení, kdy protiprávní jednání pachatele směřující k usmrcení jiného následuje bezprostředně nebo velice krátce po pachatelově rozhodnutí jiného usmrtit. Často se jedná o jednání v afektu, úleku, v silném rozrušení ze strachu či v důsledku zavrženíhodného jednání oběti (př. žena týraná vlastním manželem v nestřežené chvíli vezme kuchyňský nůž a muže ubodá). Do této kategorie můžeme zároveň zařadit ta usmrcení, kdy pachatelův úmysl usmrtit jiného vznikl již delší dobu před útokem, ale pachatel neprovedl žádnou jinou přípravu (tedy neopatřoval si nepravdivé alibi, nevyčkával na pro něj vhodnou příležitost, nevylákal oběť na odlehlé místo, kde by pro něj spáchání činu bylo příznivější pro menší počet svědků atp.).

Usmrcení nepřipravovaná se vyznačují následujícími charakteristickými znaky: často jsou páchána beze zbraně (př. ukopáním, zardoušením atp.), popřípadě předmětem, který pachatel na místě činu našel a nepřinesl si ho s sebou (př. kámen, tyč, kladivo, sekera atp.), dále se jedná o usmrcení, kdy se pachatel činu poměrně často sám dozná, sám událost oznámí orgánům Policie ČR anebo se pokusí o sebevraždu. Dalším znakem těchto usmrcení je často fakt, že jsou páchána na místech, která nejsou z hlediska utajení činu pro pachatele příznivá (např. na místě

jsou svědci, na místě, odkud by mohlo být slyšet volání o pomoc atp.). A konečně je třeba si uvědomit, že v případě, kdy se jedná o nepřipravené usmrcení, pachatel si pravděpodobně nestihl zajistit nepravdivé alibi, nepřipravoval si svou obhajobu, a tak lze očekávat, že dobře vedeným výslechem od něj bude možno získat pravdivou výpověď.

8.2.3 Zda byl čin spáchán se zbraní nebo beze zbraně

Níže uvedenou deskripci je třeba počít definováním pojmu „zbraň“. Tou se v širším kriminalistickém smyslu rozumí určitý předmět, za jehož použití je možné učinit útok proti lidskému organismu důrazněji než bez jeho použití.¹⁰¹

Zbraní v širším smyslu, tedy dle § 118 tr. z., se rozumí nejen zbraň v technickém slova smyslu (např. střelná zbraň, sečná zbraň jako šavle, bodná zbraň jako kord), ale jakýkoli předmět způsobilý přivodit zranění. V konkrétním případě to může být kámen, železná tyč, vidle, silný klacek, tzv. kasr (aerosolový rozprašovač se slzným plynem) nebo i motorové vozidlo, pokud jím pachatel najíždí na jinou osobu, jestliže tyto nástroje splňují podmínku, že je možno jimi učinit útok proti tělu důraznější a za předpokladu, že z jednotlivého ustanovení nevyplývá něco jiného. Trestný čin je podle praxe spáchán se zbraní i tehdy, jestliže pachatel použije při útoku na poškozeného elektrický proud tak, že přikládá k jeho tělu vodiče zavedené do elektrické sítě. V užším smyslu se zbraní rozumí zbraň v technickém smyslu, tedy zbraň střelná, sečná, bodná atp.¹⁰²

Trestné činy proti životu spáchané beze zbraně jsou takové, kdy je oběť pachatelem ukopána, utlučena, zardoušena, otrávena atp. Takovými způsoby jsou velmi často spáchané trestné činy vraždy dle § 140 odst. 1 tr. z. či trestné činy zabití dle § 141 tr. z., a stává se tak bez přípravy či v afektu.

Trestné činy proti životu spáchané se zbraní jsou takové způsoby jednání směřující k usmrcení jiného, při nichž je užitá zbraň střelná (např. pistole, revolver, puška, samopal atp.), zbraň sečná (např. šavle, sekera, kosa, srp atp.) zbraň bodnořezná (např. nůž, břitva, nůžky atp.) nebo i za užití jiných nástrojů jako je kovová tyč, trubka, palice, kladivo, provaz, struna atp.

---

¹⁰¹ PORADA, V. In: KONRÁD, Z., PORADA, V., STRAUS, J., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0. s. 220

¹⁰² ŠÁMAL, P. In: ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5. s. 1302-1303

Užití zbraně tak může mít podobu jak přímého fyzického násilí vůči poškozenému (např. pachatel jej bodne nožem, hodí po něm kámen), tak působení na jeho psychiku, tzn. hrozba použití zbraně, např. napřažení se k útoku, najíždění autem na poškozeného.

O spáchání trestného činu se zbraní jde i ve chvíli, kdy pachatel drží zbraň u sebe za účelem jejího použití k útoku, k překonání či zamezení odporu, a to bez ohledu na skutečnost, že ji nakonec nepoužil. I pouhé zastrašování zbraní lze pokládat za spáchání trestného činu se zbraní.

8.2.4 Dle mechanismu usmrcení

Fyzikální způsoby usmrcení jsou buď mechanické, kdy se jedná o rány bodné, rány způsobené tupým předmětem či usmrcení elektrickým proudem, jaderným zářením nebo zranění způsobená tepelnými zdroji apod.¹⁰³

Dále rozlišujeme chemické způsoby usmrcení, kdy je k usmrcení užito například jedů, léku nebo jiných chemikálií. Takovéto chemikálie mohou být podány pomocí injekce, požitím ústy, vdechnutím, zasažením povrchu těla (například politím kyselinou) či zavedením do některého tělesného otvoru.

Mohou zde být i jiné faktory usmrcení, kdy se může jednat například o situaci, kdy je dítě ponecháno bez potravy a samo není schopno si ji opatřit.¹⁰⁴

8.3 Typické způsoby utajování trestných činů proti životu

Pachatel se pro utajování jím spáchaného trestného činu rozhodne, není-li v časové tísní, a má tak pro utajování prostor. Není-li mezi pachatelem a obětí blízký vztah, volí pachatel typicky fyzicky, časově i prostorově nenáročné utajování. Naopak pokud zde mezi pachatelem a obětí nějaký blízký vztah, volí pachatel pro něj spíše náročnější způsob utajování trestného činu, neboť si je vědom, že právě on bude po nález mrtvolý zařazen mezi podezřelé osoby.¹⁰⁵

Mezi nejčastější způsoby utajování vražd patří například přemístění mrtvolý, ukrytí mrtvolý, rozčlenění či zničení mrtvolý, zničení stop atp. Pachatel mrtvolu zpravidla přemístí na jiné místo, byla-li vražda spáchána na místě

---

¹⁰³ ALBERTOVÁ, I. *Metodika vyšetřování vražd 1*. [online]. [cit. 2021-10-10]. Dostupné na: <http://trestni.juristic.cz/69445/clanek/trest2.html>

¹⁰⁴ KONRÁD, Z. In: MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. ISBN 80-7179-878-9. s. 420- 421

¹⁰⁵ PORADA, V. In: KONRÁD, Z., PORADA, V., STRAUS, J., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0. s. 222

frekventovaném a pachatel se tak rozhodne mrtvolu přemístit na místo, kde je její nalezení méně pravděpodobné, popřípadě na místo, kde nalezení mrtvoly nebude s pachatelem ihned spojováno. K ukrytí mrtvoly se pachatel rozhodne zpravidla ve chvíli, kdy je hnán touhou po získání co největšího časového náskoku, který uplyne mezi spácháním vraždy a jejím odhalením. Pachatel tento časový náskok využije k obstarání si alibi, zničení stop a důkazů, či k útěku. Pachatel v takové situaci navíc počítá s tím, že mrtvola bude nalezena ve stavu, kdy již nebude možno určit přesné datum a čas smrti a bude tak mnohem složitější dopadnout vraha.

Při defenzivním rozčlenění nebo zničení mrtvoly sleduje pachatel stejný cíl jako při jejím ukrytí, tedy získání co nejvíce času. Pachatel se může jednotlivých částí mrtvoly zbavit například odhozením či spálením a tím tak znesnadní úspěšné vyšetření vraždy. Naopak ofenzivní rozčlenění mrtvoly je součástí některých vražedných útoků a nesleduje primárně získání časového náskoku pro znesnadnění zjištění osoby pachatele.¹⁰⁶

Pachatel se také velmi často snaží o zničení stop, u kterých má za to, že by mohly vést k jeho odhalení, avšak při tomto ničení utváří řadu jiných stop, které je možné využít k vypátrání a usvědčení pachatele. Toto ničení může být například setření krve oběti či vlastních otisků prstů apod.

8.4 Typické osobnosti pachatelů trestných činů proti životu

Obecně se dá uvést, že trestné čin proti životu jsou páčány spíše mladšími lidmi, pachatelé mají velmi často nízký stupeň vzdělání, často se jedná o pachatele slabomyslné, pachatele, kteří nadměrně požívají alkohol či omamné a psychotropní látky, mezi pachateli vražd je rovněž značné zastoupení psychopatů, jejichž jednání je agresivní a nezdrženlivé a dále je mezi pachateli více svobodných, než rozvedených či sezdaných.¹⁰⁷

Zvláštní skupina pachatelů trestných činů proti životu je skupina pachatelů sexuálních vražd. Znaleckými posudky z oboru sexuologie a psychologie bylo zjištěno, že pokud se vraha nepodaří odhalit včas, tak svou trestnou činnost bude nadále opakovat a bude se jednat o sériového vraha, jelikož je hnán jistou poruchou

---

¹⁰⁶ PORADA, V. In: KONRÁD, Z., PORADA, V., STRAUS, J., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0. s. 222

¹⁰⁷ PORADA, V. In: KONRÁD, Z., PORADA, V., STRAUS, J., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0. s. 224

a k uspokojení svých potřeb vyžaduje páčání násilné trestné činnosti. V této skupině můžeme uvést následující typické osobnosti pachatelů. Pachatelé, kteří potřebují ke svému ukojení nehybné tělo a dojdou k závěru, že nejvíce nehybné tělo je tělo mrtvé osoby. Dále pachatelé, kteří se pomocí násilí snaží dosáhnout pohlavního styku s obětí, která se však brání, a tak je usmrcena v průběhu překonávání odporu či pachatelé označování jako fetišisté, jejichž motivem je nejčastěji zmocnění se určité části těla oběti.¹⁰⁸

8.5 Typické motivy pachatelů trestných činů proti životu

Zjištění motivu trestného činu proti životu má zásadní význam pro kriminalistické poznání a objasnění případu, jelikož od motivu lze odvíjet další postupy ve vyšetřování. Motivů jistě existuje nespočet, nicméně je můžeme rámcově shrnout do několika následujících kategorií.

Motivy vyplývající z osobních důvodů, kdy se jedná nejčastěji o mezilidské spory. Může se jednat o trestný čin proti životu z důvodu žárlivosti, ze msty, nenávisti atp. Další kategorií jsou motivy ziskové, kdy jde například o vraždu nájemným vrahem, který si danou trestnou činností prakticky zajišťuje příjem financí nebo o loupežné vraždy, či vraždy s cílem získání dědictví, tedy jistý individuální profit. Dále lze hovořit o kategorii politických či extrémistických motivů, kdy se jedná například o vraždu z náboženského, sociálněekonomického nebo politického extrémismu. Rovněž je třeba zmínit motivy krycí, kdy pachatelovým cílem je zbavit se kupříkladu svědka, jehož budoucí výpověď by byla pro odhalení pachatele klíčová.¹⁰⁹

---

¹⁰⁸ PORADA, V. In: KONRÁD, Z., PORADA, V., STRAUS, J., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0. s. 224

¹⁰⁹ NEHTÍK, K. In: KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2019. s. 403-404

9 Rozbor jednotlivých trestných činů proti životu

V následujících kapitolách budou podrobeny rozboru ty trestné činy proti životu, které, dle názoru autorky, úzce souvisí s problematikou eutanázie a asistované sebevraždy. Jedná se o trestný čin vraždy ve smyslu § 140 tr. z., trestný čin zabití ve smyslu § 141 tr. z., trestný čin usmrcení z nedbalosti ve smyslu § 143 tr. z. a trestný čin účasti na sebevraždě ve smyslu § 144 tr. z. Trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou ve smyslu § 142 tr. z. v práci rozebírán nebude, neboť tento nijak s otázkou eutanázie ani asistované sebevraždy nesouvisí.

9.1 Trestný čin vraždy

Trestný čin vraždy je v trestním zákoníku upraven ve zvláštní části, hlavě první, dílu 1., v § 140. Základní skutková podstata, upravena v prvním odstavci zmíněného ustanovení, zní „[K]do jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na deset až osmnáct let“. Jedná se tedy o tzv. vraždu prostou.¹¹⁰ Znakem základní skutkové podstaty je tak zavinění ve formě přímého či nepřímého úmyslu (*dolus directus* a *dolus eventualis*) pachatele přivodit smrt jinému.

V druhém odstavci je pak upravena kvalifikovaná skutková podstata, kdy se jedná o vraždu s rozmyslem nebo po předchozím uvážení, která je postihována trestem odnětí svobody na dvanáct až dvacet let. Je však zajímavé, že druhý odstavec neodkazuje na odstavec první, jak je tomu u většiny ustanovení v trestním zákoníku, nýbrž jeho text opakuje „[K]do jiného úmyslně usmrtí (...)“. Tato legislativní technika by ve čtenáři mohla vzbudit dojem, že se jedná o základní skutkovou podstatu, avšak skutečností zůstává, že se jedná o skutkovou podstatu kvalifikovanou¹¹¹.

Třetí odstavec pak upravuje tzv. kvalifikované okolnosti spáchání vraždy dle prvního nebo druhého odstavce (vraždu prostou resp. s rozmyslem nebo po předchozím uvážení) na dvou nebo více osobách, na těhotné ženě, na dítěti mladším patnácti let, na úřední osobě při výkonu nebo pro výkon její pravomoci, na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinnosti, na zdravotnickém pracovníkovi při výkonu zdravotnického zaměstnání nebo povolání směřujícího k záchraně života nebo ochraně zdraví, nebo na jiném, který plnil svoji

---

¹¹⁰ ŠÁMAL, P. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: Komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5. s. 1465

¹¹¹ FREMR, R. § 140 In: DRAŠTÍK, A. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. Praha : Wolters Kluwer, 2015. Dostupné v ASPI.

obdobnou povinnost při ochraně života, zdraví nebo majetku vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona, na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání, opětovně, zvláště surovým nebo trýznivým způsobem, nebo v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného majetkový prospěch nebo ve snaze zakrýt nebo usnadnit jiný trestný čin nebo z jiné zavrženíhodné pohnutky.¹¹² Odkaz této kvalifikované skutkové podstaty i na druhý odstavec přisvědčuje tomu, že druhý odstavec byl původně vnímán jako základní skutková podstata. Tuto myšlenku podporuje i poněkud netradiční legislativní technika použitá u druhého odstavce. Oddělení vraždy prosté (§ 140 odst. 1 tr. z.) a vraždy premeditované (§ 140 odst. 2 tr. z.) ve dvou různých ustanoveních můžeme nalézt například ve slovenské právní úpravě¹¹³. Toto oddělení má jistě své opodstatnění, neboť odstavec první § 140 tr. z. upravuje spáchání trestného činu vraždy bez jakéhokoli předchozího plánování, promýšlení činu atp. Jedná se v podstatě o určité zkratkovité jednání, zatímco spáchání trestného činu vraždy dle odstavce druhého § 140 tr. z. se od spáchání vraždy prosté v mnoho podstatných náležitostech zcela odlišuje. Pachatel v takovém případě svůj čin plánuje, volí si pro spáchání činu vhodné místo, čas, prostředek, nebo alespoň rámcově přemýšlí o spáchání takového činu.

9.1.1 K okamžiku počátku a konce života

Je více než zřejmé, že spáchat trestný čin vraždy lze pouze na živé oběti, tedy je zapotřebí, aby hmotným předmětem útoku byl živý člověk. Dle rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 31. srpna 2005, sp. zn. 5 To 81/2005, je živým člověkem dítě, které již není lidským plodem, přičemž plod se stává živým člověkem v okamžiku začátku porodu. Pokud by byl útok veden proti lidskému plodu, jednalo by se o trestný čin nedovoleného přerušování těhotenství bez souhlasu těhotné ženy dle § 159 odst. 1 tr. z., neboť do počátku porodu je plod považován za součást těla matky. P. Šámal se k počátku života v komentářové literatuře vyjadřuje následovně: *„Rozhodujícím časovým rozhraním z hlediska trestního práva je začátek porodu, tedy okamžik, kdy dítě začne opouštět tělo matky (při porodu se objeví hlavička nebo vedoucí část dítěte, při císařské řezu jde zřejmě o začátek operativního zákroku), což plyne z dikce § 142, podle něhož jde o vraždu*

---

¹¹² Viz § 140 odst. 3 trestního zákoníku

¹¹³ Zákon č. 300/2005 Z. z., trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů

novorozeného dítěte již „při porodu“. To pak samozřejmě platí nejen pro matku, která je tímto ustanovením privilegována, ale tím spíše i pro ostatní, kteří jsou postihováni pro trestný čin vraždy podle § 140. V nauce i v praxi se sice vyskytují i názory, že rozhodujícím okamžikem, kdy plod přechází v živého člověka, je až okamžik oddělení dítěte od těla matky, popř. okamžik prvního nádechu nebo výdechu, ať už spontánního, nebo po vzkříšení. Při přijetí tohoto názoru by však usmrcení dítěte matkou při porodu až do okamžiku oddělení dítěte od těla matky nebo okamžiku prvního nádechu a výdechu bylo beztrestné, neboť podle § 163 není těhotná žena, která sama uměle přeruší své těhotenství, trestná, přičemž přerušením těhotenství je usmrcení lidského plodu.“¹¹⁴

V právním řádu lze nalézt i legální definici *narození živého dítěte*, a to v příloze k vyhlášce č. 297/2012 Sb., o náležitostech Listu o prohlídce zemřelého, způsobu jeho vyplňování a předávání místům určení, a o náležitostech hlášení ukončení těhotenství porodem mrtvého dítěte, o úmrtí dítěte a hlášení o úmrtí matky (dále jen „*vyhláška o Listu o prohlídce zemřelého*“). Dle jejího bodu 16.1. se *narozením živého dítěte* rozumí „úplné vypuzení nebo vynětí plodu z těla matčina, bez ohledu na délku trvání těhotenství, jestliže plod po narození dýchá nebo projevuje alespoň jednu ze známek života, a to je srdeční činnost, pulzaci pupečnicku nebo nesporný pohyb kosterního svalstva bez ohledu na to, zda byl pupečník přerušen nebo placenta připojena“. Podle bodu 1 vyhlášky o Listu o prohlídce zemřelého se pak *mrtvě narozeným dítětem* rozumí „plod narozený bez známek života, jehož porodní hmotnost je 500 g a více, nelze-li porodní hmotnost určit, narozený po dvacátém druhém dokončeném týdnu těhotenství, a nelze-li délku těhotenství určit, nejméně 25 cm dlouhý, a to od temene hlavy k patě.“ Tyto definice jsou však s ohledem na § 92 ve spojení s § 120 zákona o zdravotních službách, a na znění samotné vyhlášky o Listu o prohlídce zemřelého použitelné pouze pro účely zákona o zdravotních službách.

Stanovení okamžiku smrti je řízeno současným stavem lékařské vědy, přičemž na základě tohoto je stanoveno, že smrt u člověka nastává ve chvíli, kdy stav jeho organismu je takový, že je obnovení všech jeho životních funkcí je již vyloučeno. Jedná se o tzv. biologickou smrt mozku neboli cerebrální smrt.¹¹⁵ „*Smrt mozku je rozhodující zejména v případech, kdy jsou funkce dýchání nebo krevního*

¹¹⁴ ŠÁMAL, P. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: Komentář*. 2. vydání, Praha : C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5. s. 1460

¹¹⁵ Zpráva č. 41/1976 Sb. trestního kolegia Nejvyššího soudu ČSSR dne 16. června 1976, Tpjf 30/76

oběhu udržovány uměle. Za smrt mozku se považuje nevratná ztráta funkce celého mozku, včetně mozkového kmene.“¹¹⁶ Klinická smrt, tedy stav, kdy jsou u osoby zastaveny vitální funkce jako je dýchání či činnost srdce, pak nelze považovat za okamžik smrti člověka, který je rozhodný pro trestní postih, neboť za současného stavu lékařské vědy je možné, na rozdíl od smrti cerebrální, aby tyto funkce byly obnoveny a lidský život tak zachráněn.¹¹⁷

9.1.2 K pojmům *rozmysl a předchozí uvážení*

Dle rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 10. července 2012, sp. zn. 7 To 51/2012, „*premeditace rovněž nemusí přistupovat toliko k úmyslu přímému, ale jako kvalifikační znak se může objevit i u trestných činů spáchaných v úmyslu nepřímém (eventuálním)*“. O předchozí úvahu jde v případě, kdy pachatel před spácháním činu alespoň zhruba rozhodne o podstatných okolnostech činu, tedy určí místo, dobu, způsob. Spáchání trestného činu s rozmyslem je dle důvodové zprávy „*[O]dlišením od afektu a podobných stavů, ale může jít i o velmi krátkou úvahu, při níž pachatel jedná uváženě, ale nikoli po předchozím uvážení*“.¹¹⁸ Jde tedy o takovou myšlenkovou činnost, která probíhá bezprostředně před spácháním trestného činu nebo během něho, kdy pachatel sleduje jistý účel, ale oproti trestnému činu spáchaného po předchozím uvážení zde chybí fáze plánování.

V důvodové zprávě je k trestnému činu vraždy uvedeno následující: „*Míra úmyslného způsobení následku však nemusí být u všech vražd stejná, a proto osnova sankcionuje přísněji toho, kdo jiného úmyslně usmrtí s rozmyslem nebo po předchozím uvážení (dvanáct až dvacet let odnětí svobody), na rozdíl od případu, kdy pachatel jedná v náhlém hnutí mysli, zpravidla v afektu. Pokud jde o povahu rozmyslu, na rozdíl od předchozího uvážení, pak spáchání trestného činu s rozmyslem je odlišením od afektu a podobných stavů, ale může jít i o velmi krátkou úvahu, při níž pachatel jedná uváženě, ale nikoli po předchozím uvážení. U předchozího uvážení jde naopak o situaci, kdy, pachatel si předem, tj. před spácháním činu, zváží rozhodující okolnosti provedení činu a čin si z hlediska jeho provedení tzv. naplánuje. V obou těchto případech však musí pachatel alespoň vědět, že svým jednáním směřuje k usmrcení jiného a s takovým následkem musí být*

¹¹⁶ ŠÁMAL, P. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: Komentář*. 2. vydání, Praha : C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5. s. 1460-1461

¹¹⁷ ŠÁMAL, P. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: Komentář*. 2. vydání, Praha : C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5. s. 1461

¹¹⁸ *Důvodová zpráva k návrhu trestního zákoníku, s. 218. Sněmovní tisk č. 410/0, část č. 1/9*. [online]. [cit. 2021-07-22]. Dostupné na: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0>

*přínejmenším srozuměn (eventuální úmysl), byť rozmyšlení nebo předchozí uvážení bude zpravidla předcházet přímému úmyslu, kdy pachatel smrtelný následek chce.*¹¹⁹

Jistě je také třeba dodat, že trestní zákon znal pouze vraždu prostou, jejíž základní skutková podstata upravena v § 219 odst. 1 trestního zákona, zněla: „*Kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na deset až patnáct let.*“ V druhém odstavci pak byla popsána kvalifikovaná skutková podstata, kdy se jednalo o vraždu provedenou na více osobách, na osobě mladší patnácti let, zvláště surovým či trýznivým způsobem atp. Trestní zákon tak neznal vraždu premeditovanou¹²⁰, tedy vraždu s rozmyslem nebo po předchozím uvážení.

Osobně se domnívám, že doplnění této skutkové podstaty do trestního zákoníku z roku 2009 je více než vhodné, jelikož pokud má být trestní postih spravedlivý, je třeba odlišit spáchání vraždy například v afektu, kterým se dle p. Šámala rozumí *emocionální prudkého hnutí myslí na základě určitého podnětu, tedy jinak řečeno porušení duševní rovnováhy, které může být normálně probíhající nebo patologické jako duševní porucha*¹²¹ a spáchání vraždy, kdy pachatel svůj čin dlouze plánuje. V odborné literatuře také panuje názor, že by bylo třeba zároveň odlišit vraždu s rozmyslem a vraždu po předchozím uvážení, jelikož jedná-li se o vraždu s rozmyslem, postačí alespoň základní úvaha o činu. Dle mého názoru by bylo vhodnější inspirovat se ve slovenské právní úpravě a oddělit do dvou různých ustanovení vraždu prostou, tedy vraždu v afektu dle § 140 odst. 1 tr. z., a vraždu premeditovanou, tedy vraždu s rozmyslem či po předchozí uvážení dle § 140 odst. 2 tr. z., neboť již znění samotného druhé odstavce nasvědčuje tomu, že tato skutková podstata byla vnímána jako základní, nikoli kvalifikovaná. Po takovémto oddělení by bylo možné v základní skutkové podstatě uvést „*[K]do jiného úmyslně usmrtí s rozmyslem, bude potrestán...*“ a znakem kvalifikované skutkové podstaty by pak mohlo být předchozí uvážení, ačkoli si nemyslím, že by bylo zapotřebí od sebe odlišovat ještě vraždu s rozmyslem a po předchozím uvážení, neboť okolnost,

---

¹¹⁹ *Důvodová zpráva k návrhu trestního zákoníku. Sněmovní tisk č. 410/0, část č. 1/9.* [online]. [cit. 2021-07-22]. Dostupné na: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0>. Str. 245-246

¹²⁰ ŠÁMAL, P. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: Komentář*. 2. vydání, Praha : C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5. s.1465

¹²¹ ŠÁMAL, P. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: Komentář*. 2. vydání, Praha : C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5. s.1466

jak dlouze, pečlivě a detailně pachatel svůj čin plánoval, by bylo možné promítnout v délce uloženého trestu.

9.1.3 Požadovaná forma zavinění

Hovoříme-li o naplnění skutkové podstaty trestného činu vraždy, je zapotřebí, aby pachatel jednal úmyslně, tedy aby zavinění bylo ve formě přímého či nepřímého úmyslu.

Úmysl přímý (*dolus directus*) je upraven v § 15 odst. 1 písm. a) tr. z., který říká: „*Trestný čin je spáchán úmyslně, jestliže pachatel chtěl způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem.*“ Přímý úmysl je založen na volní složce, kdy pachatel chce svým jednáním způsobit předpokládaný následek spočívající v ohrožení nebo porušení zájmu chráněného zákonem. V této volní složce je pak obsažena i druhá složka, srozumění s následkem, která je ovšem u přímého úmyslu skryta. Komentářová literatura k přímému úmyslu mimo jiné uvádí následující: „*Pokud pachatel předpokládal, že k porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákoníkem nezbytně a nutně dojde, jde vždy o úmysl přímý, neboť pokud pachatel pokládá uvedený následek za nutný, zcela jistě jej také chce, a nejde tudíž o pouhé srozumění s tím, co pachatel svým jednáním způsobí). O přímý úmysl jde i tehdy, jestliže pachatel sleduje cíl z hlediska trestního práva zcela nezávadný, ale ke splnění tohoto cíle (např. zakoupení drahého automobilu) nutně svým jednáním zasahuje zájem chráněný trestním zákonem (např. peníze k jeho zakoupení chce získat vyloupením banky). Přímý úmysl zahrnuje i případy, když pachatel chce sice způsobit následek předpokládaný trestním zákoníkem, ale tento následek není přímo cílem jeho jednání (např. řidič nechce poskytnout pomoc předpokládanou v § 150 odst. 1, aby si nepotřísnil potahy sedadel v autě krví).*“¹²²

Ustanovení § 15 odst. 2 písm. b) tr. z. pak upravuje úmysl nepřímý a zní: „*Trestný čin je spáchán úmyslně, jestliže pachatel věděl, že svým jednáním může takové (viz. § 15 odst. 1 písm. a) tr. z.) porušení nebo ohrožení způsobit, a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn.*“ Pachatelovým cílem tedy bezprostředně není ohrozit nebo porušit zájem chráněný zákonem, ale je si vědom, že takové porušení či ohrožení může nastat a pro případ, že nastane, je s tímto následkem srozuměn. Např. pachatel v úmyslu rozbít výlohu obchodu svého konkurenta (na veřejně

---

¹²² ŠÁMAL, P. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5. s. 221

přístupném místě) zasáhne kamenem kolemjdoucího člověka a způsobí mu ublížení na zdraví. Pachatel tedy chtěl způsobit svému konkurentovi škodu, ale byl srozuměn s tím, že na veřejně přístupném místě může svým jednáním (házet kamení do skleněné výlohy) způsobit někomu újmu na zdraví. Srozumění je upraveno § 15 odst. 2 tr. z., které stanoví, že „[S]rozuměním se rozumí i smíření pachatele s tím, že způsobem uvedeným v trestním zákoně může porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem“. Tento pojem je vykládán prostřednictvím tzv. teorie smíření s naplněním znaků skutkové podstaty, kdy pachatel sice přímo nechtěl vyvolat daný následek, ale věděl o tom, že tento následek, který přijal jako možný, zřejmě, pravděpodobně nastane.¹²³ Stav srozumění se ukázal jako nesnadno aplikovatelný v situacích, kdy je pachatel k trestnému následku lhostejný, protože lhostejnost znamená velmi slabou vůli, ne-li přímo absenci vůle.¹²⁴ Rozlišuje se mezi pravou a nepravou lhostejností, kdy panuje názor, že pokud pachatelova lhostejnost znamená jeho kladné stanovisko (smíření) k oběma možnostem, jak k trestněprávně relevantnímu (tedy, že následek spočívající v porušení nebo ohrožení zájmu chráněného zákonem způsobí), tak irelevantnímu následku jeho jednání (následek nezpůsobí), jedná se o lhostejnost nepravou, srozumění s následkem, a tedy o úmysl nepřímý. Pravá lhostejnost pak značí pachatelův naprostý nezájem. Při srozumění pachatel nepočítá s žádnou konkrétní okolností, jež by mohla následku zabránit.¹²⁵

Z judikatury Nejvyššího soudu¹²⁶ týkající se případu, kdy pachatelka zezadu přistoupila k poškozenému, srazila ho na skleněnou výplň nad podchodem, čímž došlo k prasknutí dané výplně a následně ho kopl do chodidla, kdy toto zapříčinilo pád poškozeného a jeho následnou smrt vyplývá, že „*pro způsobený trestněprávně relevantní následek, tedy pro smrt poškozeného, bylo rozhodující chování obviněné spočívající v tom, že ač věděla, že za proraženou skleněnou výplň je podchod a že pád do hloubky podchodu je způsobilý přivodit poškozenému smrtelné zranění, záměrně kopl ležícího poškozeného do chodidla, resp. vědomě působila silou ve směru podélné osy jeho těla a ve směru jeho následného pádu do podchodu. Popsané aktivní chování obviněné přitom bylo projevem její vůle navenek. Jestliže*

¹²³ MAŘÁDEK, D. *Nepřímý úmysl, vědomá nedbalost a jiné kritické momenty zavinění podle trestního zákoníku*. Trestněprávní revue 9/2016, s. 207, dostupné na: www.beck-online.cz

¹²⁴ MAŘÁDEK, D. *Nepřímý úmysl, vědomá nedbalost a jiné kritické momenty zavinění podle trestního zákoníku*. Trestněprávní revue 9/2016, s. 207, dostupné na: www.beck-online.cz

¹²⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. dubna 2003, sp. zn. 11 Tdo 743/2002

¹²⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. května 2004, sp. zn. 5 Tdo 348/2004

tedy obviněná vedena svou vůlí toto chování uskutečnila, současně tím akceptovala možný trestněprávně relevantní následek, takže projevila kladné stanovisko k jeho vzniku.“ Pachatelka tedy věděla o hrozícím nebezpečí pádu, který by mohl poškozeného usmrtit, a i přesto jej úmyslně kopl takovým způsobem, který mohl s vysokou mírou pravděpodobnosti pád způsobit. Je tudíž zřejmé, že pachatelka byla s takovou možností srozuměna.

9.1.4 Vybraná judikatura k trestnému činu vraždy dle § 140 odst. 2 tr. z.

Pan K. K. pracoval jako provozní jistě restaurace v nejmenovaném městě v České republice. Dne 19. srpna 2013 v odpoledních hodinách se pan K. K. dostal v dané restauraci do slovní rozepře s panem J. O., který se dožadoval své výhry z automatu, přičemž se pokoušel panu K. K. vzít číšnickou peněženku, kterou měl pan K. K. umístěnou na přední straně pravého stehna v kapse. Pan K. K. fyzicky napadl pana J. O. kuchyňským nožem o délce čepele 15 cm, kdy jej nejméně čtyřikrát bodl do oblasti levé lopatkové krajiny. Pan J. O. v důsledku útoku upadl, načež jej pan K. K. ponechal ležet na zemi a odešel obsluhovat přítomné hosty v restauraci. Zanedlouho se k panu J. O. vrátil a i přesto, že viděl, že je pan J. O. zraněný, nepřivolal ani mu neposkytl pan K. K. pomoc, naopak bez jakéhokoli vnějšího podnětu pokračoval ve fyzickém napadení, kdy pana J. O. opět několikrát bodl do oblasti pod levou lopatkou a do oblasti pravé přední dolní části hrudníku. Pan J. O. zemřel téhož dne, nedlouho po vzniku zranění, kdy příčinou smrti bylo vykrvácení.

Obviněný K. K. byl prvostupňovým soudem odsouzen dle § 140 odst. 3 tr. z. k trestu odnětí svobody v trvání šestnácti roků, pro jehož výkon byl zařazen do věznice se zvýšenou ostrahou. Obviněný se proti tomuto rozsudku odvolal, avšak Vrchní soud v Olomouci toto odvolání usnesením ze dne 14. 4. 2015, sp. zn. 4 To 19/2015 zamítl jako nedůvodné. Obviněný tedy podal prostřednictvím svého obhájce dovolání, přičemž tvrdil, že skutek byl nesprávně kvalifikován, kdy by za přijatelnou považoval kvalifikaci v podobě zločinu zabití dle § 141 odst. 1 tr. z., zločinu ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky dle § 146a odst. 1, odst. 5 tr. z. nebo ublížení na zdraví z nedbalosti s následkem smrti dle § 146 odst. 4 tr. z. Obviněný totiž odmítal, že by ve chvíli, kdy se vrátil k poškozenému a viděl, že je zraněný, kdy následně pokračoval v útoku, jednal s rozmyslem za účelem zbavit poškozeného života. Obviněný rovněž tvrdil, že byl po prvním útoku proti

poškozenému ve stavu silného rozrušení, což dokazuje to, že jednal iracionálně a nepřivolal pomoc.

Nejvyšší soud¹²⁷ k námitce obviněného, že nejednal s úmyslem poškozeného usmrtit, uvedl, že soud prvního stupně shledal v jednání obviněného úmyslná čin vraždy, neboť „*obviněný chtěl poškozeného usmrtit, jelikož ke svému útoku užil masivní nůž, údery proti poškozenému opakoval, vedl je s velkou razancí a cíleně proti horní polovině těla, kde se nacházejí orgány důležité pro život, přičemž v útoku obviněný pokračoval i poté, co již poškozený ležel na zemi, a bylo zřejmé, že je zraněný*“. Odvolací soud závěry soudu prvního stupně potvrdil, přičemž uvedl, že obviněný jednal v úmyslu přímém, avšak s tím, že úmysl přímý nelze v tomto případě vztahovat k celému jednání obviněného, ale pouze k jeho druhé části, neboť zranění, která obviněný poškozenému způsobil v první části útoku, nebyla smrtelná. Nejvyšší soud dodal, že ze zjištěných skutečností je zřejmé, že obviněný jednal v úmyslu přímém i během první části, byť zde nebyl ještě přímý úmysl obviněného poškozeného usmrtit, avšak věděl, že svým jednáním může poškozenému způsobit smrt a pro případ, že takový následek nastane, byl s tímto srozuměn, což vyplývá zejména z toho, že obviněný byl vyprovokován chováním poškozeného, který se dožadoval vyplacení výhry, a to i tak, že obviněnému sahal po číšnícké peněžence. Obviněný v tu chvíli držel v ruce kuchyňský nůž, kterým poté poškozeného čtyřikrát bodl do horní poloviny těla. Úmysl přímý u obviněného nastal až ve chvíli, když se vrátil k již zraněnému poškozenému do provozní místnosti a zasadil mu dalších šest bodných ran stejným nožem a zároveň poškozeného rdousil.

Co se týče námitky obviněného, že nejednal s rozmyslem, Nejvyšší soud konstatoval následující. Je zapotřebí určit, kdy přesně nastala fáze rozmyslu, jelikož i když pachatel jedná v prvotní fázi trestné činnosti v afektu, neznamená to, že se ve výsledku nemůže jednat o vraždu s rozmyslem. Uvedl, že „*[U] zločinu vraždy spáchané s rozmyslem podle § 140 odst. 2 tr. z. není rozhodné, zda pachatel s rozmyslem jednal po celou dobu útoku, ale postačí, že rozmysl jako kvalifikační znak byl shledán v části útoku, v jehož průběhu pachatel jednal zpočátku v afektu, který později odezněl. Potřebné je rozlišit, která část činu byla vykonána v náhlém hnutí mysli (afektu) a kdy nastoupil rozmysl jako uvážené jednání, které se vztahuje ke způsobu, jak byla vůle pachatele v průběhu skutku realizována, protože rozmysl*

---

¹²⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. září 2015, sp. zn. 8 Tdo 998/2015

na straně pachatele nemůže existovat souběžně s afektem. O jednání s rozmyslem se může jednat např. tehdy, když pachatel proti poškozenému nejprve zaútočil v afektu, v němž poškozenému způsobil závažná zranění, která by však bezprostředně nevedla k jeho smrti, avšak následně zraněného poškozeného na určitou dobu opustil, a když se k němu vrátil, ve vražedném jednání pokračoval. Okamžik, kdy od poškozeného odešel, v tomto případě představuje rozhodný mezník, který působil na psychiku pachatele, jenž měl příležitost si uvědomit jak nastalou situaci, kterou přivodil, tak i své další kroky. Jestliže bez jakéhokoli dalšího vnějšího podnětu mu pachatel po svém návratu zasadil nožem další rány a účinným opakovaným mechanismem již zraněného poškozeného cíleně usmrtil, jednal s racionální kontrolou svědčící o úmyslném usmrcení s rozmyslem.“

Na základě soudy nižších instancí provedeného rozsáhlého dokazování dovodil Nejvyšší soud, stejně jako nižší soudy, že obviněný v první části útoku jednal v afektu, který byl vyvolán pracovním přetížením, celkovou frustrací a mimo jiné i tím, že poškozený na něj naléhal, aby mu vyplatil výhru. Z těchto důvodů, kdy za obviněným přišel poškozený do provozní místnosti, bylo jednání obviněného učiněno v afektu. To však nelze říci o jednání obviněného v druhé fázi útoku, kdy intenzita afektu odeznívala již po prvním útoku, neboť chování obviněného vykazovalo známky racionality, kdy například před odchodem z místnosti přehodil přes poškozeného ubrus, převlékl se a obsluhoval hosty. Jak uvedl Nejvyšší soud „[R]acionalita a předchozí úmysl je patrný – mimo jiné – i z toho, že obviněný posléze neučinil žádné kroky k odvrácení bezprostředně hrozícího fatálního následku, poškozenému neposkytl ani nepřivolal pomoc, ba dokonce v okamžiku, kdy na místo dorazila hlídka Policie České republiky přivolaná přítelkyní poškozeného, již po první sérii útoků a zranění prostřednictvím svého mobilního telefonu kontaktoval, přítomnost vážně zraněného či již mrtvého poškozeného v prostorách restaurace zamlčel a po převlečení se do čistých, krví nepotřísněných šatů, se nadále věnoval obsluze hostů v lokále. Z tohoto souhrnu činností obviněného je třeba dovodit mimo jiné i jistou chladnokrevnost.“

Nejvyšší soud pak v neveřejném zasedání dovolání obviněného K. K. odmítl jako zjevně neopodstatněné, kdy v odůvodnění svého usnesení mimo jiné uvedl, že „obviněný chtěl poškozeného usmrtit, neboť ke svému útoku použil masivní nůž, údery proti němu opakoval, vedl je s velkou razancí a cíleně je směřoval proti horní polovině těla poškozeného, kde se nachází orgány důležité pro život každého

člověka, přičemž v útoku na poškozeného pokračoval i poté, co již ležel na zemi, a bylo zřejmé, že je zraněný.“¹²⁸

9.1.5 K pojmům *zvlášť surový* a *trýznivý způsob*

Judikatura Nejvyššího soudu ČR¹²⁹ popisuje *zvlášť surový* a *trýznivý způsob* jako stav, kdy je „oběť vystavena bolestem na hranici snesitelnosti trvajícím třeba i po kratší dobu, nebo sice méně intenzivním, ale zato déle trvajícím, které velmi citelně zasahují celou osobnost poškozeného. Usuzovat na něj lze z takových okolností, které charakterizují subjektivní neúměrně krutě pocíťované prožitky oběti, jež vnímala od doby, kdy na ní pachatel začal uskutečňovat vražedný mechanismus, až do okamžiku její smrti. Rozhodné pro tuto okolnost podmiňující vyšší trestní sazbu jsou vnímání a prožívání bolestivosti při utrpěných zraněních a vypjatosti psychického prožívání traumatu smrti, a to v míře velmi intenzivní, v níž oběť prožívala důsledky útrap, jimž byla vystavena.“ O případ znaku způsobu „*zvlášť surového*“ jde tehdy, když čin svým provedením výraznou měrou přesahuje obvyklou míru surovosti, což je dáno především okolnostmi, které charakterizují použité násilí z hlediska vnějšího dopadu činu na poškozeného. Rozumí se jím vražedný útok s vysokou mírou brutality, která se podstatně vymyká z rámce běžného u většiny trestných činů tohoto druhu. Není však vyloučeno, aby tento útok zároveň vyvolával zvýšenou trýzeň poškozeného. Slovo „*zvlášť*“ se přitom nevztahuje jen k *surovému*, ale zároveň i k *trýznivému způsobu*. To potvrzuje i komentářová literatura, která uvádí, že mimo jiné „v konkrétním případě může jít pouze o *zvlášť trýznivý způsob* nebo jen o *zvlášť surový způsob provedení vraždy* anebo o oba současně.“¹³⁰

Za *zvlášť surový* nebo *trýznivý způsob* není považována vražda, kdy je poškozený usmrcen tzv. první ranou (např. železnou tyčí) a poté je jeho tělo zohaveno bodnými ranami. Rozhodujícím je totiž způsob usmrcení, nikoliv následné jednání pachatele. Poškozený musí být psychicky nebo fyzicky týrán, aby se jednalo o vraždu kvalifikovanou dle třetího odstavce § 140 tr. z. Co se týče zavinění, zde je dostačující zavinění nedbalostní. Pachatel si tak nemusí být vědom

¹²⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. září 2015, sp. zn. 8 Tdo 998/2015

¹²⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. června 2014, sp. zn. 8 Tdo 462/2014

¹³⁰ ŠÁMAL, P. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: Komentář*. 2. vydání, Praha : C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5. s. 1477

toho, že se jedná o zvlášť surový a trýznivý způsob, nicméně vzhledem k okolnostem si toho vědom měl a mohl být.¹³¹

9.2 Zabití

Základní skutková podstata trestného činu zabití je vymezena v § 141 trestního zákoníku. Skutková podstata, která je privilegovanou skutkovou podstatou k trestnému činu vraždy dle § 140 tr. z., zní: *„Kdo jiného úmyslně usmrtí v silném rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí myslí anebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného, bude potrestán trestem odnětí svobody na tři léta až deset let.“*

Na prvním místě je třeba uvést, že skutková podstata trestného činu zabití se nenacházela trestním zákonem, a tak se například usmrcení muže manželkou, jež byla tímto mužem dlouhodobě týrána, kvalifikovalo jako vražda, což mělo za následek pochopitelně vyšší trestní sazbu, než kterou nabízí dnešní trestní zákoník u trestného činu zabití. Začlenění této skutkové podstaty do trestního zákoníku osobně považuji za velmi rozumný počín, jelikož z hlediska spravedlnosti a v souladu s principem přiměřenosti trestu, je zapotřebí odlišovat situace, kdy je člověk usmrcen v důsledku jeho vlastního zavrženíhodného jednání, popř. v důsledku omluvitelného hnutí myslí pachatele od situací, kdy je člověk usmrcen pachatelem, který nebyl k takovému jednání žádnými důležitými okolnostmi lidově řečeno dotlačen. U zabití jde tedy o menší společenskou škodlivost, která se pochopitelně odráží i při stanovení trestu. Stejně jako je tomu u trestného činu vraždy, i zde je požadováno zavinění pachatele ve formě přímého úmyslu, aby došlo k naplnění skutkové podstaty.

Zatímco u vraždy prosté je možné uložit trest odnětí svobody na deset až dvanáct let, u vraždy s rozmyslem dvanáct až dvacet let a při naplnění znaků skutkové podstaty dle třetího odstavce § 140 tr. z. dokonce až doživotí, u trestného činu zabití je trestní sazba tři až deset let, resp. pět až patnáct let, je-li tento trestný čin spáchán na dvou nebo více osobách, na těhotné ženě nebo na dítěti mladším patnácti let. Zabití se od vraždy odlišuje určitými specifickými znaky, kterými jsou buď silné rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí myslí, anebo předchozí zavrženíhodné jednání poškozeného.

---

¹³¹ ŠÁMAL, P. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: Komentář*. 2. vydání, Praha : C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5. s.1476-1477

9.2.1 K pojmu *omluvitelné hnutí mysli*

Jak již bylo uvedeno, mezi omluvitelná hnutí mysli patří strach, úlek, zmátek, ale zároveň i jiná omluvitelná hnutí mysli, která nejsou zákonem stanovena.¹³² Judikatura Nejvyššího soudu¹³³ uvádí, že jinými omluvitelnými hnutí mysli může být např. smutek, žal nebo soucit. V tomto usnesení se Nejvyšší soud dále také zabývá omluvitelnými hnutí mysli následovně: „*Jde v zásadě o nelibé emotivní reakce na podstatný vnější podnět v podobě útoku, nebezpečí či jiného ohrožení, které jsou zpravidla spojeny s neurovegetativními projevy. Tato omluvitelná hnutí mysli musí navazovat na podněty mimořádné intenzity a závažnosti, neboť musí vyvolat silné rozrušení (např. u strachu půjde o vystupňovanou obavu o svůj život nebo o život blízkých osob, popř. o jinou vážnou újmu na zdraví). Jinými omluvitelnými hnutí mysli mohou být např. soucit, žal nebo smutek. Naproti tomu pod takové silné rozrušení ve smyslu § 141 odst. 1 trestního zákoníku nelze zařadit silné rozrušení např. ze vzteku nebo hněvu na základě jednání, které je pachateli nepřijemné, ale je v souladu se zákonem, tedy zejména na základě určitého sporu, kdy pachatel na rozdíl od poškozeného nebyl v právu, nebo silné rozrušení vzniklé ze zavrženíhodné pohnutky, např. z jednání oběti, která odmítá být pachateli po vůli, brání se mu atd. Podobně by pod omluvitelné silné rozrušení nebylo možno zahrnout jiný zavrženíhodný stav mysli pachatele, např. tzv. opojení z krve, do kterého se někdy dostane pachatel při brutálním usmrcování oběti. Proto je třeba jednání pachatele v takovém nikoli omluvitelném stavu mysli podřadit pod trestný čin vraždy podle § 140 trestního zákoníku, neboť nespádají pod privilegovanou skutkovou podstatu zabití.“*

Komentářová literatura pak uvádí, že by zároveň bylo možné mezi omluvitelná hnutí mysli zařadit i pocity bezvýchodnosti a neřešitelnosti pramenící z dlouhodobých stresujících vztahů, např. manželské krize.¹³⁴ Osobně mám za to, že by posuzování jednání, kdy pachatel usmrtí poškozeného z důvodu dlouhodobé manželské krize, jako trestný čin zabití, by bylo příliš mírné, neboť je zde mnoho způsobů, jakými lze manželskou krizi vyřešit, aniž by muselo dojít k tak závažnému činu, jako je zabití. Mám na mysli například služby manželských poraden, psychologů, či rozvod manželství. Pochopitelně je zapotřebí posuzovat každý

¹³² STAŇKOVÁ, L., ŠČERBA, F. In: STAŇKOVÁ, L., ŠČERBA, F., VICHLENDÁ, M. *Násilná kriminalita*. Praha : Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-069-7. s. 69

¹³³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. září 2010, sp. zn. 8 Tdo 1115/2010

¹³⁴ ŠÁMAL, P. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: Komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5. s. 1492

případ jednotlivě a nelze stanovit, že každá manželská krize a jím způsobený stres je či není omluvitelným hnutím mysli.

Ve druhém odstavci je pak řešena situace, kdy je trestný čin zabití spáchán na dvou nebo více osobách, na těhotné ženě nebo na dítěti mladším patnácti let. Trestný čin zabití dle druhého odstavce je postihován trestem odnětí svobody na pět až patnáct let.

9.2.2 Vybraná judikatura k trestnému činu zabití

Pan R. K. žil v rodinném domě se svou manželkou, paní N. K., která dne 13. června 2014 prodělala krvácení do mozku, v jehož důsledku byla v imobilním stavu upoutána na lůžku, přičemž měla částečně ochrnuté ruce i nohy. V tomto domě s panem R. K. a jeho manželkou žila ještě tchýně pana R. K., paní K. O., jež byla vysokého věku. Vzhledem ke zdravotnímu stavu paní N. K. byla tato pravidelně umisťována do několika zdravotnických zařízení, kdy následně pobývala během pracovního týdne. Zde jí byla poskytována celodenní péče a její manžel si ji během víkendů bral domů, kde mu s péčí o paní N. K. pomáhala její matka, paní K. O., avšak pouze s umýváním a převlékáním, a to z důvodu svého pokročilého věku. I přesto se však pan R. K. cítil zoufale, v neustálém stresu a zároveň měl obavy, že se již nebude schopen postarat ani o svou manželku, ani o svou tchýni. Z toho důvodu začal během vánočních svátků roku 2017 zvažovat různé způsoby usmrcení obou výše uvedených žen, přičemž měl zároveň v plánu po jejich usmrcení zabít i sám sebe. Dne 16. dubna 2018, s ohledem na své psychické vyčerpání, kdy svou aktuální situaci vnímal jako nezvladatelnou, nadměrně zatěžující a jelikož cítil bezmoc, zklamání, rozhořčení, vlastní újmu, přičemž byl rovněž pod vlivem alkoholu, rozhodl se uskutečnit své úvahy. Vystoupal do prvního patra domu, kde se v ložnici nacházela jeho tchýně, posadil se na kraj postele a poté, co se paní K. O. probudila, jí se slovy, že „*to už není žádný život*“ začal dusit tak, že jí igelitovým sáčkem zakryl ústa a díky své tělesné převaze jí takto dusil až do chvíle, kdy paní K. O. zůstala bezvládně ležet. Poté sešel do přízemí, kde stejným způsobem, za užití stejného igelitového sáčku udusil i svou manželku, které se před tím ještě omluvil a řekl, že „*to pro všechny bude vysvobození*“.¹³⁵

---

¹³⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. listopadu 2019, sp. zn. 3 Tdo 1138/2019

Obviněný byl prvostupňovým soudem shledán vinným ze spáchání zvlášť závažného zločinu vraždy dle ustanovení § 140 odst. 3 tr. z. k trestu odnětí svobody v trvání 15 let. Proti tomuto rozsudku podal obviněný odvolání. O tomto rozhodl Vrchní soud v Olomouci dne 7. května 2019¹³⁶, a to tak, že napadený rozsudek zrušil a nově rozhodnul tak, že uznal obviněného vinným ze spáchání zvlášť závažného zločinu zabití dle ustanovení § 141 odst. 1, 2 písm. a) tr. z. a tento byl odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání 10 let. Proti danému rozsudku Vrchního soudu v Olomouci podal obviněný dovolání, přičemž dovolání podal i nejvyšší státní zástupce, a to v neprospěch obviněného.

Obviněný tvrdil, že jeho jednání nebylo hmotněprávní posouzeno správně jako zvlášť závažný zločin zabití dle ustanovení § 141 odst. 1, 2 písm. a) tr. z., kdy obviněný tvrdil, že pocit bezvýchodnosti a neřešitelnosti situace u něj vedl k vymizení jeho ovládacích schopností a tím i k celkové nepřičetnosti. Z toho důvodu obviněný navrhl zrušení rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 7. května 2019 a vrácení věci k novému projednání. Nejvyšší státní zástupce ve svém dovolání tvrdil, že se závěry Vrchního soudu v Olomouci nelze souhlasit, když tento posoudil jednání obviněného jako zvlášť závažný zločin zabití, neboť skutková podstata takové trestného činu se vyznačuje nižší mírou racionální kontroly nad svým jednáním, což je způsobeno silným rozrušením, které vede k zúžení vědomí pachatele a oslabení jeho zábran. Uvedl, že u obviněného silné rozrušení indikováno nebylo. Nejvyšší státní zástupce dále konstatoval, že obviněný evidentně neměl problém s umístěním jeho manželky do zdravotnického zařízení, když v něm tato pobývala pravidelně od června roku 2014 až do své smrti v dubnu roku 2018. Na základě znaleckých posudků u něj byla rovněž vyloučena porucha vědomí. Zároveň bylo poukázáno na způsob usmrcení obou poškozených, kdy obviněný je usmrtil pomocí plastového sáčku, kdy je dusil, což je proces trávající pět až osm minut, kdy takové jednání vypovídá o jisté míře emoční chladnosti.

Nakonec Nejvyšší státní zástupce poznamenal, že *„péče o manželku obviněného byla objektivně zajištěna, a skutečnost, že obviněný tuto péči neakceptoval, nelze považovat za okolnost jakkoliv snižující jeho míru viny až k závěru o naplněné skutkové podstatě toliko zvlášť závažného zločinu zabití dle ustanovení § 141 tr. z., ale naopak je nutné jednání obviněného posoudit jako zvlášť*

---

¹³⁶ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 7. května 2019, sp. zn. 5 To 19/2019

*závažný zločin vraždy dle ustanovení § 140 odst. 2, 3 tr. z. stejně jako to prvně učinil nalézací soud.*¹³⁷

Nejvyšší soud prvně zkoumal dovolání obviněného. K posouzení, zda byla osoba v době spáchání činu příčetná, je zapotřebí zkoumat kritérium rozumové (rozpoznávací), tedy schopnost pachatele rozeznat protiprávnost jeho jednání a kritérium volní (ovládací), což je schopnost pachatele své jednání ovládat. V dané věci byly vypracovány znalecké posudky z oboru zdravotnictví, odvětví psychologie, kdy jejich závěrem bylo, že rozpoznávací schopnost u pachatele nebyla nikterak snížena a schopnost ovládací byla u pachatele omezena, nikoli však natolik, aby bylo možné hovořit o ní jako o vymizelé. Obviněný si po celou dobu uvědomoval protiprávnost svého jednání, kdy chtěl po svém činu spáchat sebevraždu, od čehož následně ustoupil. Z daného důvodu Nejvyšší soud dovolání obviněného odmítl jako zjevně neopodstatněné.

Dále se Nejvyšší soud se dále zabýval námitkou Nejvyššího státního zástupce, který ve svém dovolání tvrdil, že obviněný nenaplnil skutkovou podstatu zvláště závažného zločinu zabití dle § 141 odst. 1, 2 písm. a) tr. z., nýbrž skutkovou podstatu zvláště závažného zločinu vraždy dle § 140 odst. 2, 3 písm. a) tr. z. Nejvyšší soud konstatoval, že § 141 odst. 1 tr. z. obsahuje dvě kategorie privilegovaných okolností ve vztahu k úmyslnému usmrcení, kdy první z nich je jednání v silném rozrušení z omluvitelného hnutí mysli a druhou je jednání v důsledku zavrženíhodného jednání poškozeného. Vzhledem k okolnostem případu Nejvyšší soud uvedl, že druhá kategorie privilegované okolnosti rozhodně nepřichází v úvahu. Co se týče silného rozrušení z omluvitelného hnutí mysli, k tomuto Nejvyšší soud uvedl, že se jedná o „*duševní stav, při němž pachatel jak vnitřně, tak i zpravidla navenek vykazuje značné emoční vzrušení či neklid ovlivňující jeho další jednání a projevující se v průběhu činu.*“ Tento stav vede ke značnému omezení ovládací schopnosti, kdy pachatel ztrácí zábrany a je snížena jeho schopnost uvažovat racionálně. Poškozená manželka obviněného prodělala mozkovou mrtvici v červnu roku 2014 a od té doby pobývala pravidelně ve zdravotnickém zařízení, kde měla k dispozici celodenní péči. Obviněný si ji společně se svou tchýní, poškozenou K. O., bral během víkendů domů, kde se o ni společně starali.

---

¹³⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. listopadu 2019, sp. zn. 3 Tdo 1138/2019

Co se týče stavu poškozené K. O., tato sice vykazovala jisté zdravotní problémy spojené s jejím pokročilým věkem, avšak byla soběstačná, kdy byla schopna obstarat si hygienu, uvařit si a zároveň ještě pomáhat během víkendů s péčí o její dceru, poškozenou N.K. Od vánočních svátků roku 2017 začal obviněný zvažovat usmrcení své manželky, a to z obavy, že již nebude schopen o ni pečovat kvůli svému zdravotnímu stavu. Obviněný neuvažoval o žádném jiném řešení. Vzhledem k výše uvedenému shledal Nejvyšší soud dovolání Nejvyššího státního zástupce důvodným a rozsudek Vrchního soudu v Olomouci zrušil a vrátil mu jej s tím, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.¹³⁸

9.3 Usmrcení z nedbalosti

Základní skutková podstata trestného činu usmrcení z nedbalosti dle § 143 tr. z. zní: „*Kdo jinému z nedbalosti způsobí smrt, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.*“

V dalších odstavcích jsou pak vyjádřeny okolnosti, které podmiňují použití vyšší trestní sazby. Těmito okolnostmi může být například skutečnost, že pachatel porušil důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona či že pachatel hrubě porušil zákony o ochraně životního prostředí, o bezpečnosti práce, dopravy nebo hygienické zákony. Poslední odstavec se pak váže na odstavec třetí, kdy je počítáno s případem, že pachatel způsobí takovým jednáním smrt nejméně dvou osob.

Porušení důležité povinnosti nelze spatřovat v jakémkoli porušení předpisů, jež mají vztah k bezpečnosti života a zdraví, ale jen takových, u kterých jejich porušení značně zvyšuje možnost usmrcení, tedy jejichž porušení má zpravidla za následek nebezpečí pro lidský život.¹³⁹ „*Za porušení důležité povinnosti lze považovat jen porušení takové povinnosti, které má zpravidla za následek usmrcení nebo způsobení těžké újmy na zdraví.*“¹⁴⁰

Není možné podat alespoň rámcový přehled všech možných důležitých povinností, avšak judikatura poukazuje na jednotlivé, nejtypičtější případy porušení důležité povinnosti, zejména týkající se porušení důležité povinnosti řidiče motorového vozidla. Z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. září 2001, sp. zn. 3 Tz

¹³⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. listopadu 2019, sp. zn. 3 Tdo 1138/2019

¹³⁹ JELÍNEK, J. In: JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 7. vydání. Praha : Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-230-1, s. 216

¹⁴⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu z 28. července 1963, sp. zn. 1 Tz 36/63

182/2001, vyplývá následující: „*Při posuzování okolností, které může či nemůže řidič předvídat, je třeba vycházet z konkrétní dopravní situace. Z hlediska zavinění z nedbalosti to pak znamená, že kromě míry povinné opatrnosti vyplývající z pravidel silničního provozu zde existuje i její subjektivní vymezení, vztahující se k míře opatrnosti, kterou je schopen řidič v konkrétním případě vynaložit. O zavinění z nedbalosti může jít pouze tehdy, pokud povinnost a možnost předvídat porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem jsou dány současně.*“¹⁴¹

V praxi se tak s těmito trestnými činy můžeme setkat například v dopravě, kdy je nutná bezprostřední příčinná souvislost mezi jednáním pachatele, řidiče, spočívajícím v porušení dopravního předpisu a dopravní nehodou s následkem smrti poškozeného. Příkladem takového jednání může být situace, kdy se řidič rozhodne předjet vozidlo, aniž by měl dostatečný výhled, tudíž si musí být alespoň vědom toho, že se v protisměru může objevit další vozidlo a může dojít ke srážce, je proto namístě požadovat po takovém řidiči nutnou míru předvídatelnosti možného následku jeho konání. Nelze však bez dalšího tvrdit, že porušením důležité povinnosti je porušení jakéhokoli předpisu o dopravě. „*Nejde o porušení důležité povinnosti, jestliže řidič motorového vozidla, jedoucí na přímém úseku silnice přiměřenou rychlostí, chce vozidlo zastavit a v důsledku řidičské nezkušenosti na mokré vozovce prudce zabrzdí, uvede je tím do smyku a způsobí na něm větší škodu.*“¹⁴² Mezi typické případy, kdy se dle judikatury jedná o porušení důležité povinnosti v dopravě, patří zejména řízení motorového vozidla pod vlivem pozitivního alkoholu, nepřiměřeně rychlá jízda, především v zatáčce, jíž se vozidlo dostane do protisměru, předjíždění v místech, kde je to zakázáno, couvání s nákladním autem na veřejném prostranství při nedostatečné přehlednosti bez zajištění další náležitě poučenou osobou, nesledování technického stavu vozidla, zejména účinnosti brzd, o nichž řidič ví, že řádně nefungují, porušení předpisů o zastavení nebo zmírnění rychlosti jízdy za situace vytvořené vjezdem na silnici s předností v jízdě, na železniční přejezd, do nepřehledné zatáčky apod.¹⁴³

Na tomto místě je třeba rovněž vysvětlit pojem nedbalost. Nedbalost vědomá je upravena v § 16 odst. 1 tr. z.: „*Trestný čin je spáchán z nedbalosti, jestliže pachatel věděl, že může způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo*

¹⁴¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. září 2001 sp. zn. 3 Tz 182/2001

¹⁴² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 21. července 1986, sp. zn. 4 Tz 19/86

¹⁴³ ŠÁMAL, P. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: Komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5. s. 1507

ohrozit zájem chráněný takovým zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že takové porušení nebo ohrožení nezpůsobí.“ Zde je tedy, oproti úmyslu přímém a nepřímém, přítomna pouze složka intelektuální (vědění). Vědomá nedbalost je vybudována na vědomí možnosti vzniku trestněprávně relevantního následku, což je určitá schopnost pachatele rozpoznat a zhodnotit okolnosti, kdy je zde možné nebezpečí pro zájem chráněný zákonem. Je zapotřebí rozpoznat, zda se jedná o nedbalost vědomou, kdy pachatel bez přiměřených důvodů spoléhá, že k následku nedojde nebo zda se jedná o omyl, kdy pachatel jedná na základě nesprávné znalosti skutečnosti.¹⁴⁴ Například pokud řidič motorového vozidla vjede do křižovatky i přesto, že se nachází na vedlejší silnici a vidí na hlavní silnici jiné motorové vozidlo s tím, že má za to, že dané jiné motorové vozidlo se pohybuje tak pomalu, že je ještě možné bezpečně vjet do křižovatky, avšak toto spoléhání bude nepřiměřené a dojde ke srážce, bude se jednat o vědomou nedbalost. Pokud by však řidič měl za to, že se vozidlo nepohybuje směrem ke křižovatce, ale od ní, jednalo by se o chybné vnímání skutečnosti, a tedy skutkový omyl negativní.¹⁴⁵

Úmysl nepřímý (*dolus eventualis*) a nedbalost vědomá (*culpa luxuria*) se shodují ve složce intelektuální. Odlišují se od sebe však především tím, že při nepřímém úmyslu se vyžaduje pozitivní vůle ke skutku, zatímco u vědomé nedbalosti vůle chybí, resp. je dána v negativním významu, tedy v nechtění. Pachatel jednající s vědomou nedbalostí ví, že může způsobit porušení či ohrožení zájmu chráněného zákonem, ale spoléhá, že takové porušení či ohrožení nenastane, nechce ho, zatímco pachatel jednající s nepřímým úmyslem je srozuměn se skutečností, že svým jednáním může porušení či ohrožení zájmu chráněného zákonem způsobit a spoléhá pouze na šťastnou náhodu, která vzniku škodlivého následku zabrání.¹⁴⁶

Nedbalost nevědomá je pak upravena v § 16 odst. 2 tr. z.: „*Trestný čin je spáchán z nedbalosti, jestliže pachatel nevěděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, ač o tom vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měl a mohl.*“ Z tohoto ustanovení je tedy zřejmé, že složka intelektuální tedy naprosto chybí a v důsledku toho chybí i složka volní. Pachatel

---

¹⁴⁴ ŠÁMAL, P. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5. s. 235-236

¹⁴⁵ KRATOCHVÍL, V. In: KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7179-082-2. s. 295

¹⁴⁶ HERCZEG, J. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7. s. 197

tedy vůbec neví, že svým jednáním může ohrozit nebo porušit zájem chráněný zákonem, ačkoli vzhledem ke svým osobním poměrům (intelekt, dosažené vzdělání, postavení atp.) a k okolnostem případu toto vědět měl a mohl. Jak bylo výše uvedeno, nedbalost vědomá se pojmově vylučuje s omylem negativním. To však neplatí u nevědomé nedbalosti. Nevědomá nedbalost se stává základem negativních omylů pachatele, proto jedná-li pachatel v tomto stavu. Jeho trestní odpovědnost nebude vyloučena, je-li po subjektivní stránce alespoň minimální podmínkou trestnosti právě nedbalost nevědomá (srov. slova „[...] *byť i z nedbalosti*“).¹⁴⁷ „*Kritériem vědomé i nevědomé nedbalosti je zachovávaní určité míry opatrnosti pachatelem, která je zpravidla charakterizována jako potřebná míra opatrnosti. Ta je dána spojením objektivního a subjektivního hlediska při předvídání způsobení poruchy nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem, neboť jedině spojení obou těchto hledisek při posuzování trestní odpovědnosti za trestný čin z nedbalosti odpovídá zásadě odpovědnosti za zavinění v trestním právu.*“¹⁴⁸

Objektivní hledisko požaduje od každého stejnou míru opatrnosti. Vyšší míra opatrnosti je požadována především u osob vykonávající určitá povolání jako je lékař, stavební technik atp. Subjektivním hlediskem pak rozumíme určitou míru opatrnosti, která může být v konkrétním případě pachatelem vynaložena. Při zkoumání zavinění pachatele nepostačí samotné zjištění, že pachatel věděl, že svým jednáním může způsobit porušení nebo ohrožení zájmu chráněného zákonem, ale je zapotřebí zkoumat všechny okolnosti, z nichž by bylo možno spolehlivě dovodit, že pachatel bez přiměřených důvodů spoléhal, že porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákoníkem svým jednáním nezpůsobí.

Přiměřenost důvodů je nutno zkoumat zejména z hlediska zkušenosti pachatele, osobních vlastností a zdravotního stavu pachatele a ostatních okolností případu, jako je například místo, čas, prostředí spáchaného činu atp. „*Míra opatrnosti je podle judikatury zachována i tehdy, jestliže odpovědná osoba sice nedodržela příslušný bezpečnostní předpis, avšak zajistila bezpečnost jiným vhodným způsobem, který odpovídá novým poznatkům vědeckým, technologickým apod.*“¹⁴⁹

---

¹⁴⁷ KRATOCHVÍL, V. In: KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 2. vydání. Praha : C.H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7179-082-2. s. 296

¹⁴⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. června 2012, sp. zn. 5 Tdo 540/2012

¹⁴⁹ ŠÁMAL, P. In : ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck,

9.4 Účast na sebevraždě

Základní skutková podstata tohoto trestného činu je upravena v § 144 odst. 1 tr. z. a zní „[K]do jiného pohne k sebevraždě nebo jinému k sebevraždě pomáhá, bude potrestán, došlo-li alespoň k pokusu sebevraždy, odnětím svobody až na tři léta.“ Je třeba zdůraznit, že sebevražda ani její pokus nejsou trestnými činy. Sebevražda je úmyslné usmrcení sebe samého, přičemž není podstatné, jakých prostředků bylo užito, a proto může jít o sebevraždu zastřelením, oběšením, požitím jedu apod.¹⁵⁰ Trestný čin účasti na sebevraždě je oproti sebevraždě jednáním trestným a je popsáno právě v § 144 odst. 1 tr. z., tedy jedná se o situaci, kdy osoba jiného pohne k sebevraždě anebo mu k ní pomáhá. Pro naplnění znaků skutkové podstaty tohoto trestného činu nepostačí, když je osoba účastna při události, při níž si jiný způsobí neúmyslně, neboť o sebevraždu se jedná ve chvíli, kdy je zde úmysl způsobit si smrt.¹⁵¹ Objektem trestného činu je, stejně jako u ostatních trestných činů proti životu, lidský život. Pachatelem tohoto trestného činu může být kdokoli. Není zde tedy konkrétní subjekt jako například v případě trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou dle § 142 tr. z. Subjektivní stránka zde vyžaduje zavinění ve formě úmyslu. Pro naplnění znaku *pohne jiného k sebevraždě* nestačí pouze skutečnost, že pachatelovo špatné zacházení bylo příčinou sebevraždy, ale je třeba, aby se pachatel choval špatně vůči jinému s úmyslem pohnout ho k sebevraždě.¹⁵²

Judikatura hovoří i o případě, kdy se obviněný a poškozený dohodnou na vzájemném usmrcení. „*Jestliže obviněný a poškozený se dohodnou na vzájemném úmyslném usmrcení jeden druhého jako způsobu společného dobrovolného ukončení života, potom dohodnuté jednání obviněného, jehož následkem byla smrt poškozeného, naplňuje znaky trestného činu vraždy podle § 219 odst. 1 tr. zák. (nyní § 140 odst. 1 t. z.), nikoli znaky trestného činu účasti na sebevraždě podle § 230 tr. zák. (nyní § 144 t. z.). Uvedené okolnosti činu, zejména svolení poškozeného, mohou v konkrétním případě mít význačný vliv na stupeň nebezpečnosti činu pro společnost a spolu s dalšími okolnostmi svědčícími ve prospěch obviněného být důvodem pro použití ustanovení o mimořádném snížení trestu odnětí svobody.*“¹⁵³

2012. ISBN 978-80-7400-428-5. s. 236-237

¹⁵⁰ Rozhodnutie Najvyššieho súdu SSR ze dne 19. února 1985, sp. zn. 3 To 8/85

¹⁵¹ HASCH, K. In: JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část.* 7. vydání. Praha : Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-380-3. s. 549

¹⁵² Rozhodnutie Najvyššieho súdu SSR ze dne 19. února 1985, sp. zn. 3 To 8/85

¹⁵³ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17. července 1996, sp. zn. 8 To 25/96

V dalších dvou odstavcích výše zmíněného ustanovení jsou pak popsány kvalifikované skutkové podstaty, kdy je trestný čin účasti na sebevraždě spáchán na těhotné ženě, dítěti, na osobě, jež je stížena duševní poruchou či na dítěti mladším patnácti let.

9.4.1 K pojmům *pohnutí jiného k sebevraždě a pomoc jinému k sebevraždě*

Vzhledem ke skutečnosti, že osoba, jež se rozhodla k usmrcení sebe samého, se nedopouští trestného činu, je jednání, jež má povahu návodu či pomoci, trestné jako pachatelství. Obsah pojmů pomáhá a pohne je zapotřebí vykládat ve smyslu obecného ustanovení § 24 tr. z., jež upravuje tyto formy účastenství.¹⁵⁴

Pohnutím k sebevraždě může být jakékoli jednání, které je způsobit vyvolat v jiné osobě rozhodnutí spáchat sebevraždu. Může jít například přemlouvání, utvrzování, poučení o možnosti spáchat sebevraždu, schvalování sebevraždy u jiné osoby, pokud jí má být vzbuzeno rozhodnutí konkrétní osoby spáchat sebevraždu. Může jít zároveň i o zlé zacházení, týrání nebo vyvolávání depresivních stavů s cílem pohnout jiného k sebevraždě.¹⁵⁵ K tomuto pohnutí se, stejně jako k pomoci, musí vztahovat pachatelův úmysl a nestačí, že byl pachatel pouze účasten události, při níž osoba spáchala sebevraždu. Pachatel musí vědět, že svým jednáním může jiného pohnout k sebevraždě a pro případ, že se tak stane, je s tím přinejmenším srozuměn. Jedná se o úmyslný trestný čin, kdy je zapotřebí alespoň pachatelův nepřímý úmysl k pohnutí jiného k sebevraždě.

Hovoříme-li o pomoci jinému k sebevraždě, tak může jít o pomoc fyzickou i psychickou. Fyzickou pomocí je například opatření prostředků k provedení sebevraždy, odstranění překážek, zajištění prostředí k nerušenému provedení sebevraždy atp. Psychická pomoc pak může spočívat v radě či utvrzování.¹⁵⁶

---

¹⁵⁴ HASCH, K. In: JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část.* 7. vydání. Praha : Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-380-3. s. 550

¹⁵⁵ ŠÁMAL, P. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: komentář.* 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5. s. 1523-1524

¹⁵⁶ ŠÁMAL, P. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: komentář.* 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5. s. 1523-1524

10 Přitěžující a polehčující okolnosti u jednotlivých forem usmrcení

10.1 Obecná charakteristika přitěžujících okolností

Přitěžujícími okolnostmi jsou jedním z prostředků individualizace ukládaného trestu. Jedná se o právně významné skutečnost, jež ovlivňuje druh a výměru trestu v neprospěch pachatele. Jejich demonstrativní výčet (soud může přihlídnout i k jiným okolnostem, které by mohly ovlivnit druh a výměru trestu v neprospěch pachatele) nalezneme v § 42 tr. z.¹⁵⁷ Jedná se zejména o situace, kdy pachatel spáchal trestný čin s rozmyslem nebo po předchozím uvážení, spáchal trestný čin ze ziskuchtivosti, z pomsty, z národnostní, rasové, etnické, náboženské, třídní či jiné podobné nenávisti nebo z jiné zvlášť zavrženíhodné pohnutky, spáchal trestný čin surovým nebo trýznivým způsobem, zákeřně, se zvláštní lstí nebo jiným obdobným způsobem, spáchal trestný čin využívaje něčí nouze, tísně, bezbrannosti, závislosti nebo podřízenosti, trestným činem porušil zvláštní povinnost, ke spáchání trestného činu zneužil svého zaměstnání, postavení nebo funkce, spáchal trestný čin vůči osobě podílející se na záchraně života a zdraví nebo na ochraně majetku, spáchal trestný čin ke škodě dítěte, osoby blízké, těhotné, nemocné, zdravotně postižené, vysokého věku nebo nemohoucí, atp. V § 39 odst. 5 tr. z. je vyjádřen požadavek zavinění, kdy soud přihlídně k přitěžující okolnosti a) jde-li o těžší následek, i tehdy, zavinil-li jej pachatel z nedbalosti, vyjímaje případy, kdy trestní zákon vyžaduje i zde zavinění úmyslné, b) jde-li o jinou skutečnost, i tehdy, jestliže o ní pachatel nevěděl, ač o ní vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měl a mohl, vyjímaje případy, kdy trestní zákon vyžaduje, aby o ní pachatel věděl.

10.2 Obecná charakteristika polehčujících okolností

Polehčujícími okolnostmi jsou, stejně jako v případě přitěžujících okolností, právně významné skutečnosti mající vliv na povahu a závažnost trestného činu, jsou významné pro dosažení účelu trestu nebo vyjadřují možnosti nápravy pachatele či jeho poměry. Tím, na rozdíl od přitěžujících okolností, ovlivňují druh a výměru ukládaného trestu ve prospěch pachatele trestného činu.¹⁵⁸

---

¹⁵⁷ PÚRY, F. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5. s. 556

¹⁵⁸ ŠÁMAL, P. *Polehčující okolnosti*. In: HENDRYCH, D. a kol. *Právníkový slovník*. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. Dostupné na: www.beck-online.cz

Ustanovení § 41 tr. z. obsahuje demonstrativní výčet těchto polehčujících okolností. Jsou jimi zejména: spáchání trestného činu poprvé a pod vlivem okolností na pachateli nezávislých, v silném rozrušení, ve věku blízkém věku mladistvých, pod tlakem závislosti nebo podřízenosti, pod vlivem hrozby nebo nátlaku, pod vlivem tíživých osobních nebo rodinných poměrů, které si pachatel sám nezpůsobil, při odvracení útoku nebo jiného nebezpečí, aniž byly zcela splněny podmínky nutné obrany nebo krajní nouze, dále kdy pachatel vedl před spácháním činu řádný život, přičinil se o odstranění škodlivých následků včetně dobrovolné náhrady škody, trestného činu upřímně litoval atp. Tyto okolnosti jsou důležitým prostředkem soudní individualizace trestu, jelikož blíže charakterizují jednotlivé stránky trestného činu nebo osobu pachatele a jejich uplatnění je možné při ukládání prakticky kteréhokoli druhu trestu, nejde-li však o trest za trestný čin, jehož zákonným znakem je některá z polehčujících okolností (viz § 39 odst. 4 tr. z.).¹⁵⁹

10.3 K okolnostem zvlášť přitěžujícím

Tento pojem oproti okolnostem polehčujícím a přitěžujícím nemá nic společného s ukládáním trestu, nýbrž se jedná o znak kvalifikované skutkové podstaty trestného činu, jež podmiňuje použití vyšší trestní sazby. Řadí se tedy do kategorie spojené s vinou, nikoli trestem.¹⁶⁰ Vzhledem ke skutečnosti, že tyto okolnosti zpravidla podstatně zvyšují společenskou škodlivost činu, jsou tyto pravidelně uvedeny ve vyšších odstavcích u jednotlivých skutkových podstat trestných činů ve zvláštní části tr. z.¹⁶¹ Zajisté je třeba zdůraznit, že není možné u pachatele uplatnit kvalifikovanou okolnost, jež je uvedena v kvalifikované skutkové podstatě trestného činu, a současně použít tutéž obecně přitěžující okolnost.

10.4 Přitěžující a polehčující okolnosti v případě vybraných trestných činů proti životu

Je třeba uvědomit si, že mnoho skutkových podstat trestných činů proti životu v sobě již obsahuje zákonný znak polehčující okolnosti. Například trestný čin zabití již obsahuje znak silného rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli, který by jinak mohl být polehčující okolností dle § 41

---

¹⁵⁹ ŠÁMAL, P. *Polehčující okolnosti*. In: HENDRYCH, D. a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. Dostupné na: www.beck-online.cz

¹⁶⁰ FENYK, J. In: KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7179-082-2. s. 63

¹⁶¹ ŠÁMAL, P. *Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby*. In: HENDRYCH, D. a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. Dostupné na: www.beck-online.cz

písm. b) tr. z., avšak jak již bylo vysvětleno výše, uplatnění polehčujících okolností je možné pouze ve chvíli, kdy tyto nejsou zákonným znakem daného trestného činu. Podobný případ můžeme pozorovat u trestného činu vraždy, konkrétně § 140 odst. 2 tr. z., kde je zákonným znakem trestného činu jeho spáchání s rozmyslem nebo po předchozím uvážení. V jiném případě by se mohlo jednat o přitěžující okolnost dle § 42 písm. a) tr. z. Stejně tomu tak je v případě vraždy dle § 140 odst. 3 tr. z., kdy je zákonným znakem trestného činu jeho spáchání na dítěti mladším patnácti let, dvou nebo více osobách, na těhotné ženě, zvláště surovým nebo trýznivým způsobem atd.

Přihlédnutí k přitěžujícím a polehčujícím okolnostem u trestných činů proti životu se tedy v zásadě nijak neliší od přihlédnutí k těmto okolnostem u jiných druhů trestných činů a výměry trestů za ně, tedy je třeba vždy dbát zvýšené pozornosti otázce zavinění, hovoříme-li o přitěžujících okolnostech, a stejně tak je třeba věnovat náležitou pozornost zákonným znakům trestných činů, jelikož kombinace obsahově stejného zákonného znaku trestného činu a přitěžující nebo polehčující okolnosti není možná.

11 Komparace vybraných trestných činů proti životu v české a slovenské právní úpravě

11.1 Vražda

Slovenský zákon č. 300/2005 Z. z., trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů (dále také jako „*trestný zákon*“), upravuje trestný čin vraždy v § 145, který má shodné znění se zněním § 140 českého trestního zákoníku. V druhém odstavci je upravena kvalifikovaná skutková podstata, tedy spáchání trestného činu vraždy „*a) na dvoch osobách, b) závažnejším spôsobom konania c) na chránenej osobe, d) z osobitného motívu alebo e) v úmysle získať majetkový prospěch*“. Ve třetím odstavci je pak uvedeno následující: „*Odňatím slobody na dvadsaťpäť rokov alebo trestom odňatia slobody na doživotie sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 a) a už bol za taký čin alebo za trestný čin úkladnej vraždy odsúdený, b) v nebezpečnom zoskupení, alebo c) za krízovej situácie*.“ Spáchání trestného činu vraždy po předchozím uvážení nebo s rozmyslem tak, jak ho známe z § 140 odst. 2 trestního zákoníku, je upraveno v samostatném § 144 a jedná se o trestný čin úkladné vraždy.

Ve slovenské právní úpravě se úkladná vražda dle § 144 liší od vraždy dle § 145 „*vopred uváženou pohnutkou*“, kterou Nejvyšší soud SR definoval ve svém rozhodnutí ze dne 29. října 2014 sp. zn. 1 To/9/2014 následovně: „*Pri úkladnej vražde musí úmysel obsahovať vopred uvážení pohnútku, ktorou sa rozumie sformulované rozhodnutie usmrtiť iného, ktoré pretrváva počas dlhšieho časového obdobia pred usmrtením človeka. Aby mohlo ísť o uvážené rozhodnutie, musí byť aspoň čiastočne spracované rozumovou zložkou vôle páchatela. Nestačí len emocionálne rozhodnutie.*“¹⁶² Komentářová literatura¹⁶³ však vysvětluje, že pojem delšího časového období je třeba hodnotit vzhledem ke konkrétnímu případu, jelikož se může jednat jak o dobu několika týdnů, tak zároveň i o dobu dokonce i několika minut.

Znatelným rozdílem oproti české právní úpravě je tak rozdělení trestného činu vraždy na vraždu (prostou), jež slovenský trestný zákon upravuje v § 144 a na vraždu úkladnou, která je upravena v samostatném § 145.

---

¹⁶² Rozhodnutí Nejvyššího soudu SR ze dne 29. října 2014, sp. zn. 1 To/9/2014

¹⁶³ ŠANTA, J. In: ČENTÉŠ, J. a kol. *Trestný zákon. Veľký komentár* 4. aktualizované vydanie. Bratislava : Eurokodex, 2018. ISBN 978-80-8155-076-8, s. 275

Zároveň nacházíme další rozdíl, a to v § 144 odst. 2 písm. c), kde je upraven trestný čin vraždy na *chránenej osobe*. Tento pojem v sobě totiž zahrnuje nejen osoby jako je těhotná žena, dítě mladší patnácti let atp., ale zároveň i osobu vyššího věku, odkázanou osobu, nemocnou osobu atp.¹⁶⁴ Je zde tedy širší okruh chráněných osob. Naproti tomu však v české právní úpravě nalezneme v § 140 odst. 3 písm. g) tr. z. ustanovení, jež ve slovenské právní úpravě zcela chybí, týkající se trestného činu vraždy spáchané z rasových, náboženských a jiných důvodů.

Dalším rozdílem je pak trestní sazba v případě spáchání trestného činu vraždy, kdy základní skutková podstata v české právní úpravě stanovuje trest odnětí svobody na deset až osmáct let, zatímco slovenská právní úprava stanovuje v prvním odstavci trest odnětí svobody na patnáct až dvacet pět let.

11.2 Zabití

Trestný čin zabití obsahuje slovenská právní úprava ve dvou samostatných ustanoveních, a to v § 147 trestného zákona, dle kterého „[K]to v úmysle spôsobil ťažkú ujmu na zdraví inému z neobanlivosti spôsobí smrť, potrestá sa odňatím slobody na sedem rokov až desať rokov.“ a § 148 trestného zákona, dle něhož „[K]to v úmysle ublížiť na zdraví inému z neobanlivosti spôsobí smrť, potrestá sa odňatím slobody na tri roky až osem rokov.“

Hlavním rozdílem mezi spáchání trestného činu zabití dle § 147 a dle § 148 trestného zákona tedy je, zda pachatel zamýšlel poškozenému způsobit těžkou újmu na zdraví (§ 147 trestného zákona) anebo ublížení na zdraví (§ 148 trestného zákona). Jedná se o nedbalostní trestný čin, kdy má pachatel v úmyslu způsobit poškozenému buď těžkou újmu na zdraví, nebo ublížení na zdraví, ale nedbalostně (tedy pachatel nechtěl, či vůbec nevěděl, že takový následek může nastat, ale vzhledem k okolnostem a jeho osobním poměrům to vědět měl a mohl) způsobí smrt poškozeného. Oproti české právní úpravě je zde naprosto zásadní rozdíl v základní skutkové podstatě, kdy § 141 odst. 1 tr. z. říká, že o trestný čin zabití se jedná ve chvíli, kdy pachatel jiného úmyslně usmrtí v silném rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli anebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného. Jedná se tedy o obsahově zcela jiný trestný čin ve srovnání se slovenskou právní úpravou.

---

¹⁶⁴ ŠANTA, J. In: ČENTÉŠ, J. a kol. *Trestný zákon. Veľký komentár* 4. aktualizované vydanie. Bratislava : Eurokodex, 2018. ISBN 978-80-8155-076-8, s. 279

Příkladem trestného činu zabití dle české právní úpravy může být situace, kdy dlouhodobě týraná žena úmyslně způsobila smrt svého manžela tím, že mu podala otrávené jídlo. Čin ženy byl přímým důsledkem dlouhodobého týrání ze strany manžela (poškozeného), jehož jednání bylo mimořádně zlé a zavrženíhodné.¹⁶⁵ Oproti tomu příkladem trestného činu zabití dle slovenské právní úpravy je dle judikatury¹⁶⁶ situace kdy „obžalovaní v neskorých večerných hodinách v B. na lavej strane od parkoviska, v listnatom poraste po predchádzajúcej vzájomnej dohode zbili poškodeného tak, že ho kopali nohami, s použitím drevených palíc, konárov a kameňov ho bili do oblasti hlavy, ramien a trupu, čím mu spôsobili zranenia, a to zlomeniny rebier vlavo, trhlinu lavej obličky a krvný výron v oblasti jej puzdra, podliatiny a odreniny lavého ramena, oboch predlaktí a chrbtov rúk, podliatin pravého kolena, krvný výron lavého oka, trieštivú zlomeninu nosových kostí, jarmových komór mozgu s ťažkým opuchom mozgu, pričom zranenia v oblasti hlavy a tváre bezprostredne viedli k smrti poškodeného, pretože došlo k zlyhaniu životne dôležitých funkcií mozgu.“

11.3 Usmrcení z nedbalosti

Slovenský trestný zákon upravuje trestný čin *usmrtenie* v § 149, který je rozdělen do pěti odstavců, přičemž základní skutková podstata se shoduje se skutkovou podstatou trestného činu usmrcení z nedbalosti dle § 143 tr. z.

V dalším odstavci se však slovenská právní úprava od té české liší, jelikož zní následovně: „*Odňatím slobody na dva roky až päť rokov sa páchatel potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 závažnejším spôsobom konania (písm.a), alebo na chárnenej osobe (písm.b)*“¹⁶⁷. Je zde tedy rozdíl jak v trestní sazbě, tak okolnostech, které podmiňují použití vyšší trestní sazby oproti odstavci prvnímu.

V druhém odstavci se pak opět setkáváme s podmínkou hrubého porušení předpisů týkající se bezpečnosti práce, dopravy či předpisy hygienické, ale zároveň zde musí být splněna podmínka způsobení smrtelného následku u dvou či více osob.

Třetí odstavec pak upravuje spáchání trestného činu *usmrtenie*, pokud pachatel spáchal čin v souvislosti se svým povoláním, funkcí, postavením nebo zaměstnáním či jako řidič vozidla „*spôsobí v stave vylučujúcom spôsobilosť*

¹⁶⁵ DOLENSKÝ, A. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha : Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7 s. 557

¹⁶⁶ Usnesení Nejvyššího soudu Slovenskej republiky ze dne 21. května 2009, sp. zn. 5 Tdo 17/2009

¹⁶⁷ § 149 odst. 2 trestného zákona

*vykonávať takú činnosť, ktorý si privodil vplyvom návykovej látky, inému z nedbanlivosti smrť.*¹⁶⁸ Trestní sazba je zde stejná jako v odstavci druhém. Odnětím svobody na sedm až dvanáct let bude pak potrestán pachatel, který způsobí činem upraveným v odstavci čtvrtém smrt dvou nebo více osob.

Vyskytuje se zde tedy mnoho rozdílů oproti české právní úpravě a minimálně dvou si lze povšimnout již na první pohled. Hned prvním rozdílem oproti české právní úpravě je skutečnost, že slovenská právní úprava nenazývá tento trestný čin jako „*usmrtenie z nedbanlivosti*“, jak bychom mohli očekávat, ale pouze jako „*usmrtenie*“.

Daný trestný čin je upraven v § 149 trestného zákona, kdy je toto ustanovení rozděleno do pěti odstavců. Zde je tedy další rozdíl oproti české právní úpravě, kdy trestný čin usmrcení z nedbalosti je upraven v § 143 t. z. do čtyř odstavců. Ve slovenské právní úpravě nalezneme v § 149 odst. 2 trestného zákona ustanovení, jež v české právní úpravě, týkající se trestného činu usmrcení z nedbalosti, zcela chybí. Jedná se o ustanovení upravující spáchání výše zmíněného činu buď závažnějším způsobem konání, nebo na chráněné osobě. Dle komentářové literatury se o závažnější způsob konání jedná ve chvíli, kdy je trestný čin spáchán se zbraní, surovým nebo trýznivým způsobem (tj. vysoká míra brutality přesahující hranici obvyklého násilí použitého vůči živé osobě), na více osobách (čímž se rozumí nejméně tři osoby), organizovanou skupinou, lstí atp.¹⁶⁹ Chráněnou osobou se pak rozumí dítě, těhotná žena, blízká osoba, osoba vyššího věku (tj. osoba starší šedesáti let), osoba požívající ochranu dle mezinárodního práva, bezbranná osoba (tj. osoba, u níž se vyskytuje některá z okolností jako je velmi nízký nebo naopak velmi vysoký věk, špatný zdravotní stav či okolnosti na straně pachatele, v jejichž důsledku tato osoba neměla šanci se účinně bránit útoku), svědek, znalec atp.¹⁷⁰

Co se týče možného trestu, tak slovenská právní úprava umožňuje uložit trest odnětí svobody až na dvanáct let, a to v případě, že pachatel z nedbalosti způsobí smrt nejméně dvou osob v souvislosti se svým zaměstnáním, povoláním, postavením, funkcí anebo jako řidič dopravního prostředku.

---

¹⁶⁸ § 149 odst. 3 trestného zákona

¹⁶⁹ ŽILINKA, M. In: ČENTĚŠ, J. a kol. *Trestný zákon. Velký komentár* 4. aktualizované vydanie. Bratislava : Eurokodex, 2018. ISBN 978-80-8155-076-8, s. 297-299

¹⁷⁰ ŠANTA, J. In: ČENTĚŠ, J. a kol. *Trestný zákon. Velký komentár* 4. aktualizované vydanie. Bratislava : Eurokodex, 2018. ISBN 978-80-8155-076-8, s. 276-279

11.4 Účast na sebevraždě

Trestný čin „účasť na samovraždě“ je slovenským trestným zákonem upraven v § 154, kdy první odstavec zní takřka stejně jako § 144 odst. 1 tr. z., a to s tím rozdílem, že dle slovenské právní úpravy je trestem za tento trestný čin odnětí svobody na šest měsíců až tři roky, zatímco dle české právní úpravy je zde trest odnětí svobody „[...] až na tři léta“. Mnohem znatelnější rozdíl však nacházíme v odstavci druhém předmětného ustanovení slovenské právní úpravy, který zní následovně: „*Odňatím slobody na tri roky až osem rokov sa páchatel potrestá, ak čin uvedený v odseku 1 a) spácha závažnejším spôsobom konania, b) na chránenej osobe, alebo c) z osobitného motívu.*“. Oproti české právní úpravě je zde daleko širší okruh osob, kterých se toto ustanovení týká, jelikož jak již bylo uvedeno výše, pod pojmem *chránená osoba* rozumíme dle § 139 trestného zákona osoby jako je například blízká osoba (tj. osoby příbuzné v řadě přímé, sourozenci, manžel, osvojitel a další¹⁷¹), osoba vyššího věku, svědek, znalec atp. Pojmem *osobitý motív*, pak dle § 140 trestného zákona rozumíme spáchání trestného činu na objednávku, z pomsty, se sexuálním motivem, v úmyslu ulehčit jiný trestný čin atp. Pojem *závažnější spôsob konania* byl osvětlen výše. Pouze pro připomenutí, jedná se dle § 138 trestného zákona o spáchání trestného činu surovým či trýznivým způsobem, se zbraní, lstí atp.

---

¹⁷¹ ŠANTA, J. In: ČENTÉŠ, J. a kol. *Trestný zákon. Veľký komentár* 4. aktualizované vydanie. Bratislava : Eurokodex, 2018. ISBN 978-80-8155-076-8, s. 250

Závěr

Práce měla za cíl zhodnotit současnou českou i zahraniční legislativu týkající se institutu asistované sebevraždy a eutanázie, přičemž k tomuto bylo zapotřebí podstatnou část práce věnovat i trestným činům proti životu s danou problematikou související.

V práci jsem se věnovala analýze současného přístupu české legislativy k eutanázii a asistované sebevraždy za současného srovnání s legislativou zahraniční. Rovněž byl zásadní rozbor judikatury Evropského soudu pro lidská práva týkající se tohoto tématu.

Za účelem zjištění pohledu české společnosti na eutanázii jsem provedla výzkum formou dotazníku, jehož výsledky jsou v práci popsány a zhodnoceny. Na základě zjištěných informací a po seznámení se s předchozími návrhy zákonů o důstojné smrti jsem zpracovala svůj vlastní návrh takového zákona, a to i s přihlédnutím k zahraniční legislativě věnující se této problematice.

V další části práce jsem se věnovala vybraným trestným činům proti životu, které souvisejí s výše uvedeným tématem, neboť jelikož není eutanázie ani asistovaná sebevražda v České republice povolena, bylo by jejich provedení kvalifikováno jako spáchání jednoho z níže vybraných trestných činů proti životu. Z toho důvodu je dané tématice věnovaná podstatná část práce. Nejprve jsem se zabývala obecnou charakteristikou trestných činů proti životu, a následně jsem rozebírala trestný čin vraždy, zabití, usmrcení z nedbalosti a trestný čin účasti na sebevraždě, kdy jsem podrobně popsala platnou právní úpravu, vysvětlila pojmy, které jsou pro dané trestné činy zásadní a zmínila jsem příklady z rozhodovací praxe soudů.

V závěru práce jsem se pak věnovala přitěžujícím a polehčujícím okolnostem, které hrají významnou roli při stanovení druhu a výše trestu.

V poslední kapitole jsem se zabývala komparací české a slovenské právní úpravy, kdy mám za to, že slovenská právní úprava by si v jistých ohledech mohla vzít příklad z té české, neboť se domnívám, že například dělení trestného činu vraždy do dvou ustanovení, a sice na vraždu prostou a vraždu úkladnou, tj. vraždu s rozmyslem či po předchozím uvážení, není zapotřebí, ale je spíše nadbytečné.

Autorka po dokončení práce došla k následujícím závěrům. Provedení aktivní eutanázie, které by v České republice bylo s největší kvalifikováno jako

spáchání trestného činu vraždy, neboť by se jednalo o úmyslné usmrcení jiného, je autorky zcela nepřiléhavé. Je více než nespravedlivé, aby osoba, která pomůže pacientovi v terminálním stádiu nemoci, který trpí krutými bolestmi, od jeho utrpení, kdy sám pacient o toto požádá, byla odpovědná za stejný trestný čin, jako chladnokrevný vrah, který například v afektu ubodá souseda na ubytovně. Ani kvalifikace takového jednání jako trestný čin zabití není spravedlivé, neboť by se tímto postavili na roveň osoby, jejichž jediným cílem je druhému dopomoci od utrpení na jeho vlastní žádost s osobami, které například z důvodu ponižujícího chování oběti tuto úmyslně usmrtí.

Rovněž tak se zdá být autorce jako velmi nešťastné kvalifikovat kupříkladu zprostředkování smrtelné dávky jedu osobě, která si přeje z důvodu své nevléčitelné nemoci důstojně ukončit svůj život stejným způsobem, jako situaci, kdy osoba pomocí vyvolání depresivních stavů či týráním vzbudí v jiné osobě rozhodnutí spáchat sebevraždu.

Důležitými aspekty v otázce eutanázie a sebevraždy jsou vlastní žádost pacienta, tedy projevená svobodná vůle ukončit svůj život, jeho utrpení a tužba zemřít důstojně. Autorka má za to, že na důstojné završení života by měl mít nárok každý, a zároveň smrt v krutých bolestech za takové završení nepovažuje.

Je zřejmé, že se jedná o vysoce morálně, právně i medicínsky složitou problematiku, jejíž řešení si žádá nejvyšší možnou pečlivost. Můžeme si však například v zahraničí povšimnout, že takové řešení není nemožné.

Seznam literatury

ALBERTOVÁ, I. *Metodika vyšetřování vražd 1.* [online]. Dostupné na: <http://trestni.juristic.cz/69445/clanek/trest2.html>

BROVINS, J. M., OEHMKE, T. H. *Vražda, nebo milosrdenství?: Dr. Smrt.* Praha : Brána, 1996. 182 s. ISBN 80-85946-45-9.

ČENTÉŠ, J., a kol. *Trestný zákon: velký komentár.* 4. aktualizované vydanie. Bratislava : Eurokodex, 2018. 1008 s. ISBN 978-80-8155-076-8.

DOLEŽAL, A. *Eutanazie a rozhodnutí na konci života: právní aspekty.* Praha : Academia, 2017. Právo - etika - společnost. 288 s. ISBN 978-80-200-2687-3.

DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. a kol. *Trestní zákoník: komentář.* Praha : Wolters Kluwer, 2015. Dostupné v právním informačním systému ASPI.

DRBOHLAVOVÁ, I. *Eutanazie z pohledu českého práva.* Trestněprávní revue 4/2003, s. 110 a násl. Dostupné v právním informačním systému www.beck-online.cz.

HAŠKOVCOVÁ, H. *Eutanazie v České republice.* Medica revue, 1996, č. 9, s. 30

HENDRYCH, D. a kol. *Právní slovník.* 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. Dostupné v právním informačním systému www.beck-online.cz.

JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část.* 7. vydání. Praha : Leges, 2019. 1000 s. ISBN 978-80-7502-380-3.

JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou.* 7. vydání. Praha : Leges, 2017. 1321 s. ISBN 978-80-7502-230-1.

JULIA, N., TIEDEMANN, M. *Euthanasia and Assisted Suicide: The Law in Selected Countries.* [online]. Parliament of Canada: Research Publications.

Dostupné na:

https://lop.parl.ca/sites/PublicWebsite/default/en_CA/ResearchPublications/2015116E#a28.

KONRÁD, Z., PORADA, V., STRAUS, J., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 1. vydání. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. 414 s. ISBN 978-80-7380-547-0.

KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 2. vydání. Praha : C.H. Beck, 2012. 921 s. ISBN 978-80-7179-082-2.

KUČA, R., JAHNSOVÁ, A. *Právní aspekty euthanasie*. Právní rozhledy 7/1997. s. 356 a násl. Dostupné v právním informačním systému www.beck-online.cz.

KUCHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2019. 585 s. ISBN 978-80-7400-732-3.

MAŘÁDEK, D. *Nepřímý úmysl, vědomá nedbalost a jiné kritické momenty zavinění podle trestního zákoníku*. Trestněprávní revue 9/2016, s. 207 a násl. Dostupné v právním informačním systému www.beck-online.cz.

MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. 606 s. ISBN 80-7179-878-9.

NEZBEDA, O. *Průvodce smrtelníka: Prakticky o posledních věcech člověka*. Praha : Paseka, 2016. 288 s. ISBN 978-80-7432-747-6.

NOVÁKOVÁ, M., KRAUSOVÁ, M., ZUKALOVÁ, G., *Srovnávací studie č. 5.389. Listopad 2019*. [online]. Dostupné na <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=81971>.

PORADA, V. a kol. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. 1205 s. ISBN 978-80-7380-741-2.

STAŇKOVÁ, L., ŠČERBA, F., VICHLENDÁ, M. *Násilná kriminalita*. 1. vydání. Praha : Leges, 2014. 264 s. ISBN 978-80-7502-069-7.

SUM, T., *Eutanázie v právním řádu ČR*. [online]. Dostupné na <https://www.epravo.cz/top/clanky/eutanazie-v-pravnim-radu-cr-28721.html>

ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha : Wolters Kluwer, 2016. 1050 s. ISBN 978-80-7552-358-7.

ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012. 3632 s. ISBN 978-80-7400-428-5.

ŠPINKOVÁ, M., ŠPINKA, Š. *Euthanasie: víme, o čem mluvíme?*. Praha : Cesta domů, 2006. 42 s. ISBN 80-239-8592-2.

VIRT, G. *Žít až do konce: etika umírání, smrti a eutanazie*. Praha : Vyšehrad, 2000. 95 s. ISBN 80-7021-330-2.

Resumé

I decided to deal with the topic of euthanasia, assisted suicide and related crimes against life because of its topicality.

The rigorous thesis is divided into two main parts for a purpose of better intelligibility. According to my opinion, for the readers it will be easier to understand the topic of the thesis if at first they get to know the topic of euthanasia and assisted suicide, and subsequently after getting acquainted with the part dealing with the topic of murder, kill, death from negligence and participation in suicide, they can easily create their own opinion if the actual legislation is appropriate.

The aim of the thesis is to show the necessity of legislation changes considering the question of euthanasia and assisted suicide which are still qualified as crimes in the Czech Republic and emphasize that action of a person heading to an end of a suffering of an other person upon his or her request cannot be qualified in the same way as violent crimes committed on persons with no interest in ending their lives.

In the thesis I analyzed current approach of the Czech legislation to the question of euthanasia and assisted suicide and then I compared this to the foreign legislation. Also an emphasis was placed on judgements of the European Court of Human Rights concerning this topic.

For the purpose of finding out the point of view of the Czech society on the topic of euthanasia and assisted suicide I did a survey which results were described and evaluated in the thesis. On the basis of discovered information and after exploration the previous drafts of the laws on dignified death I created my own draft of such a law taking into account foreign legislation concerning euthanasia and assisted suicide.

In the next part of the thesis I paid attention to the selected crimes against life associated to the euthanasia and assisted suicide. Because neither euthanasia nor assisted suicide are legal in the Czech Republic, their realization would be qualified as one of the selected crimes against life. That is why I devoted a significant part of the thesis to the analysis of these selected crimes against life. At first I dealt with the general characteristic of the crimes against life, next I analyzed the selected crimes against life - murder, kill, death from negligence and participation in suicide. I described the actual legislation in detail, explained the

fundamental concepts of the selected crimes and mentioned some case-law. In the conclusion of the thesis I analyzed extenuating circumstances and aggravating circumstances which play an important role in determining the type of a punishment and the amount of a penalty.

In the last part of the thesis I made a comparison of the Czech and Slovak legislation. There are some points in the Slovak legislation which differ from the Czech legislation, e. g. separation the crime of a murder into two paragraphs - one paragraph regulates a simple murder, the second one an assassination. There is no need for such a separation. In this point the Slovak legislation could be inspired by the Czech legislation.

As a conclusion of the thesis I reached these results. Qualification of committing an active euthanasia as a murder, therefore intentional killing of another, is according to my opinion absolutely inconvenient. It is not fair to punish a person who helps a patient at a terminal stage of the disease suffering from a severe pain from his or her suffering in the same way as a cold-blooded murder who e. g. stabs his neighbor in a lodging house to death. Neither the qualification of committing an active euthanasia as a kill is fair because persons whose only goal is to help another from suffering based on his or her request are treated equally as persons who e. g. deliberately kill another because of his or her former humiliating behavior.

I also find very inappropriate to qualify an obtaining of a lethal dose of poison to a person who aims to end his or her life with dignity because of his or her suffering from an incurable disease in the same manner as a situation when a person triggers in another a decision to commit a suicide through abuse or degrading behavior.

An important aspect regarding the question of euthanasia is patients own request, therefore his or her expressed free will to end his or her life, suffering and his or her desire to die with dignity. According to my opinion everyone should have a right to end a life with dignity. Dying in a severe pain is not such an ending.

It is obvious that the topic of euthanasia, assisted suicide and related crimes against life is highly morally, legally and medically complicated. Its solutions demand the highest possible care. Considering foreign legislation such as solution is not impossible.